

SKUPŠTINA OPŠTINE HADŽIĆI

Na osnovu člana 105. Zakona o prostornom uređenju – prečišćeni tekst („Službeni list SRBiH“, broj 9/87), Prostornog plana grada Sarajeva za period od 1986. do 2000, odnosno 2015.godine („Službene novine grada Sarajeva“ broj 7/86), Uputstva o obaveznoj jedinstvenoj metodologiji za pripremu i izradu prostornih i urbanističkih planova i urbanističkih redova („Službene novine grada Sarajeva“, br. 3/82, 1/85, 28/85, i 17/86) i Odluke o pripremanju i donošenju dugoročnih društvenih planova grada Sarajeva („Službene novine grada Sarajeva“, broj 26/82), Skupština grada Sarajeva na sjednici Vijeća udruženog rada od 15.februara 1990. godine i sjednici Društveno-političkog vijeća od 8. februara 1990. godine, donosi

URBANISTIČKI PLAN

GRADA SARAJEVA ZA URBANO PODRUČJE HADŽIĆI ZA PERIOD OD 1986. DO 2015. GODINE

1. OPŠTI I POSEBNI CILJEVI URBANOG UREĐENJA

Ciljevi urbanog uređenja grada Sarajeva u periodu do 2015. godine utvrđuju se na osnovu dugoročnih razvojnih opredjeljenja Grada kao društveno-političke zajednice, sadržanih u dugoročnom društvenom i Prostornom planu Grada, društveno prihvaćenih stavova i ocjena o dostignutom nivou urbanog razvoja i razvijenosti i aktuelnih zahtjeva društva za promjene u privrednom, društvenom, a i prostorno-urbanističkom razvoju.

1.1. OPŠTI CILJEVI

Opšti ciljevi urbanog razvoja na području grada Sarajeva proizilaze izutvrđenih zahtjeva jedinstvenog usmjeravanja tokova urbanizacije, opredijeljenih interesom Grada da se poboljša postojeća neseobinska struktura, urbani razvoj koncentriše na pet osnovnih urbanih područja, s tim što će se ublažiti stepen koncentracije na urbanom području Sarajevo, a pojačati na urbanim područjima opštinskih centara: Hadžići, Ilijaš, Pale i Trnovo i da se u organizaciji i korištenju prostora uspostave skladniji funkcionalni odnosi, stabilizuju demografska kretanja i ostvare kvalitetniji i ujednačeniji uslovi življenja na ukupnom području Grada.

Utvrđeni zajednički interesi urbanog razvoja uslovili su jedinstvene opšte ciljeve za urbano područje Sarajevo, Hadžići, Ilijaš, Pale, Trnovo, a to su:

- potpunije povezivanje u širu mrežu urbanih centara regije i Republike, uvažavajući zahtjeve da se urbano područje Sarajevo i dalje razvija kao nosilac i mjesto realizacije određenih aktivnosti u funkciji centra regije i Republike,
- ublažavanje prostorno-vremenske distance i prirodnih ograničenja pet osnovnih urbanih područja, njihovim potpunijim funkcionalnim povezivanjem i uspostavljanjem djelimične transformacije dosadašnje uloge urbanog područja Sarajeva, odgovarajućom preraspodjelom urbanih funkcija i smanjivanja razlika u kvalitetu življenja na ovim područjima,
- usmjeravanje razvoja osnovnih urbanih područja u funkciji zadovoljavanja potreba svog i zahtjeva i potreba gravitirajućeg stanovništva vanurbanih područja na nivou opštinskog centra,

- razvoj skladnijih odnosa u namjeni prostora zasnovanih na potpunoj valorizaciji prirodnih i stvorenih izvora i uslova i odgovarajućih zahtjeva društveno-ekonomskog razvoja,
- usklađivanje urbanih funkcija unutar građevinskog zemljišta povoljnijim odnosom zona rada i stanovanja, ravnomjernijim razmještajem društvene, saobraćajne i komunalne infrastrukture, a uz potpunije uvažavanje optimalnih gustina naseljavanja i koeficijenta izgrađenosti,
- konstituisanje i razvoj gradskih urbanih centara kao ostvorenog i dinamičnog sistema, što nalaže odgovarajuću fleksibilnost i prilagodljivost njihove fizičke strukture zahtjevima veličine i strukture potreba stanovništva, razvoja djelatnosti društvene infrastrukture i unapređenja prostorne organizacije kao faktora kvaliteta življenja,
- izgrađivanje infrastrukturnih sistema (saobraćaj, vodoprivreda, energetika i ostala komunalna infrastruktura) u funkciji jačanja opštih uslova razvoja svih djelatnosti u prostoru, kao međusobno usklađenog kompleksa velikih tehničkih, a i urbo-ekonomskih sistema,
- izdvajanje užih urbanih područja koja uslovljavaju potpuniju društvenu kontrolu i usmjerenja procesa urbanizacije,
- čuvanje i zaštita prirodnih i kulturno-istorijskih vrijednosti.

1.2. POSEBNI CILJEVI

Konstituisanje posebnih ciljeva uređenja urbanog područja Hadžića polazi od zahtjeva uspješne realizacije utvrđene koncepcije razvoja sistema urbanističkog područja Grada, opštih ciljeva prostornog uređenja skladnih teritorijalnih i funkcionalnih odnosa unutar urbanog područja i specifičnih zahtjeva užih prostornih cjelina, tako da su posebni ciljevi:

- Stanovništvo urbanog područja Hadžića će rasti znatno bržim intenzitetom nego do sada. Biće veoma izraženo doseljavanje u urbano područje Hadžića, u cilju bržeg razvoja urbanog područja i opštine. Broj stanovnika će dostići 30.000, a saglasno tome po većaće se i prosječna gustina stanovanja po prostornim cjelinama. Stepenn zaposlenosti stanovništva će se značajno povećati;
- Usaglasiti veličinu i strukturu urbanog područja sa rastućim potrebama postojećih i budućih stanovnika uz očuvanje i poboljšanje kvaliteta životne sredine. Obezbijediće se oko 550 m² zemljišta urbanog područja po stanovniku, odnosno ukupno 1.655 ha;
- U okviru urbanog područja obezbijediti formiranje užeg urbanog područja, kao dijela građevinskog zemljišta, koje je ili se predviđa da će biti intenzivno korišteno i kompleksno građeno i na koje će se primjenjivati posebni, strožiji uslovi i režim građenja;
- Građevinskom zemljištu, pored postojećeg, namijeniti nove, neophodne potrebne površine, primjenjujući prostorni standard od oko 170 m² građevinskog zemljišta po stanovniku. Obezbijediti takvu unutrašnju strukturu građevinskog zemljišta u kojoj će svaka od pojedinih urbanih funkcija dobiti po veličini i prostranoj dispoziciji odgovarajući dio;
- Proizvodnja hrane će se bazirati na razvoju poluintenzivne i ekstenzivne proizvodnje hrane na agroekonomski produktivnom i prosječno produktivnom zemljištu (III i IV agrozona), površine od oko 415 ha;
- Sačuvati šumsko zemljište, zaštititi šume i prvenstveno obezbijediti poboljšanje njihovih opštedruštvenih funkcija kao bioloških veza sa nanurbanim zelenilom;
- Obezbijediti prostor za formiranje zaštitnih zona svih izvorišta, posebno izvorišta namijenjenih snabdijevanju vodom za piće i druge namjene – zaštitnih pojaseva za uređenje vodotoka i vodne površine u okviru ugostiteljstva;

- Obezbjedenje uslova za utvrđivanje nivoa intervencija, koje bi trebalo provoditi na svim evidentiranim spomenicima kulturno-istorijskog nasljeđa na urbanom području;
- Određene površine zemljišta urbanog područja koje su od trajnog dugoročnog interesa za urbani razvoj, a za čije korištenje u planskom periodu ne postoji potreba, utvrditi kao površine rezervisane za buduću – postplanski razvoj;
- Stambena izgradnja će se usmjeriti u urbanističke cjeline i tako smanjiti postojeća velika disperznost stanovanja. Kroz dejstvo ekonomskih zakonitosti će se obezbijediti bitna transformacija u uslovima izgradnje stambenog fonda, prvenstveno angažovanjem ličnih sredstava, te će se i učešće individualnog stanovanja znatno povećati. Stambeni fond će se racionalno koristiti, redovno održavati i obnavljati. Svakom domaćinstvu će se obezbijediti stan. Saniraće se bespravna stambena izgradnja u urbanističkim cjelinama gdje za to postoji mogućnost;
- Obezbiđiće se odgovarajuće površina za razvoj privrednih djelatnosti i tako stvoriti uslovi za podizanje novih kapaciteta i prestrukturiranje postojećih kapaciteta. Konstituisanjem industrijskih zona obezbijediće se prostorni preduslovi za unapređenje tehnno-ekonomske strukture industrijske proizvodnje. Stvaraće se uslovi za prihvatanje dislociranih kapaciteta sa drugih urbanih područja. Takođe će se formirati i skladišna zona;
- Jačati razvoj rejonskog centra Hadžići u cilju potpunijeg razvoja i racionalnijeg funkcionisanja sistema gradskih centara, čime će se omogućiti veći stepen zadovoljavanja potreba stanovništva, stvoriti uslovi za brži razvoj djelatnosti društvene infrastrukture i skladnije oblikovanje prostora centra. Razvijati centre mjesnih zajednica, skladno razmještene u odnosu na distribuciju stanovništva i podjednako opremljene sadržajima za zadovoljavanje svakodnevnih potreba stanovnika. Stvaraće se uslovi za dinamičniji razvoj uslužnih djelatnosti funkcionalno komplementarnih sa zimskosportskim centrima (Igman i Bjelašnica), uz stabilan razvoj društvenih djelatnosti;
- U razvoju urbanog zelenila, prednost će se dati formiranju i oblikovanju urbanog zelenila u sklopu gradskog centra i povezati ga sa gradskim parkom i sportsko-rekreacionim centrom. U ovom urbanom području, te u užem urbanom području na ovaj način će se održati povezan sistem zelenila. Povećaće se intenzitet korištenja, prvenstveno višenamjenskim korištenjem postojećih površina i objekata za bavljenje fizičkom kulturom;
- Funkcionisanje i razvoj saobraćaja usmjeriće se na zadovoljavanje odgovarajućih potreba u funkciji skladnih odnosa izgradnje i razvoja Grada u cjelini potpunijeg povezivanja urbanih centara grada. Dalje konstituisanje saobraćaja kao velikog organizacionog i tehnički izgrađenog sistema doprinosiće poboljšanju kvaliteta življenja stanovništva, relativnom smanjenju transportnih troškova i funkcionalno povezanim urbanim sadržajima. Kao podsticajni i stabilizirajući faktor razvoja, saobraćaj će doprinositi realizaciji utvrđene demografske politike, politike ekonomskog razvoja, posebno u dijelu koji se odnosi na prostorni razmještaj privrednih kapaciteta, politike razvoja životnog standarda, zemljišne politike, a i drugih upravljačkih mehanizama Grada. Pri tom će se masovni javni prevoz putnika razvijati kao osnovni vid prevoza, individualni saobraćaj će se zadržati na približno istom nivou i poboljšati uslovi za pješački i biciklistički saobraćaj.

Razvijaće se integralni transport u kojem će željeznica biti osnovni vid prevoza sa opredjeljenjem na njeno uključivanje u javni gradski saobraćaj. U razvoju saobraćaja osiguraće se poboljšanje sigurnosti, komfora, brzine prevoza, povećanje stepena ekonomičnosti i potrošnje energije, smanjivati nepovoljno dejstvo na životnu sredinu.

Zadovoljavanje potreba saobraćaja u mirovanju, obezbjeđivaće se u postupku planiranja potrebnih površina.

Teretni saobraćaj kao elemenat integralnog transporta, razvijaće se u skladu sa potrebama privrede i stanovništva. Saobraćajna infrastruktura po svim vidovima planiraće se tako da obezbijedi dobru komunikaciju urbanog područja, kao jedinstven veliki tehnički sistem.

- Težiće se ka obezbjeđenju potpune obuhvaćenosti stanovništva poštanskim saobraćajem, te izgradnji savremene radio-telegrafske mreže i razvoju kapaciteta telefonske mreže koji će obezbijediti prosječno po jedan telefonski priključak po domaćinstvu, dok će se RTV sistem nastaviti da razvija do obezbjeđenja potpune pokrivenosti područja;
- Obezbiđiti stanovništvo i privredu dovoljnim količinama vode potrebnog kvaliteta kako bi se snabdijevanjem iz centralnog vodovodnog sistema u koji se integriše postojećii nezavisni sistem, obuhvatilo 96,5% stanovništva urbanog područja uz istovremeno povećanje standarda snabdijevanja, odnosno specifične potrošnje koja će dnevno dostići 680 litara vode po stanovniku. Optimalno koristiti sva postojeća izvorišta zajedno sa novim izvoristom Bijela rijeka u smislu minimiziranja utroška energije i potrebnog kompenziranja sezonskih varijacija podzemnih i nadzemnih tokova. Gubitke vode u distribucionom sistemu svesti sa 29,7% isporučene vode u 1985.godini na toleratnih 15%, pri kraju planskog perioda. Učešće industrijskih potrošača u ukupnom utrošku vode sa centralnog vodovodnog sistema smanjiti sa današnjih 33,2% na 7,1%, intenzivnijim korištenjem vlastitih zahvata, recirkulacijom, te izmjenom tehnologije proizvodnje. Obuhvat centralnog kanalizacionog sistema proširiti na urbano područje Hadžića, tako da se omogući priključenje za 99,1% stanovnika sa posmatranog urbanog područja.
- Zaštitom od voda obezbijediti sve površine na kojima vode uzrokuju direktnu ili indirektnu štetu. Istovremeno obezbijediti zaštitne koridore za izvedbu budućih regulacionih zahvata. Zaštitu zemljišta od erozije koja nije posebno izražena provesti prevođenjem svih površina ugroženih vrlo jakom (kojih u odnosu na ukupno urbano područje ima malo – 0,1%) u površine pod slabo ili vrlo slabo izraženom erozijom. Za potrebne intezivne poljoprivredne proizvodnje – konvencionalnim i nekonvencionalnim metodama – provedbom istražnih radova utvrditi način i uslove obezbjeđenja potrebnih količina vode;
- Razvojem energetike obezbijediće se nastavak izgradnje niskotlačne gasne mreže u cilju povećanja obuhvatnosti korištenja s obzirom na karakter naselja, intenzivnije uvođenje sistema za korištenje biomase u energetske svrhe, prvenstveno otpadaka od drveta, a nastaviće se ispitivanje mogućnosti ekonomičnog korištenja energije vjetra u energetske svrhe na ovom području;
- Ostali komunalni, odnosno urbani sadržaji će se izgrađivati i koristiti u funkciji razvoja djelatnosti zajedničke i individualne komunalne potrošnje, a posebno javne higijene, konačne dispozicije otpadaka, snabdijevanja osnovnim poljoprivrednim proizvodima putem tržnice i pijace, pogrebne djelatnosti kao i u funkciji drugih lokalnih urbanih zahtjeva;
- Zaštita, uređenje i unapređenje životne sredine ostvariće se kontinuirano, kroz odgovarajuća urbanistička, arhitektonska i druga rješenja u organizaciji i uređenju urbanog prostora, u provođenju mjera aktivne zaštite i saniranju izvora zagađivanja tla, vazduha i vode. Posebna pažnja će se usmjeriti na zaštitu od buke i od neplanske izgradnje;

- Prvenstveno planskim mjerama obezbijediće se optimalni prostorni uslovi za provođenje projektno-operativnih, tehničkih i drugih mjera zaštite od elementarnih nepogoda, ratnih dejstava i tehničkih karakteristika.

2. PROJEKCIJA URBANOG UREĐENJA

Projekcija urbanog uređenja ovog urbanog područja polazi od jedinstvene koncepcije urbanog uređenja grada Sarajeva, zasnovane na utvrđenoj politici prostornog uređenja u Prostornom planu grada Sarajeva za period od 1986. do 2000. odnosno 2015.godine, na uslovima i mogućnostima utvrđenim u Dugoročnom društvenom planu grada, regije i Republike usklađenim sa orijentacijom društvenog razvoja na bazi programa ekonomske stabilizacije.

Jedinstven koncept urbanog uređenja grada ogleda se u opredjeljenju da se urbana područja (Sarajevo, Hadžići, Ilijaš, Pale i Trnovo) tretiraju kao sistem koji će pod uticajem niza koordiniranih mjera postepeno umanjiti razlike u rastu i razvoju urbanih područja Hadžići, Ilijaš, Pale i Trnovo u odnosu na urbano područje Sarajevo. Osnovno obilježje ovog koncepta je transformacija urbanih područja, koja polazi od opredjeljenja da se smanji trend koncentracija stanovništva, aktivnosti i sadržaja na urbanom području Sarajevo, a u isto vrijeme ubrza rast i razvoj urbanih područja Hadžića, Ilijaša, Pala i Trnova kako bi se povećala atraktivnost tih područja, zadržalo sopstveno stanovništvo, prihvatio prirodni prirast i značajan dio mehaničkog priliva stanovništva usmjerenog na grad Sarajevo, što istovremeno obezbjeđuje smanjivanje negativnih efekata dosadašnjeg rasta Sarajeva, ispoljenih u sve većoj degradaciji životne sredine.

Modifikovani okviri i međusobno usklađeniji razvoj urbanih područja grada, prije svega demografski i privredni opredijelili su i neophodan nivo zadovoljenja potreba u prostoru, putem različitih sadržaja i potrebe za stanovanjem, radom, društvenim standardom, komunalnim opremanjem i uslugama. Angažovanje prostora bazirano je na racionalnom korištenju zemljišta, postojećih izgrađenih cjelina, objekata i tehničkih sistema, te urbanističkih mjera zaštite.

U zavisnosti od značaja, standarda i normativa o potrebama za prostorom, te kriterija za lociranjem i raznim specifičnostima, projekcija urbanog uređenja razrađena je i sistematizovana kroz osnovne razvojne oblasti, pri čemu se teži obezbjeđenju usklađenosti ovih sadržaja i sistema, kako unutar samog urbanog područja, tako i unutar urbanih područja grada kao cjeline.

2.1. STANOVNIŠTVO

Razvoj stanovništva je proces koji se odvija u međusobnoj povezanosti različitih faktora: bioloških, ekonomskih, socijalnih, kulturnih, istorijskih, prostornih i drugi. Uticaj ovih faktora je različit u prostoru i vremenu. Obilježja kretanja stanovništva nisu samo pokazatelj kvantitativnih (porast i smanjenje broja stanovnika), već i kvalitativnih promjena koje nastaju pod uticajem njegovog razvoja.

Ukupno stanovništvo i njegove strukture su faktori koji utiču na proizvodnju i potrošnju u okviru procesa društvene reprodukcije, a prostorni razmještaj stanovništva je osnovni elemenat koji se uzima u obzir kod planiranja prostornog razmještaja privrednih i neprivrednih objekata, objekata društvene infrastrukture i sl.

2.1.1. PROJEKCIJA STANOVNIŠTVA URBANOG PODRUČJA

U projekciji stanovništva urbanog područja Hadžići naglašen je intenzivan porast broja stanovnika, daleko veći nego što to pokazuju dosadašnje ispoljene tendencije. Naime, do 2015. godine predviđa se brži razvoj i urbanog područja Hadžići koje bi posjedovalo takvu atraktivnost koja bi ujedno mogla zadržati stanovništvo vlastitog područja, a i primiti stanovništvo sa drugih područja, kako bi se i na urbanom području Sarajeva smanjilo mehanički priliv stanovništva.

Dinamika rasta stanovništva je posmatrana u korelaciji sa društveno-ekonomskim i prostornim razvojem, a obzirom da su sve promjene u broju i razmještanju stanovnika vezane uzročno i posljedično za određene društvene i ekonomske karakteristike, kao i karakteristike prostora. Prostorni razmještaj stanovnika je uslovljen procesima i promjenama koje se dešavaju u društveno-ekonomskom razvoju.

S obzirom na stanje i predviđene tendencije kod projekcije stanovništva urbanog područja Hadžići, pošlo se od pretpostavki da će stanovništvo urbanog područja Hadžići rasti veoma intenzivno, da će se ostvariti značajan obim doseljavanja, da će se broj domaćinstava povećati, a prosječne veličine domaćinstava smanjiti, te da će se ispoljene tendencije koncentracije stanovništva na urbano područje Hadžići i dalje nastaviti.

Polazeći od ovih pretpostavki na urbanom području Hadžića će 2015. godine živjeti 30.010 stanovnika.

Prosječna godišnja stopa rasta od 1985. do 2015. godine će iznositi 4,3%.

Stanovništvo urbanog područja Hadžići

Urbano područje	Broj stanovnika		Stopa rasta 1985-2015.
	1985.	2015.	
Hadžići	8.570	30.010	4,3

U pet urbanih područja će 2015. godine živjeti 613.100 stanovnika. Stopa rasta stanovništva od 1985. do 2015. godine će iznositi 1,1% prosječno godišnje. Postojeće stanovništvo i njegov prirodni priraštaj, kao i prirodni priraštaj doseljenih iz 1985. godine će u ukupnom stanovništvu 2015. godine učestvovati sa 83%, a mehanički priliv sa 17%.

Saglasno usvojenoj koncepciji urbanističkih planova grada predviđa se usporeniji rast stanovništva urbanog područja Sarajeva, a znatno intenzivniji rast i razvoj urbanih područja Hadžići, Ilijaš, Pale i Trnovo koja pored porasta vlastitog stanovništva imaju i znatno izražen mehanički priliv. Mehanički priliv će i dalje biti izražen, ali pod uticajem mjera aktivne demografske politike će se značajno smanjiti (sa oko 5.000 godišnje doseljenih na oko 3.400). Potrebno je naglasiti da je uglavnom sav obim ovih migracija dosada bio orijentisan na urbano područje Sarajevo. Međutim, saglasno usvojenoj koncepciji, taj mehanički priliv u urbano područje Sarajevo će se znatno smanjiti i zadržati na oko 2.100 stanovnika prosječno godišnje. U urbano područje Hadžići će prosječno godišnje doseljavati oko 540 stanovnika Ilijaš oko 370, Pale oko 260 i Trnovo oko 150 stanovnika.

2.1.2. OSNOVNE STRUKTURE URBANOG STANOVNIŠTVA

Polna i starosna struktura stanovništva su rezultat kretanja stanovništva u dužem vremenskom periodu i u njima su sadržane razvojne tendencije svih komponenti ukupnog kretanja stanovništva: nataliteta-fertilitea, mortaliteta i migracija.

Starosna struktura stanovništva pokazuje potencijalnu vitalnost i biodinamiku stanovništva, a kada se posmatra uporedo sa polnom strukturom predstavlja osnovu za opštu dijagnozu biološke reprodukcije stanovništva. Za potrebe urbanističkog planiranja je veoma značajna starosna struktura stanovništva koja je prikazana u narednoj tabeli:

Starosna struktura ukupnog stanovništva Urbanog područja Hadžići 1985-2015.godine
po petogodišnjim grupama

Starosne grupe	Struktura (%)	
	1985.	2015.
0-4	8,7	7,0
5-9	8,1	6,9
10-14	7,9	6,7
15-19	8,2	6,6
20-24	8,6	6,8
25-29	9,2	7,2
30-34	10,0	7,4
35-39	7,7	6,8
40-44	5,4	6,7
45-49	7,8	6,7
50-54	7,7	6,9
55-59	5,6	7,0
60-64	2,9	7,0
65-69	1,0	4,8
70-74	1,0	2,8
75+	0,5	2,7
ukupno	100,0	100,0

Na urbanom području Hadžića do 2015. godine se relativno smanjuje učešće mladih starosnih grupa stanovništva, a povećava učešće starijeg i starog stanovništva preko 65 godina, što će izazvati promjene u strukturi potrošnje i iziskivati posebne mjere socijalne i ekonomske politike.

Struktura starosnih kontingenata stanovništva Urbanog područja Hadžići 2015. godine

Urbano područje	Starosno kontingenti (%)			Ukupno
	0-19	20-64	65+	
Hadžići	27,2	62,5	10,3	100,0

Starosna grupa od 0-19 godina, odnosno predradni kontingent će predstavljati skoro jednu trećinu stanovništva, dok će stanovništvo od 20-64 godine starosti (radni kontingent) učestvovati sa 62,5%, a postradni kontingent, stanovništvo preko 65 godina sa 10,3% u ukupnom stanovništvu.

Očekuje se da će u urbanom području Hadžići 2015. godine biti nešto više ženskih nego muških stanovnika, odnosno koeficijent feminiteta će biti 1005.

Može se reći da polno starosna struktura osigurava normalnu reprodukciju i priliv radno sposobnog stanovništva.

Sa aspekta društveno-ekonomskog, socijalnog i prostornog razvoja Hadžića i u tom smislu strukturiranja urbanih funkcija od posebne važnosti je ocjena kretanja pojedinih starosnih kategorija stanovništva, posebno kontingenata prema školskom uzrastu i starog stanovništva.

Predškolski kontingent će učestvovati sa 9,8% u ukupnom stanovništvu, školoobavezni sa 10,8%, srednjoškolski sa 6,6%, a studentski sa 6,5%.

2.1.3. ZAPOSLENOST

U skladu sa osnovnim opredjeljenjem o intenzivnijem razvoju nedovoljno razvijenih opština, opština Hadžići će u periodu do 2015. godine ostvariti izuzetno visoku stopu rasta zaposlenosti.

U ovom periodu, broj zaposlenih na području ove opštine povećaće se za 17,8 hiljada, odnosno rašće po prosječnoj godišnjoj stopi od 6,8%.

Ovakvo intenzivan rast zaposlenosti odraziće se na povećanje stepena zaposlenosti stanovništva sa 12,2% u 1985. godini, na 40,2% u 2015.godini.

Na urbanom području stepen zaposlenosti je još veći (63,3%) 2015.godine, iz čega je vidljivo da će gro zaposlenih i dalje raditi na urbanom području Opštine.

U periodu od 1986. do 2015. godine doći će do izrazitijih promjena strukture zaposlenosti po sektorima privređivanja. Učešće primarnog sektora smanjiće se sa 13,2% na 3,5%, dok će sekundarni sektor i dalje imati dominantno učešće, koje i dalje raste (sa 48,5% u 1985. na 58,1% u 2015.godini). Učešće teritorijalnog sektora povećaće se na 31,9%.

U privrednom pogledu, ova Opština je, prije svega, centar industrije i građevinarstva. Ove dvije djelatnosti apsorbovaće preko polovine od ukupnog broja zaposlenih, pri čemu prva znatno više od druge.

2.1.4. URBANIZACIJA I DEAGRARIZACIJA

Snažan proces deagrarizacije i urbani privredni razvoj urbanog područja Hadžići, usloviće značajan porast stepena urbanizacije, odnosno povećanje koncentracije stanovništva u urbanom dijelu Hadžića.

Urbano područje	1985.			2015.		
	Broj stanovnika		Stepen urbanizacije (%)	Broj stanovnika		Stepen urbanizacije (%)
	opštine	urbanog područja opštine		opštine	urbanog područja opštine	
Hadžići	23.190	8.570	37,0	52.000	30.010	57,7

U 1985. godini na urbanom području Hadžića je živjelo 37% stanovništva opštine, a 2015.godine se, pod uticajem tendencije koncentracije stanovništva u urbano područje, očekuje da će se taj stepen urbanizacije povećati na 57,7%.

2.1.5. DOMAĆINSTVA

Opšte karakteristike ispoljenih tendencija u pogledu broja i veličine domaćinstva je da se broj domaćinstava povećavao, a prosječna veličina domaćinstava smanjivala. Broj domaćinstava na urbanom području Hadžića će brže rasti od broja stanovnika. Očekivanje promjene u ukupnom broju domaćinstava i njihovoj veličini biće od posebnog značaja za buduće planiranje stambene izgradnje, veličine stambenih jedinica i sl.

Domaćinstva urbanog područja Hadžići

Urbano područje	Broj domaćinstava		Stopa rasta 1985-2015.	Prosječna vel. domaćinstva
	1985.	2015.		
Hadžići	2.200	8.620	4,7	3,5

U urbanom području Hadžići će živjeti 8.620 domaćinstava, a stopa rasta broja domaćinstava od 1985. do 2015.godine će iznositi 4,7% prosječno godišnje. Prosječna veličina domaćinstva će iznositi 3,5 članova.

2.1.6. GUSTINE NASELJENOSTI

Planiranje gustine naseljenosti u urbanom području Hadžići i njihovo stepenovanje, izvršeno je u skladu sa sistemima izgradnje u urbanističkim cjelinama i ruralnom stanovanju i to:

- mješovita izgradnja sa gustom naseljenosti od 120-200 st/ha,
- individualna izgradnja sa gustom naseljenosti od 40-120 st/ha.

Na planirane gustine naseljenosti u znatnoj mjeri su uticale i postojeće gustine naseljenosti u znatnoj mjeri su uticale i postojeće gustine naseljenosti koje imaju male vrijednosti, zbog velike disperzije stanovanja i neracionalnog korištenja građevinskog zemljišta.

2.2. NAMJENA POVRŠINA

2.2.1. URBANO PODRUČJE

Urbano područje Hadžića karakteriše izdužen oblik, u formi položenog slova „s“, koji je upoređan sa tokom rijeke Zujevine, od „Majdan kamena“ na jugozapadu, do „Raskršća“, odnosno granice sa opštinom Ilidža na sjeveroistoku. Dužina urbanog područja iznosi oko 6,00 km, a njegova prosječna širina oko 2,75 km, Generalno uzevši, prosječne širine od 400-500 m, te njegove sjeverozapadne i jugoistočne padine u pojasu od oko 1.200-1.300 m, odnosno do nadmorske visine od oko 650 m.n.m. Time su u urbano područje uključene i pobočne manje doline potoka Vihrica, lijeve pritoke i potoka Žunovnice i Ušivka, desnih pritoka rijeke Zujevine.

Ukupna površina urbanog područja iznosi oko 1.650 ha, što u odnosu na, u 2015.godini planirani broj od oko 30.000 stanovnika, daje specifičnu površinu od oko 550 m² po stanovniku. Strukturna površina urbanog područja po osnovnim namjenama, odnosno korištenju prostora je slijedeća:

Namjena	Površina		%
	ha	m ² /st	
Građevinsko zemljište	512,1	170,64	30,94
Poljoprivredno zemljište	415,3	138,30	25,09
Šume i šumsko zemljište	653,1	217,63	39,45
Vodne površine	20,1	6,70	1,21
Zaštićene površine	(-)	(-)	
Površine posebne namjene	54,8	18,26	3,31
Rezervisane površine	11,0		
Ukupno	1.655,4	551,62	100,0

Zaštićene i rezervisane površine, za koje su angažovane veličine urbanog područja date u zagrada (), ne ulaze zasebno u dati bilans površina, s obzirom da je njihova osnovna namjena u planskom periodu jedna od (izuzev građevinskih zemljišta i zemljišta posebne namjene) ostalih bilansiranih namjena zemljišta.

2.2.2. UŽE URBANO PODRUČJE

U cilju ostvarivanja potpunije društvene kontrole i usmjeravanja procesa urbane izgradnje, određeni centralni dijelovi urbanog područja, odnosno građevinskog zemljišta u njegovom okviru, koji su, ili se planom predviđa da će biti, intenzivno korišteni i kompleksno

građeni, izdvojeni u uže urbano područje na koje će se primjenivati posebni, strožiji, odnosno režimi građenja.

Saglasno tome, kao uže urbano područje izdvojen je najuži, centralni dio naselja, koji obuhvata zemljišta između glavne naseljske saobraćajnice, Ulice Slobodana Principa – Selje i naseljske obilaznice (u izgradnji) od lokaliteta „Kalemi“ na sjeveroistoku, gdje se ove dvije saobraćajnice razdvajaju, do lokaliteta „Dupovci“ na jugozapadu, gdje se ove dvije saobraćajnice ponovo spajaju. U ovo područje je, pored toga, uključena i željeznička stanica Hadžići, odnosno njena postrojenja, kao i stambeno-poslovna zona južno od pružnih postrojenja, kod podvožnjaka na ulazu u Žunovnicu, odnosno Ramiš.

Ukupno, uže urbano područje obuhvata oko 57 ha građevinskog, odnosno oko 3,5% površine urbanog područja, na kome će u 2015. godini živjeti oko 4.650 stanovnika, odnosno oko 15,5% ukupnog broja stanovnika urbanog područja. Detalja, zakonom propisani opis granica užeg urbanog područja utvrđen je u grafičkom dijelu Plana, a detaljno je opisan u Odluci o provođenju urbanističkog plana, koja je njegov sastavni dio.

Struktura užeg urbanog područja, po osnovnim pretežnim namjenama je, kako slijedi:

Namjena	Površina		%
	ha	m ² /st	
Stanovanje	21,8	46,9	38,0
Rad	-	-	-
Društvena infrastruktura	8,4	18,1	14,6
Urbano zelenilo	13,2	28,4	23,0
Ostalo	14,0	30,1	24,4
Ukupno	57,4	123,6	100,0

Pod ostalo podrazumijeva se primarna saobraćajna, vodna, energetska i komunalna infrastruktura.

2.2.3. GRAĐEVINSKO ZEMLJIŠTE

Građevinsko zemljište u okviru urbanog područja zadržava, generalno uzevši, iste karakteristike položaja i oblika kao i samo urbano područje, s tim da njegova površina iznosi svega oko jedne trećine urbanog područja. Ovo umanjeno građevinskog zemljišta, u odnosu na urbano područje, rezultat je stvaranja pojasa poljoprivrednog i šumskog zemljišta između njihovih granica, što je uslovljeno spuštanjem građevinskog zemljišta na niže nadmorske visine i istovremeno zemljište manjeg nagiba s jedne, kao i potrebom da se oko građevinskog zemljišta obezbijede potrebne neizgrađene površine, u funkciji zaštitnog pojasa, s druge strane.

Područje građevinskog zemljišta, kao i urbano područje, počinje od „Raskršća“, odnosno granice sa opštinom Ilidža i istovremeno urbanim područjem Sarajeva na sjeveroistoku i završava kod „Majdana kamena“ na jugozapadu, u dužini od oko 6.000 m i prosječnoj širini od 400-500 m. Na ovaj osnovni korpus građevinskog zemljišta, koji se u obliku slova „s“ pruža dolinom rijeke Zujevine, bočno se naslanjaju dolinski dijelovi uz potok Vihricu Njevu pritoku i potoke Žunovnicu i Ušivak, kao desne pritoke rijeke Zujevine.

Ukupno, građevinsko zemljište obuhvata oko 512 ha ili 170,6 m² po stanovniku. Struktura površina građevinskog zemljišta tj. Specifične površine po stanovniku i učešće pojedinih urbanih namjena, odnosno korištenja zemljišta su kako slijedi:

Namjena	Površina		%
	ha	m ² /st	
Zone stanovanja	326,7	108,86	63,80
Zone rada	103,8	34,59	20,27
Poslovne zone	3,5	1,17	0,68
Zone rekreacije	29,5	9,83	5,76
Saobraćajne površine	41,0	13,66	8,01
Ostale površine	7,6	2,53	1,48
Ukupno	521,1	170,64	100,0

Iskazano preko „čistih“ djelatnosti, što daje ispravniju sliku odnosa u prostoru, nego preko prethodno datih prostorno-funkcionalnih zona, struktura građevinskog zemljišta je slijedeća:

Namjena	Površina		%
	ha	m ² /st	
Stanovanje	308,7	102,87	60,28
Rad	116,8	38,92	22,81
Centri	11,6	3,87	2,27
Rekreacija	26,3	8,76	5,14
Saobraćaj	41,1	13,70	8,03
Ostalo	7,6	2,53	1,48
Ukupno	512,1	170,64	100,0

2.2.4. POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE

Poljoprivredno zemljište kao ograničen i praktično neobnovljiv prirodni resurs, za urbano područje Hadžići ima izuzetan značaj, zbog poremećenih odnosa prirodne ravnoteže, kao i veliki potreba za poljoprivrednim proizvodima.

Vrednovanje poljoprivrednog zemljišta nalaze savremen pristup određenja njegovih osnovnih funkcija i namjene. U tom cilju je izvršeno bonitiranje poljoprivrednog zemljišta, odnosno izrada karte njegove upotrebne vrijednosti, koja je dala elemente za utvrđivanje optimalnih proizvodnih mogućnosti, kao i neophodne mjere uređenja i zaštite. Na osnovu pedoloških, topografskih, mikroklimatskih, hidroloških i drugih svojstava, poljoprivredna zemljišta su rangirana (na području opštine) u osam kategorija, koje su sažete u dvije osnovne grupe:

- zemljišta namijenjena isključivo poljoprivrednoj proizvodnji (od I-IV kategorije – zemljišta koja se štite po Zakonu o zaštiti poljoprivrednog zemljišta), a s obzirom na svojstva, pogodna su za najširi dijapazon proizvodnje oraničnih kultura,
- zemljišta koja se mogu koristiti i u druge svrhe (od V-VIII kategorije).

Uporedni pregled poljoprivrednih površina na početku i na kraju planskog perioda, upućuje na slijedeće veličine i odnose:

Urbano područje	Kategorije poljoprivrednog zemljišta						Indeks 2015/1985
	I-IV		V-VIII		Ukupno		
	1985.	2015.	1985.	2015.	1985.	2015.	
Hadžići	559,7	128,7	337,7	77,6	688,4	415,3	60

Pravci i opredjeljenja razvoja i širenja urbanog područja Hadžića do 2015.godine, angažovali su zadruge namjene (zone stanovanja, rada, infrastrukturni sistemi itd.) najkvalitetnije poljoprivredno zemljište, što je uslovalo smanjenje površina poljoprivrednog zemljišta sa 688,4 ha 1985.godine na 415,3 ha 2015., godine (za 40%).

Angažovanje poljoprivrednih površina u nepoljoprivredne svrhe, nalaže obeštećenje vrijednosti poljoprivrednog zemljišta, shodno njegovom kvalitetu – kategoriji. Po ovom

osnovu, formirana sredstva će se upotrijebiti za unapređenje zemljišnog fonda, iz kojeg će se na odgovarajući način korigovati poremećaji bilansa proizvodnje hrane, prevođenjem lošijih kategorija u bolje.

Površina od 415,3 ha poljoprivrednog zemljišta čini 337,7 ha ili 81% poljoprivrednog zemljišta od I-IV kategorije, a 77,6 ha ili 19% poljoprivrednog zemljišta od V-VIII kategorije. Na urbanom području, registrovana su zemljišta III, IV i V kategorije.

Pedološka svojstva zemljišta uz druge odlike reljefa, razvijenosti infrastrukture, vodni režim, mogućnost upotrebe mehanizacije, blizinu tržišta i sl., daju novi kvalitet i omogućavaju formiranje većih ekonomskih povoljnih zona. Ovako se utvrđuje prostorna organizacija poljoprivrednog zemljišta i organizovanje proizvodnje na osnovu svojstva i potencijala zemljišta organizovanog u četiri agrozone na području opštine, od kojih se na urbanom području javljaju III i IV, čija se zastupljenost i odnos vidi iz slijedeće tabele:

Urbano područje	Agrozone				Ukupno
	III		IV		
	Kateg.zag.	ha	Kateg.zag.	ha	ha
Hadžići	IV,V	249.9	IV, V	165.4	415.3

Zoniranje je izvršeno prema inklinaciji terena i nadmorskoj visini. Agrozona III, površine 149,9 ha, predstavlja inklinirane terene do 25°. To je zona suhog ratarenja, pretežno namijenjena kulturnim travnjacima na kojima se proizvodi krma. Zbog nagiba terena nepodesna je za trajne oranice, pa na većoj površini treba provoditi terasiranje kao mjeru konzervacije zemljišta. Površine podložne erozije u okviru ove zone treba koristiti kao višegodišnje vještačke livade. Pored travnjaka, ona je namijenjena za proizvodnju voća. Predstavlja koperantski oblik proizvodnje oslonjen na društveni sektor. Struktura proizvodnje bila bi krmno bilje, žitarice, krompir, povrće, voće, ljekovito i aromatizirano bilje.

Agrozona IV, površine 165,4 ha, predstavlja inklinirane terene preko 25° i iznad 1.400 m.n.v. To je zona kulturnih pašnjaka, u okviru koje ne treba vršiti nikakvu obradu zemljišta, kako se ne bi pospješili i onako prisutni erozioni procesi.

Agrozone III i IV su zone poluintenzivne i ekstenzivne poljoprivredne proizvodnje, odnosno zemljišta agroekonomski prosječno produktivnog potencijala. Deficitarni prehrambeni proizvodi, koje lokalna poljoprivreda ne može da obezbijedi, nadoknadiće se razvojem drugih djelatnosti za proizvodnju hrane, na području grada i organizovanjem proizvodnje u odabranim područjima.

Budući da konvencionalna proizvodnja hrane ne može da zadovolji sve potrebe stanovnika za prehrambenim proizvodima (ograničen zemljišni prostor, povećanje potreba za hranom), rješenja treba tražiti u djelatnostima koje treba razviti u narednom periodu, a to su:

- staklenici (plastenici) u kojima se može proizvoditi povrće i voće pod kontrolisanim uslovima, koristeći otpadne tople vode industrije,
- akvakultura – proizvodnja hrane u vodi (riba, žaba, alge),
- ribarstvo u riječnim tokovima i hidroakumulacijama,
- proizvodnja gljiva u industrijskim postrojenjima, te u familijarnim gazdinstvima,
- prerada otpadaka hrane u cilju spravljanja obroka za stoku i ribu,
- sprouting (kljališta za proizvodnju mladica, mesa kunića, za ishranu ovaca, koza, krava u zatvorenom prostoru u kombinaciji sa korištenjem pašnjaka),
- proizvodnja ljekovitog i aromatiziranog bilja za potrebe osvježavajućih napitaka i farmaceutske industrije.

2.2.5. ŠUME I ŠUMSKA ZEMLJIŠTA

Šume i šumska zemljišta su izuzetno značajan i teško obnovljiv prirodni resurs, te sa ostalim prirodnim resursima predstavljaju važnu komponentu namjene prostora. Šumska vegetacija predstavlja jedan od osnovnih elemenata zaštite čovjekove sredine.

Utvrđene površine šuma i šumskog zemljišta od 653,1 ha, na urbanom području Hadžića imaju karakter zaštitnih šuma. Dije se u dvije grupe (prema funkciji koju treba da ostvaruju):

- zaštitne šume zbog specifičnih orografsko-edafskih uslova, površine 327,2 ha, izdvojene su na osnovu stepena ograničenja uslovljenih nagibom, stjenovitošću, skeletnošću, dubinom tla. Zaštitna uloga im je izuzetno velika i zbog svih specifičnosti primjenjivaće se samo sanitarne mjere zaštite,
- ostale zaštitne šume urbanog područja, površine 325,9 ha imaju značajnu ulogu u pejzažnom oblikovanju urbane sredine. Predstavljaju i biološku vezu sa sistemima vanurbanog zelenila. Uređivanje i unapređenje šumskih sistema vršiće se na način sanitarno-uzgojnih radova, a na osnovu studije potencijalne vegetacije.

Uporedni pregled šumskih površina na početku i na kraju planskog perioda, dat je u slijedećoj tabeli:

Urbano područje	Površina šuma 1985. (ha)	Šume i šumska zemljišta 2015. (ha)		
		Ukupna površina šuma	Zaštitne šume	
			Zbog orog.terena	Ostale
Hadžići	634,1	635,1	327,2	325,9

Razlika u površini šuma i šumskog zemljišta 2015.godine od 19 ha u odnosu na utvrđenu površinu 1983.godine, rezultat je iskazivanja i šumskih površina koje se nalaze i u okviru ostalih urbanih namjena (zone stanovanja, urbano zelenilo). Navedena površina obuhvata šume i šumska zemljišta u društvenoj svojini (392,0 ha ili 60%), kao i šume u privatnom vlasništvu i vlasništvu drugih subjekata (261,1 ha ili 40%).

Na urbanom području Hadžića, šumske površine u društvenoj svojini pripadaju „Igmanskom“ šumsko-privrednom području, odnosno gospodarskoj jedinici „Zujevina“, koja manjim dijelom ulazi u granicu posmatranja. Sadašnja struktura i kvalitetšuma ne daje im karakter ekonomskih šuma (dominiraju izdanačke šume). Predložena namjena šuma i šumskog zemljišta zahtjeva izmjene u dosadašnjem načinu gazdovanja, a uređivanje i unapređenje šumskih sistema vršiće se u pravcu obezbjeđenja namjena i funkcija koje treba da zadovolje. Namjena i površina šuma i šumskog zemljišta u društvenoj svojini, vidi se iz slijedeće tabele:

Urbano područje	Zaštitne šume (površina u ha)		
	Zbog orograf.terena	Ostale	Ukupno
Hadžići	137,0	255,0	392,0

U narednih 30 godina, razvoj i unapređenje šumskih ekosistema, odnosno poboljšanje strukture šuma, kako u kvalitativnom tako i u kvantitativnom smislu, baziraće se na prijedlozima i mjerama studije potencijalne vegetacije.

Posmatrano područje, najvećim dijelom se nalazi u zoni klimatogenih šuma kitnjaka i običnog graba (*Quercus Carpinetum*) koje se javljaju na orografsko-edafski nepovoljnim terenima. U narednom planskom periodu, ove šume treba prevesti u visoke šume kitnjaka i graba, a na kserotermnijim staništima izvršiti konverziju sa crnim i bijelim borom. Imaju veliku zaštitnu ulogu – sprečavanje erozije.

Na blagim položajima (sjeverne padine i uvale), unutar ove zone, zastupljene su montane šume bukve (Fagetum montanum). Imaju veliku ulogu u sprečavanju erozije zemljišta, a i estetska i rekreativna funkcija vrlo im je značajna. S obzirom na stanje ovih šuma kao i na njihov polivalentni značaj, treba ih prevoditi u visoke šume, čime bi se bolje iskoristio potencijal ovih staništa.

Ostale vegetacijske jedinice na ovom području, javljaju se u vidu većih ili manjih enklava.

Na strmim krečnjačkim padinama raspostranjene su termofilne fitocenoze – šume medunca i bijelog graba (*Querco pubescentis-Carpinetum orientalis*) i šume medunca i crnog graba (*Querco-Ostryetum Carpinifoliae*). Indikator su prodora mediteranskih klimatskih uticaja i imaju veliki zaštitni značaj. Na višim staništima, u jugoistočnom dijelu, javljaju se šume bukve, jele sa smrčom (*Ableti-Fagetum*).

Na nekoliko manjih površina zastupljene su termofilne šume bukve (*Ostryo Fagetum* et *Aceri obtusati Fagetum*). Pored zaštitne, imaju i estetsku ulogu, te treba na goletima ili sastojinama rijetkog sklopa unositi grupe crnog bora.

Pomenute vegetacijske jedinice predstavljaju osnov za uređivanje i prevođenje u kvalitetnije sastojine postojećeg šumskog fonda.

2.2.6. VODENE POVRŠINE SA ZAŠTITNIM I POJASEVIMA

U cilju obezbjeđenja uslova za provođenje radova na uređenju vodotoka, obezbjeđuje se potreban prostor – ukupna površina zaštitnih pojaseva, veličine 20,00 hektara.

Za sve ostale površine koje se utvrđuju zonama zaštite, a odnose se na manje potoke (osim zacjevljenih, koji se uz prisutne nedoumice tretiraju sastavnim dijelom sistema za odvodnju oborinskih voda), izvore i podzemne vode. Odlukom o provođenju urbanističkog plana i u skladu sa Zakonom o vodama, definišaće se elementi u smislu osnova za regulisanje zaštite ovih vodnih resursa.

2.2.7. POVRŠINE ISKORIŠTAVANJA MINERALNIH SIROVINA

Na urbanom području Hadžići, kao nalazište mineralnih sirovina smatra se kamenolom u dupvcima (22,50 ha), i to kamena krečnjaka, za potrebe industrije građevinskog materijala. Ne predviđa se otvaranje novih, a izvršiće se neophodna asanacija i rekultivacija devastiranog terena.

2.2.8. POVRŠINE POSEBNE NAMJENE

U pogledu potreba opštenarodne odbrane i zaštite od ratnih razaranja, izvršeno je usklađivanje Plana sa potrebama nadležnih organa. Od ukupne površine 1.655 ha urbanog područja Hadžići, na površine posebne namjene otpada oko 54,8 ha ili 3,3.

2.2.9. POVRŠINE REZERVISANE ZA BUDUĆI RAZVOJ

U cilju obezbjeđenja kontinuiteta urbanog razvoja i uređenja, planom su za period poslije 2015.godine rezervisane samo minimalne površine od po 5,5 ha za stanovanje i rad, dakle ukupno 11,0 ha. Ovo iz razloga što su Urbanističkim planom Hadžića za period od 1986. do 2015.godine samo djelomično postignuti ciljevi svođenja građevinskog zemljišta u realne okvire, odnosno međusobnog usklađivanja njegovog učešća po pojedinim urbanim funkcijama, tako da i u okviru planiranih površina za razvoj, u ovom planskom periodu, postoje značajne rezerve za postplanski razvoj njihovim još racionalnijim korištenjem.

Nadalje, kako za ove površine ne postoji obaveza utvrđivanja konkretne namjene, one se u planskom periodu tretiraju jedinstvenom i primjenjuje se režim zabrane građenja, te zadržava zatečena namjena, u ovom slučaju najvećem dijelu kao poljoprivrednog zemljišta.

Kao takve, ove se površine i ne uključuju zasebno u bilanse površina urbanog područja, odnosno građevinskog zemljišta.

2.3. STANOVANJE

2.3.1. PLANIRANA STAMBENA IZGRADNJA PO BROJU I VELIČINI STANOVA

Planiranje stambene izgradnje u urbanom području Hadžići za period od 1985.godine do 2015.godine, izvršeno je za potrebe:

- povećanje broja stanovnika i domaćinstava,
- neophodnog rušenja dijela postojećeg stambenog fonda, zbog izgradnje novih saobraćajnica, objekata urbane opreme, promjene postojeće namjene površina i dr., kao i
- povećanja standarda stanovanja.

Postojeći stambeni fond će se, u planskom periodu redovno održavati, a najstariji stanovi koji će u 2015.godini već biti amortizovani (stanovi građeni prije 1900.godine) obnavljaće se ili zamjenjivati izgradnjom novih stanova na istim lokacijama, tj. Već uređenom građevinskom zemljištu. Iako u urbanom području Hadžića, broj ovih stanova nije veliki (1% od ukupnog broja stanova), troškovi ukupne nove stambene izgradnje će se, na ovaj način, smanjiti. Prognoza obima neophodnog rušenja jednog dijela postojećeg stambenog fonda za idućih 30 godina, iznosi oko 6% od ukupnog postojećeg broja stanova.

Za proračun stambenih potreba u planskom periodu, korišteni su slijedeći elementi i standardi stanovanja:

- veličina stambenog fonda u 1985. godini	
broj stanova	2.449
površina stanova	25.030 m ²
- planirani broj stanovnika i domaćinstava u 2015. godini	
broj stanovnika	30.010
broj domaćinstava	8.620
- netto korisna površina stana na 1 stanovnika	8m ²
- brutto građevinska površina na 1 stanovnika	22,5 m ²
- korisna površina stana, u prosjeku (netto)	62,67 m ²

Postojeći stambeni fond će se smanjiti za planirani obim rušenja od 6% sa 2.449 stanova ili 125.030 m² površine na 2.302 stana sa površinom od 117.528 m². Broj stanova koji će se u planskom periodu morati izgraditi za nova domaćinstva iznosi 6.318 stanova sa 422.652 m² površine, što sa postojećim stambenim fondom iz 1985. godine iznosi ukupno 8.620 stanova, sa 540.180 m² površine netto. Ovaj broj stanova odgovara planiranom broju domaćinstava za 2015.godinu.

Planirana stambena izgradnja će biti raspoređena u stambene zone (urbanističke cjeline) i van njih, kao disperzno stanovanje.

Površine, koje su obezbjeđene za planiranu stambenu izgradnju u periodu od 1985.godine do 2015.godine i za ukupan stambeni fond 2015.godine, predviđene su u stambenim zonama i van stambenih zona urbanog područja Hadžići.

Tako se, od ukupnog broja stanovnika koji će u 2015.godini iznositi 30.010, u stambenim zonama predviđa smještaj 28.354 stanovnika ili 94% u cca 8.145 stanova, a van stambenih zona 1.656 stanovnika ili 6% u cca 475 stanova.

Stanovanje će u stambenim zonama biti organizirano u urbanističke cjeline, a više njih u mjesne zajednice u kojima će se zadovoljavati osnovne potrebe stanovništva u obrazovanju, snabdijevanju, zdravstvu, kulturi, rekreaciji i drugim urbanim funkcijama. U odnosu na slanje u 1985. Godini, kada je u stambenim zonama živjelo svega 66% stanovnika, razredom usvojene koncepcije urbanog uređenja, postignuta je znatno veća koncentracija stanovanja u stambenim zonama (94%), što stvara povoljne uslove za njihovo bolje komunalno opremanje i racionalno korištenje građevinskog zemljišta.

Stanovanje van stambenih zona planirano je kao ruralno na postojećim parcelama, na kojima se ne predviđa dalji razvoj stanovanja, zbog promjene postojećeg načina korištenja zemljišta (zaštićena, poljoprivredna i dr. Zemljišta). Planirani raspored stanovnika i stanova u urbanom području Hadžići je slijedeći:

Sistem stanovanja u urbanom području 1985. i 2015. godine

Urbano područje	Sistem stanovanja	1985.			2015.		
		Stanovnici	%	Domaćinstva	Stanovnici	%	Domaćinstva
Hadžići	u stamb. zonama	5.664	66	1.454	28.354	94	8.145
	van stamb. zona	2.906	34	746	1.656		475
	Ukupno	8.570	100	2.200	30.010	100	8.620

2.3.2. DRUŠTVENA I INDIVIDUALNA STAMBENA IZGRADNJA

Za potrebe dugoročnog planiranja stambene izgradnje u urbanom području Hadžići, izvršeno je izjednačavanje kolektivnog stanovanja sa društvenom stambenom izgradnjom i individualnog stanovanja sa individualnom stambenom izgradnjom, odnosno vlasništvom, iako se u svakom ovom sistemu stanovanja pojavljuje i onaj drugi.

Odnos društvene i individualne izgradnje će se značajno promijeniti, jer se najveći dio buduće izgradnje planira u individualnoj stambenoj izgradnji.

2.3.3. PROSTORNI RAZMJETAJ, SISTEMI IZGRADNJE I SPRATNOST PO ZONAMA

Prostorna organizacija stanovanja predstavlja razradu usvojene koncepcije urbanog uređenja u pogledu kapaciteta zona stanovanja, njihovog razmjetaja u urbanom području, planiranja odgovarajućih sistema izgradnje i gustina naseljenosti, kao i racionalne izgrađenosti tih zona stambenim objektima. Predviđene površine za stanovanje omogućuju prostorni razvoj planiranog obima stambene izgradnje, koji odgovara prirodnim uslovima, postojećim fizičkim strukturama i stvaranju optimalnih uslova zadovoljenja potreba proširenog stanovanja.

Stanovanje je organizirano u urbanističke cjeline kao prostorno-funkcionalne jedinice u kojima se, pored stanovanja, ostvaruju i druge urbane funkcije.

Urbanističke cjeline su formirane prema prirodnim i ekološkim uslovima i stvorenim fizičkim strukturama. Površine za stanovanje, u urbanističkim cjelinama iznose oko 241,3 ha, broj stanovnika u njima je oko 28.354, a gustina naseljenosti je oko 118 st/ha.

Ukupan planirani broj stanova u 2015.godini iznosi 8.620, od čega će u društvenom vlasništvu biti 1.202 stana, a u individualnom 7.418 stanova. Prema tome, odnos društvene i individualne stambene izgradnje, u urbanom području Hadžići u 2015.godini će biti oko 14%:86%, prema 23%:73% u 1985. godini, što je prikazano u slijedećoj tabeli:

Struktura stanova po vlasništvu 2015.godine

Struktura stanovništva po vjerskim vjerskim 2013.godine							
Urbano područje	St/dom	Broj stanova					Odnos D:I (%)
		Ukupno	Društveni	Individualni			
				Ukupno	U stamb. zonama	Van stamb. zona	
Hadžići	3.481	8.620	1.202	7.418	6.943	475	14 : 86

Planirani sistemi izgradnje urbanističkih cjelina su:

- individualna izgradnja sa gustom naseljenosti od 40-120 st/ha, i
- mješovita izgradnja sa gustom naseljenosti od 120-220 st/ha.

Izgradnja stambenih zona navedenim sistemima izgradnje proističe, prije svega, iz prirodnih uslova i ograničenja, postojećeg stanja izgrađenosti terena, postojeće i planirane razvijenosti infrastrukturnih sistema, kao i racionalnog budućeg korištenja građevinskog zemljišta

Zastupljenost pojedinih sistema izgradnje u urbanom području Hadžići je slijedeća:

- sistemom individualne stambene izgradnje biće izgrađeno oko 71% ukupnih površina za stanovanje (u urbanističkim cjelinama i u ruralnom stanovanju) sa prosječnom gustom naseljenosti od oko 106 st/ha i spratnošću objekata P+1,
- sistemom mješovite stambene izgradnje biće izgrađeno oko 20% ukupnih površina za stanovanje u urbanističkim cjelinama, sa prosječnom gustom naseljenosti od oko 138 st/ha i spratnošću objekata P+2.

Pregled urbanističkih cjelina sa sistemima izgradnje, površinama, brojem stanovnika, gustinama naseljenosti, izgrađenosti i prosječnoj spratnosti objekata, dat je u priloženoj tabeli.

Stambene zone, sistemi izgradnje, nastanjenost i izgrađenost 2015. godine

Urbano područje Hadžića			Broj stanov.	Površina (ha)		Gustina naseljenosti			Izgrađenost			
St. zona	Urb. cjelina	Sistem izgrad.		Brutto u c.	Netto za stan.	Brutto	Netto	BGP m ²	Prosje č. sprat	Tlocrt. pov. m ²	Ki	Si
	Dupovci	ind.	1.200	14,6	14,6	82,0	82,0	37.000	P+1	13.500	0,18	9,2
	Žunovnica	mješ.	5.000	41,3	40,3	121,0	124,0	112.500	P+1	56.250	0,27	13,6
	Centar		5.520	45,9	35,7	120,0	154,0	124.200	P+2	41.400	0,27	9,0
	Garovci	ind.	1.200	11,5	11,5	105,0	105,0	27.000	P+1	13.500	0,23	11,7
	Donji Hadžići	„	5.000	37,7	37,7	133,0	133,0	112.500	P+1	56.250	0,30	14,9
	Potkraj	„	800	8,0	8,0	99,0	99,0	18.000	P+1	9.000	0,22	11,2
	Raskršće	„	984	8,2	8,2	120,0	120,0	22.140	P+1	11.070	0,27	13,5
	Binježevo-Mekote	„	4.600	38,0	38,0	120,0	120,0	103.500	P+1	51.750	0,27	13,6
	Grivići	„	3.450	36,12	36,12	95,0	95,0	77.625	P+1	38.812	0,21	10,7
	Suljino brdo	„	600	11,0	11,0	54,0	54,0	13.500	P+1	6.750	0,12	6,0
	Ukupno		28.354	252,32	241,12	112,0	118,0	637.965	P+1	298.282	0,25	12,4

2.3.4. PROGNOZA STAMBENOG DEFICITA DO KRAJA PLANIRANOG PERIODA

Planiranu stambenu izgradnju moguće je ostvariti kroz radikalne promjene dosadašnjeg načina finansiranja stambene izgradnje. Naime, bilansiranjem finansijskih sredstava koje je moguće ostvariti u posmatranom dugoročnom periodu i potreba za neophodnim ulaganjima, došlo se do saznanja da je, u cilju postizanja brzog i stabilnog privrednog razvoja, neophodno ulagati u taj razvoj mnogo veća sredstva nego u dosadašnjem periodu. Ova činjenica upućuje na zaključak da se neće moći ostvarivati dosadašnji trend izdvajanja za stambenu izgradnju iz dohotka organizacija udruženog rada, već je neophodno

za stambenu izgradnju iz dohotka organizacija udruženog reda, već je neophodno za stambenu izgradnju iz dohotka organizacija udruženog rada, već je neophodno iznaći nove izvore finansiranja. Polazeći od opredjeljenja Dugoročnog programa ekonomske stabilizacije i Dugoročnog društvenog plana grada Sarajeva, zadovoljavanje stambenih potreba vršiće se sve više iz ličnih sredstava, svakako uz određenu društvenu pomoć, kroz davanje kredita po povoljnim uslovima, opremanjem prostora za gradnju kao i drugim mjerama urbane politike. Takođe, sredstva amortizacije postojećeg stambenog fonda će značajnije učestvovati u novoj stambenoj izgradnji.

Prema tome, izgradnja potrebnog obima stambene izgradnje u narednom planskom periodu u najvećoj mjeri zavisiće od mogućnosti izdvajanja ličnih sredstava građana, kao i od preduzetih mjera Grada u oblasti urbane, zemljišne i lokacione politike.

2.4. PRIVREDA

Dugoročni privredni razvoj Grada po opštim opredjeljenjima, pravcima i ciljevima razvoja, planski je određen Društvenim planom grada Sarajeva za period od 1986. do 2000. godine i Prostornim planom grada Sarajeva za period od 1986. do 2000. odnosno 2015.godine.

Planiranje privrednog razvoja, kroz urbanističke planove na području Grada, znači puno uvažavanje svih već utvrđenih planskih opredjeljenja, pravaca i ciljeva razvoja, uz potpuniju razradu svih elemenata koji su neposredno vezani za konkretne urbane cjeline na području Grada, a što se prvenstveno odnosi na razmještaj privrednih kapaciteta, posebno kroz planirana investiciona ulaganja, razmještaj radnih mjesta, razvoj male privrede i dr. To znači da se dispozicija privrede ispoljava u urbanističkim planovima, prvenstveno u funkciji utvrđenih ciljeva urbanog razvoja, gdje se kao primarno uzima opredjeljenje za skladniji prostorni razmještaj kapaciteta privrede, odnosno ravnomjerniji razvoj ukupnog područja Grada, što podrazumijeva odgovarajuće izmjene u privrednoj strukturi pojedinih urbanih područja.

2.4.1. RAZVOJ PRIVREDE I OSNOVNI FAKTORI RAZVOJA

Razvoj privrede u periodu do 2015.godine zasnivaće se na produktivnijem angažovanju i korištenju svih raspoloživih resursa, većem uključivanju u međunarodnu podjelu rada, strukturnim promjenama u proizvodnji i potrošnji, uz istovremeno podizanje tehničko-tehnološkog nivoa razvijenosti.

Razvoj u planskom periodu determinisaće organizovanost udruženog rada, prirodni resursi, izgrađeni kapaciteti, kadrovski potencijal i dostignuti nivo razvijenosti, pri čemu će najveći značaj na razvoj imati potencijali izraženi u kadrovskoj osnovi izgrađenim kapacitetima.

Unapređivanje organizovanja biće u funkciji stvaranja uslova za jačanje materijalne osnove različitih oblika preduzeća, za neposrednije odlučivanje, saodlučivanje i participaciju radnika o cjelini društvene reprodukcije, stvaranje uslova za bolje korištenje svih faktora proizvodnje, posebno stručnih kadrova i naučno-istraživačkog rada.

Ograničeni prirodni resursi zahtijevaju potpunije korištenje i efikasniju valorizaciju radi povećanja proizvodnje i dohotka. Postojeći izgrađeni kapaciteti predstavljaju značajan faktor razvoja, a posebno raspoloživi kapaciteti u industriji i turizmu čija maksimalna valorizacija treba da obezbijedi znatno veću iskorištenost i na bazi toga znatno veći dohodak.

Kadrovski potencijal predstavlja faktor razvoja, od kojeg će, u najvećoj mjeri ovisiti realizacija utvrđenih ciljeva i zadataka, radi čega će se kontinuirano vršiti ulaganja u

obrazovanje i time stvoriti pretpostavke za sve bržu i efikasniju primjenu tehničko-tehnoloških dostignuća.

Povoljna kvalifikaciona i starosna struktura nezaposlenih radnika predstavlja potencijal koji će se u planskom periodu produktivno angažovati.

Dostignuti nivo razvijenosti i ispoljeni problemi u dosadašnjem razvoju upućuju na zaključak da se razvojni proces u ovom periodu ne može od početka odvijati jednakim intenzitetom. Prva faza razvoja, koja se ne može vremenski precizno ograničiti, predstavljaće period konsolidacije privrede i postepenog stvaranja uslova za dinamiziranje proizvodnje, dok će druga faza razvoja predstavljati period relativno dinamičnog privrednog rasta, uz odgovarajuće strukturne promjene i u proizvodnji i u potrošnji.

Osnovni faktori strukturnih promjena, biće:

- promjene u domenu tehnologija, stvaranja novih proizvoda, novih materijalnih i novih proizvodnih programa, kao i promjene u pogledu mjesta i uloge informatike, organizacije, komunikacija, upravljačkih sistema itd.,
- promjene u profesionalnoj strukturi kadrova usljed potrebe za višim stepenom obrazovanja i potrebe za izmjenom postojeće strukture zanimanja, kao rezultata primjene novih tehnologija,
- promjene u načinu eksploatacije prirodnih resursa,
- promjene u socijalnom sastavu, načinu života i vrijednosnim opredjeljenjima stanovništva.

Dugoročni razvoj Sarajeva sa stanovišta postizanja dinamičnijeg i stabilnijeg društveno-ekonomskog razvoja, obavezuje na kvalitetne promjene u pogledu obezbjeđivanja materijalnih uslova takvog razvoja. Polazeći od ocijenjenih mogućnosti privrede, društveni proizvod Grada u periodu od 1986. do 2000. godine rašće po prosječnoj godišnjoj stopi od 5,2%, a kasnije po stopi od 4,9%. Najveći doprinos rastu društvenog proizvoda daće industrija, turizam, trgovina, mala privreda i tehničke i poslovne usluge.

U strukturi društvenog brutto proizvoda ostvariće se značajno smanjenje troškova poslovanja, što uz povećano izdvajanje za proširenje materijalne osnove udruženog rada direktno uslovljava rast učešća akumulacije u društvenom proizvodu sa 13% u 1985. godini na 23,4% u 2000, odnosno na 30% u 2015. godini.

Ovakav rast društvenog proizvoda i akumulacije u prvom redu biće rezultat porasta produktivnosti rada. Produktivnost rada će u prirastu društvenog proizvoda u 2000. godini učestvovati sa 54% a u 2015. godini sa 65%.

Dinamičniji i stabilniji privredni i ukupan društveni razvoj Grada baziraće se prvenstveno na ulaganjima u privredne investicije, a u okviru toga na ulaganjima opremu.

Investiciona politika u ovom periodu biće u funkciji izmjene privredne strukture, povećanja produktivnog zapošljavanja, ravnomjernijeg razvoja opština u Gradu, dinamičnijeg razvoja neposrednog gravitacionog okruženja Grada, smirivanja migracionog pritiska prema Gradu, odnosno u funkciji vođenja aktivne demografske politike.

U periodu do 2000. godine investicije u osnovna sredstva će rasti po prosječnoj godišnjoj stopi od 3,2%, a u periodu od 2000. do 2015. godine 4,2%.

Investicije će se usmjeravati, prije svega, u industriju i to u elektro-industriju, metaloprerađivačku djelatnost, hemijsku i industriju saobraćajnih sredstava, odnosno u njihove kvalitetno nove proizvodne programe.

Značajna sredstva će se i dalje ulagati u razvoj tercijarnih djelatnosti, a posebno u kompletiranje postojeće turističke ponude. Razvoj turizma biće praćen adekvatnijim razvojem ugostiteljstva, trgovine, poljoprivrede, prehrambene industrije, male privrede i saobraćaja, odnosno svih pratećih djelatnosti.

Ovakvom investicionom politikom obezbijediće se postepena promjena strukture privrede u cjelini i promjena strukture pojedinih privrednih oblasti i grana. Ove promjene će

se odvijati u pravcu dominacije programa koji obezbjeđuju više faze prerade, konkurentnu sposobnost na inostranom tržištu, adekvatno uključivanje u tokove tehničko-tehnološkog progresa, a koji istovremeno zadovoljavaju ekološke i druge kriterije razvoja urbane sredine.

Realizacijom planirane dinamike razvoja, prestrukturiranjem privrede, dosljednim sprovođenjem dugoročnog opredjeljenja o produktivnom zapošljavanju putem diverzifikacije proizvodnje, te drugim mjerama u periodu do 2000. godine, broj zaposlenih će se povećavati za 2,3% prosječno godišnje, a u periodu od 2000. do 2015. godine po stopi od 1,2%.

Najveću stopu zapošljavanja tokom cijelog perioda imaće tercijarni sektor privrede (3,0% odnosno 1,2%) i to u prvom redu zbog bržeg razvoja tehničkih i poslovnih usluga, saobraćaja, turizma i trgovine.

Investicionom politikom u ovom periodu, između ostalog, obezbijediće se dinamičniji rast zapošljavanja na područjima manje razvijenih opština, što će rezultirati znatno intenzivnijim rastom stepena zaposlenosti na područjima opština Hadžići, Ilijaš, Pale i Trnovo u odnosu na uže područje Grada.

Na užem području Grada stepen zaposlenosti stanovništva povećaće se sa 41,7% u 1985.godini na 47,0% u 2015.godini.

Istovremeno, stepen zaposlenosti na području opštine Ilijaš povećaće se sa 25,6% na 46,5% u Hadžićima sa 12,2% na 40,0%, u Palama sa 29,2% na 46,8% i u Trnovu sa 19,5% na 45,2%.

2.4.2. MALA PRIVREDA

U skladu sa opredjeljenjima i zadacima Dugoročnog programa ekonomske stabilizacije u periodu do 2015.godine posebna pažnja posvetiće se razvoju male privrede na opštini Hadžići.

Brži razvoj proizvodnih kapaciteta male privrede, (postojećih, dislociranih i onih koji će se dislocirati iz užeg urbanog područja), koji su komplementarni razvoju industrijskih kapaciteta, veća povezanost industrijskog sektora zanatstva sa udruženim radom kao i veće zadovoljavanje potreba radnih ljudi i građana za različitim proizvodima i uslugama, uz mogućnost većeg zapošljavanja, predstavlja osnovne pravce aktivnosti do 2015.godine. Dinamičan razvoj male privrede očekuje se u industriji, poljoprivredi, građevinarstvu i domaćoj radinosti.

Da bi se obezbijedio dinamičan razvoj, stabilnost i sigurnost razvoja male privrede, a posebno individualnog sektora preduzimaće se brojne mjere kroz:

- stvaranje društveno-ekonomskih uslova za podsticaj razvoja male privrede na trajnim osnovama, posebno mjerama ekonomske politike u pogledu ravnopravnog tretmana društvenog i individualnog sektora privređivanja u formiranju cijena, kreditnoj politici, poreskoj politici, politici uvoza i izvoza, do obezbjeđenja veće sigurnosti u razvoju individualnog sektora,
- brže razrješavanje poslovnog prostora za potrebe male privrede, te izmjene u propisima kojima će se pojednostaviti postupak dobijanja odobrenja za rad,
- veće angažovanje sredstava proizvodnih organizacija u pogone male privrede, na bazi zajedničkih ulaganja,
- preduzimanje organizacionih i drugih neophodnih mjera organizacija udruženog rada i društveno-političkih organizacija i zajednica, da putem programa razvoja male privrede obezbjeđuju dinamičan i skladan razvoj,
- šire usmjeravanje sredstava građana i povratnika iz inostranstva u razvoj proizvodnih kapaciteta male privrede, obezbjeđenjem odgovarajućih stimulativnih mjera,
- adekvatnu prostornu distribuciju kapaciteta male privrede u smislu da se proizvodni kapaciteti približe industrijskom kompleksu, a uslužni stanovništvu.

Razvoj male privrede proizvodnog karaktera, bilo da će predstavljati samostalne manje industrijske pogone, odnosno kapacitete proizvodnog zanatstva, ili će biti u funkciji velikih industrija, biće naglašen i razvićaće se na ukupno 13,10 ha.

2.4.3. PROSTORNA DISPOZICIJA ZONA RADA

Prostori koji pružaju mogućnosti za razvoj radnih kapaciteta svrstani su u tri kategorije, a to su:

- postojeći lokaliteti (sa proširenjima, gdje za to postoje mogućnosti) na kojima će se postojaće djelatnosti, uz uvjet da nisu u koliziji sa drugim postojećim i planiranim namjenama, dalje razvijati kroz rekonstrukciju, modernizaciju, proširenje, uvođenje novih tehnologija i sl.,
- lokaliteti koji mijenjaju radnu namjenu, sa kojih se dislociraju postojeći kapaciteti na druge lokacije unutar ovog urbanog područja, ili na druga urbana područja, a na kojima će se razvijati novi sadržaji primjereni osnovnim funkcijama tih lokaliteta,
- nove površine koje su, ili potpuno slobodne (poljoprivredna ili druga neizgrađena zemljišta), ili su početkom planskog perioda angažovane za druge namjene koje će, putem rušenja ili dislokacijama, osloboditi prostor za nove sadržaje iz domena rada.

Prema veličinskoj strukturi svrstani su u četiri grupacije, i to: do 0,50 ha od 0,50 do 5,00 ha, od 5,00 do 10,00 ha i preko 10,00 ha.

Prostorne mogućnosti za razvoj zona rada na urbanom području Hadžići su u dolini rijeke Zujevine, koja na određen način predstavlja nastavak razvojnih pravaca urbanog područja Sarajevo, a očituju se kroz postojeće lokacije sa mogućnostima proširenja, ukupne površine 51,55 ha, te nove lokalitete Raskršće, Boce, Močila, Podkućnice, Zgoni i Merdžanovići, koji zauzimaju ukupno 65,23 ha.

Na slijedećoj tabeli dat je prikaz vrste i veličinske strukture lokaliteta za zone rada ukupno za urbano područje Hadžići.

Vrsta lokaliteta	Do 0,5 ha		0,5-5,0 ha		5,0-10,0 ha		Preko 10,0		Ukupno	
	br.	vel.	br.	vel.	br.	vel.	br.	vel.	br.	vel.
Postojeći lokaliteti	2	0,82	1	1,0	-	-	3	49,73	6	51,55
Lokaliteti koji mijenjaju radnu namjenu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Novi lokaliteti	-	-	-	-	4	27,33	3	37,9	7	65,23
Ukupno	2	0,82	1	1,0	4	27,33	6	87,63	13	116,78

Rezervisana površina za razvoj zona rada u postplanskom periodu nalazi se, takođe, na pomenutom razvojnom pravcu u sklopu lokaliteta Merdžanovići, a ukupna površina im iznosi 5,50 ha. Predviđena je prvenstveno za razvoj industrije, a zavisno od potrebe, može biti privedena nekoj drugoj odgovarajućoj radnoj namjeni.

INDUSTRIJA

Industrija će i u buduće biti okosnica sveukupnog privrednog razvoja opštine Hadžići kao cjeline. Na urbanom području zauzimaće ukupno 94,26 ha površine, od čega 22,50 ha otpada na kamenolom u dupovcima (kompletan obuhvat koji podrazumijeva i eksploataciono područje), dok će akcenat biti na razvoju novih industrijskih kapaciteta koji će omogućiti veći stepen zapošljavanja stanovništva sa samog urbanog područja i opštine kao cjeline, na ukupnim novim površinama od 44,53 ha.

GRAĐEVINARSTVO

U urbanom području Hadžići neće biti prostornog razvoja građevinske djelatnosti.

SKLADIŠTA

Sem postojećeg skladišta „Kemos-a“, skladišni prostor za potrebe radnih ili drugih djelatnosti na urbanom području, organizovaće se na novoj površini od 8,00 ha na lokalitetu Merdžanovići.

2.2.2. ZAGAĐIVAČI I ZAŠTITA ČOVJEKOVE OKOLINE

Radni kapaciteti koji predstavljaju zagađivače, bilo vode ili vazduha, su prvenstveno postojeći industrijski kapaciteti, koji u planskom periodu moraju izvršiti sanaciju putem izgradnje odgovarajućih uređaja za prečišćavanje otpadnih voda, kao i uvođenjem plina u tehnologije, radi smanjenja zagađivanja kako vazduha, tako i voda-vodotokova, u cilju dostizanja uslova za ostvarivanje zacrtane granice kvaliteta vazduha i kategorije vodotokova do kraja planskog perioda.

Novi radni kapaciteti iz oblasti crne metalurgije, metaloprerađivačke industrije, proizvodnje nemetalnih minerala, hemijske, drvne, tekstilne i prehrambene industrije, industrije građevinskog materijala, nafte, naftnih erivata i plina, biće dužni da, kod izrade provedbenih urbanističkih planova, prilože dokumentaciju koja sadrži dokaze o preduzimanju mjera zaštite čovjekove sredine.

2.5. DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA

Projekcija kapaciteta i strukture sadržaja društvene infrastrukture definiše se na osnovu stanja dosadašnjeg razvoja, postavljenih ciljeva prostornog uređenja, sagledanih potreba i ocijenjenih mogućnosti razvoja Grada kao cjeline. Razmještaj i smještaj kapaciteta društvene infrastrukture u urbanim područjima rezultat su posebnih ciljeva prostornog uređenja usvojenih kriterija i utvrđenih standarda pojedinih djelatnosti društvene infrastrukture. Ciljevi, kriteriji i standardi razmještaja, kapaciteta i strukture sadržaja društvene infrastrukture, utvrđuju se sa aspekta (1) potreba stanovništva, (2) zahtjeva djelatnosti i (3) uslova prostora. Sa ova tri aspekta utvrđujemo osnovne karakteristike svake od djelatnosti društvene infrastrukture. U skladu sa osnovnim karakteristikama djelatnosti, postavljenim ciljevima i kriterijima vršimo razmještaj djelatnosti.

2.5.1. KARAKTERISTIKE DJELATNOSTI DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE

Karakteristike djelatnosti utvrđujemo sa aspekta (1) potreba stanovništva na osnovu (2) gravitacije područja (b) koincidencije centraliteta i (c) frekfencije potreba stanovništva; (2) zahtjeva djelatnosti na osnovu (a) korištenja zemljišta, 8b) odnosa prema drugim djelatnostima i (c) saobraćajne pristupačnosti i povezanosti i (3) uslova prostora na osnovu (a) veličine parcele, (b) kvaliteta prostora i (c) atraktivnosti prostora.

Saglasno usvojenim ciljevima i osnovnim karakteristikama djelatnosti utvrđeni su kriteriji i standardi razmještaja kapaciteta društvene infrastrukture:

Aspekt	Karakteristika djelatnosti		Kriteriji razmjesta	Standardi
1. potrebe stanovništva	1.a	gravitacija	Mikro gravitacija	Radijus 300-500
			Mezo gravitacija	Radijus 1.000-1.500
			Makro gravitacija	Radijus > 4.500
	1.b	Koincidencija centraliteta djelatnosti i naseljenosti	Nesaglasan centralitet	$C > r$
			Djelimičan centralitet	$r > C > 0$
			Koincidentan centralitet	$C = 0$
	1.c	Frekvencija potreba (učestalost)	Svakodnevne potrebe	$F \geq 364$
			Periodične potrebe	$12 < F < 56$
			Vanperiodične potrebe	$0 < F < 12$
2. zahtjevi djelatnosti	2.a	Korištenje zemljišta (intenzivnost)	Radno intenzivno	$g > 400 \text{ rm/ha}$
			Kapitalno intenzivno	$Ko \geq \text{prosjeck grada}$
			Komunikaciono intenzivno	$Ko > 2 \times \text{broja zaposlenih}$
			Koeficijent izgrađenosti	$1 > K > 0, 3 > K > 1, 3 > K > 2$
	2.b	Odnos prema drugim djelatnostima (kompatibilnost)	Inkompatibilne	
			Funkcionalno kompatibilne	
			Kumulirana atraktivnost	
	2.c	Saobraćajna pristupačnost i povezanost	Nezadovoljavajuća	potrebe > mogućnosti
			Zadovoljavajuća	potrebe = mogućnosti
Dobra			potrebe < mogućnosti	
3. uslovi prostora	3.a	Veličina parcele	Male parcele	parcela < 0,5 ha
			Srednje parcele	$0,5 < 0 < 1,0 \text{ ha}$
			Velike parcele	parcela > 1,0 ha
	3.b	Kvalitet prostora	Prirodni uslovi	Nepovoljan
			Stvoreni uslovi	Uslovno povoljan
			Identitet prostora	Povoljan
			Kontinuitet razvoja	
	3.c	Atraktivnost prostora	Centralni položaj (sa svim vezama)	Neutralan prostor
			Na glavnim razvojnim pravcima (sa osnovnim vezama)	Atraktivan prostor
Tradicija mjesta (continuo urbs)			Vrlo atraktivan	

2.5.2. KATEGORIJE GRADSKIH CENTARA

Shodno osnovnim karakteristikama djelatnosti društvene infrastrukture, odnosno izraženim tendencama razmjesta i smještaja, razlikujemo dvije osnovne kategorije gradskih centara: opštegradski centri i specijalizirani centri. Hijerarhija i gravitaciono područje gradskih centara usko su povezani sa centralitetom i gravitacijom pojedinih djelatnosti društvene infrastrukture. Opštegradske centre formiraju funkcionalno-komplementarne djelatnosti različite frakvencije potreba i različitog intenziteta korištenja zemljišta, zavisno od nivoa gradskih centara, ali uvijek u težištu stambenih zona.

Specijalizirane centre formiraju visoko diferencirane djelatnosti koje nisu lokaciono vezane za stanovanje, pa mogu biti i izvan zona stanovanja. Što je razvijeniji urbani sistem, to je veći broj nivoa opštinskih centara, uravnoteženiji hijerarhijski nivo i izraženije relacije među centrima. To podrazumijeva i veći broj specijaliziranih centara, koji sa opštegradskim centrima doprinose razvoju i boljem funkcionisanju urbanog sistema. Nadalje, bitna razlika između opštegradskog i specijaliziranih centara je u strukturi i horizontalnoj i vertikalnoj diferencijaciji. Naime, u specijaliziranim centrima dominira jedna djelatnost (više od 50% ukupnih kapaciteta centra) i veća je diferencijacija po vertikali djelatnosti nego po horizontali (različitost djelatnosti). U opštegradskim centrima upravo je obratno. Niti jedna djelatnost ne doseže 50% ukupnih kapaciteta centra, a gotovo po svim nivoima centra zastupljene su sve djelatnosti društvene infrastrukture.

2.5.3. KRITERIJI I STANDARDI OPREMLJENOSTI

U skladu sa usvojenim ciljevima, prvi kriterij je disperzija sadržaja, čija je koncentracija samo u gradskom jezgru dostizala i preko 50% ukupnih kapaciteta. Drugi kriterij je ravnomjernija opremljenost mjesnih zajednica, što će znatno uticati na poboljšanje zadovoljavanja potreba stanovništva. Treći kriterij je planska usmjerenost sadržaja, da se smanji stihijski razmještaj pojedinih djelatnosti, koji je neovisan o potrebama i razmještaju stanovništva, a u cilju je boljeg organizovanja i funkcionisanja sistema gradskih centara.

Učešće kapaciteta društvene infrastrukture po nivoima centara i opremljenost m² po stanovniku

Centri	Kapaciteti po nivoima centara (%)		m ² /stanovnik	
	1985	2015	1985	2015
Gradsko jezgro	31,48	19,94	1,43	1,40
Sekundarni centri	0,00	11,59	-	0,81
Rejonski centri	16,62	15,30	0,75	1,07
Lokalni centri	15,16	10,54	0,69	0,73
Centri MZ	16,56	21,42	0,75	1,50
Specijalizirani centri	11,55	15,43	0,52	1,08
Disperzno	8,62	5,77	0,39	0,41
Ukupno	100,0	100,0	4,53	7,00

Na osnovu sistema centra izvršena je distribucija kapaciteta društvene infrastrukture po urbanim područjima.

Standardi društvene infrastrukture po stanovniku, po urbanim područjima

Urbana područja	m ² /stanovnik	
	1985	2015
Sarajevo	5,00	7,34
Hadžići	3,05	4,86
Ilijaš	2,26	4,67
Pale	4,81	5,24
Trnovo	5,64	5,00
Ukupno	4,53	7,00

U cilju stvaranja veće atraktivnosti urbanih područja udruženih opština, kriterij je bio bolja opremljenost, odnosno znatno brži porast kapaciteta društvene infrastrukture u udruženim opštinama.

U urbanom području Hadžića ukupna površina kapaciteta društvene infrastrukture će se znatno povećati, ali s obzirom na veoma velik porast broja stanovnika u urbanom području, indeks opremljenosti je još uvijek ispod prosjeka Grada.

Sagledavajući sistem centara kao jedinstven sistem svih pet urbanih područja, u urbanom području Hadžići će se formirati jedan rejonski centar. U narednoj tabeli su prikazani standardi gustine naseljenosti, radnih mjesta i koeficijanta izgrađenosti u centru Hadžića:

Gustina naseljenosti, radnih mjesta i koeficijent izgrađenosti u centru Hadžići

Nivo centra	Godina	Gustine		Ki	Odnos P:S
		st/ha	rm/ha		
Lokalni	1985.	97	95	0,49	58:42
Rejonski	2015.	239	210	1,16	49:51

Na osnovu odrednica i Prostornog plana grada Sarajeva za period 1986. do 2015.godine, utvrđeni su standardi po djelatnostima za urbano područje Hadžići i u okviru

Centra Hadžići. Od ukupne površine sadržaja društvene infrastrukture (4,86 m² po stanovniku) oko 63% otpada na uslužne ili 3,06 m² po stanovniku, 37% na društvene djelatnosti ili 1,80 m² po stanovniku.

Standardi po djelatnostima u rejonskom centru Hadžići dati su u sljedećoj tabeli:

Opremljenost m²/stanovniku sadržajima društvene infrastrukture u centru Hadžića

Nivo centra	Godina	Ukupno		Uslužne		Društvene	
		%	m ² /st	%	m ² /st	%	m ² /st
Lokalni	1985.	100,0	2,06	35,1	0,72	64,9	1,34
Rejonski	2015.	100,0	2,56	63,1	1,62	36,9	0,94

2.5.4. BILANS POTREBA

U skladu sa distribucijom stanovništva i radnih mjesta, te usvojenih ciljeva razvoja društvene infrastrukture sagledane su potrebe za korisnom površinom sadržaja društvene infrastrukture, kao i površinom zemljišta po pojedinim gradskim centrima.

Polazi se sa stanovišta da će u prosjeku mjesne zajednice imati 3.000-5.000 stanovnika, lokalni centar 3-5 mjesnih zajednica ili 10.000-30.000 stanovnika, rejonski centar 3-5 lokalnih centara ili 30.000-70.000 stanovnika, a sekundarni centar 2-3 rejonska centra ili 70.000-200.000 stanovnika. Na osnovu toga su utvrđeni kapaciteti po nivoima centara.

Kapaciteti rejonskog centra Hadžića 2015. godine i lokalnog centra Hadžića 1985.godine su prikazani u narednoj tabeli:

Bilans potreba, centar Hadžića

Nivo centra	Godina	Broj gravitirajućeg stanovništva	Površina terena u ha	Površina sadržaja u m ²
Lokalni	1985.	8.570	5,1	17.667
Rejonski	2015.	30.010	15,7	76.980

Značajno povećanje opremljenosti po stanovniku će se obezbijediti u centrima mjesnih zajednica gdje se indeks opremljenosti udvostručuje.

U prosjeku, mjesna zajednica bi sadržavala 1,50 m² sadržaja infrastrukture po stanovniku i to: 0,20 trgovine na malo, 0,20 ugostiteljstva, 0,10 uslužnog zanatstva, 0,10 finansijskih, poslovnih i tehničkih usluga, 0,50 osnovnog obrazovanja, 0,15 kulture, 0,04 zdravstva, 0,16 dječije zaštite, 0,01 socijalne zaštite i 0,04 DPO i DPZ.

Na osnovu utvrđenog broja gravitirajućih stanovnika po nivoima centra, utvrđena je prosječna veličina i opremljenost centra mjesne zajednice, lokalnog, rejonskog i sekundarnog centra. Tako su sagledane potrebe u kapacitetima i strukturi sadržaja društvene infrastrukture i potrebe za površinama terena.

2.5.5. PROSTORNA ORGANIZACIJA I DISTRIBUCIJA DJELATNOSTI

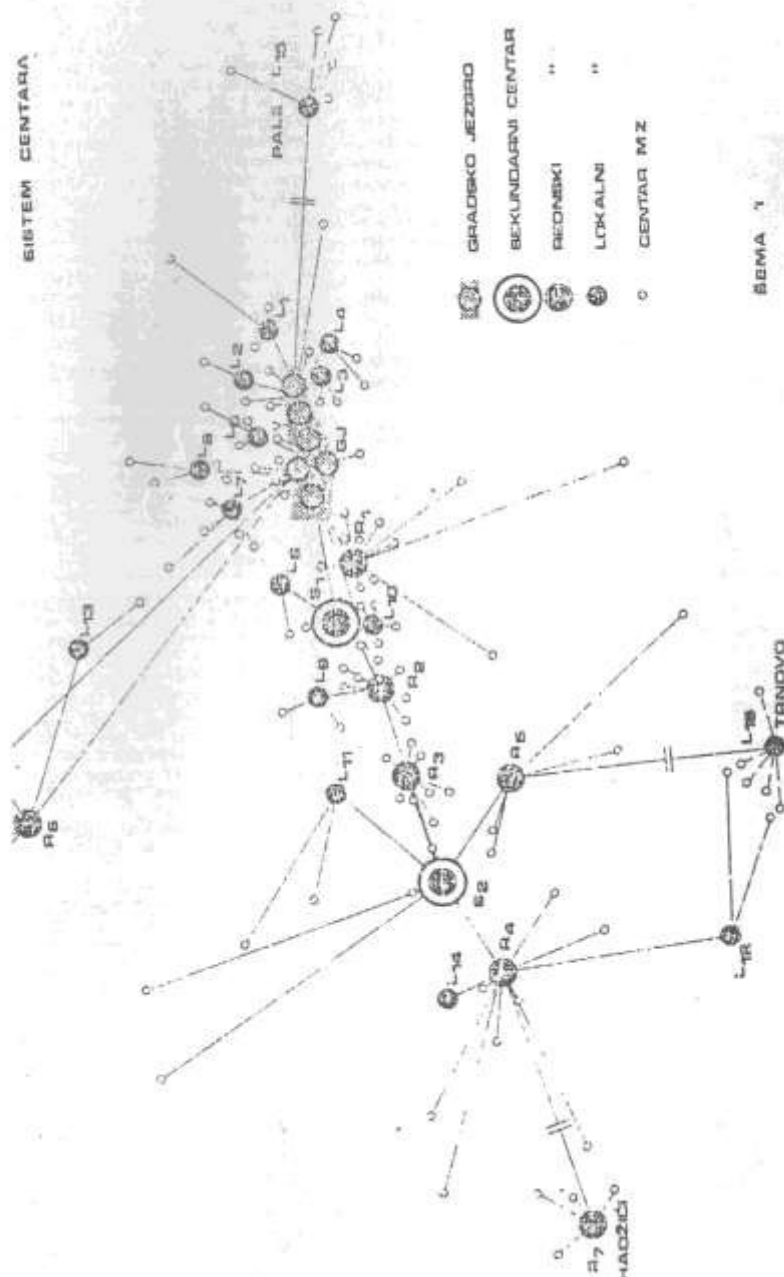
Uprkos nastojanjima da se izvrši značajnija disperzija kapaciteta društvene infrastrukture i da jačaju lokalni i rejonski centri, te razvijaju novi sekundarni centri, u gradskoj jezgri će doći do značajnog povećanja kapaciteta, iako će se njihovo učešće u ukupnoj strukturi sadržaja po centrima smanjiti sa 31,48% u 1985.godini na 19,94% u 2015.godini. To je rezultat povećanja ukupnog standarda opremljenosti po stanovniku i zaposlenom, kao i povećanje broja stanovnika i zaposlenih. Bitna razlika u konceptu razvoja sistema centara je formiranje sekundarnih centara u Novom Sarajevu i Stupu, koji će dobrim dijelom rasteretiti gradsko jezgro i preuzeti značajan broj gravitirajućeg stanovništva. Novi

sekundarni centri nalaze se na osnovnom pravcu razvoja grada, što će u velikoj mjeri smanjiti nepotrebna putovanja gravitirajućeg stanovništva, individualne i društvene troškove.

Druga značajna karakteristika novog koncepta razvoja sistema centra je uravnotežena hijerarhija po nivoima centra (vidi šemu 1. i 2.).

Centri po nivoima u urbanom području Sarajeva

Nivoi centra	Broj centra	
	1985	2015
Gradsko jezgro	1	1
Sekundarni centar		2
Rejonski centar	5	8
Lokalni centar	18	16

Upoređujući hjerarhijsku strukturu sistema centara u 1985. i 2015. godini lako je uočiti da je znatno bolji odnos između sekundarnih i rejonskih, rejonskih i lokalnih centara u 2015. godini. To je rezultat prerastanja rejonskog centra Novo Sarajevo u sekundarni centar i formiranja novog sekundarnog centra na Stupu.

S druge strane, u skladu sa usvojenim konceptom urbanog sistema, lokalni centri Hadžići i Ilijaš prerasli su u rejonske centre, kao i Dobrinja i Vogošća. Pored postojećih lokalnih centara formiraju se novi: Mahmutovac, Hotonj i Otes, tako da 2015. godine imamo sljedeću strukturu centara:

- gradsko jezgro kao primarni centar kome gravitira cjelokupno stanovništvo Grada, regije, a u nekim aspektima i republike,
- sekundarni centri: Novo Sarajevo (S₁) i Stup (S₂),
- rejonski centri: Grbavica (R₁), Otoka (R₂), Alipašino polje (R₃), Ilidža (R₄), Dobrinja (R₅), Vogošća (R₆) (u urbanom području Sarajeva), te Hadžići (R₇) i Ilijaš (R₈), (u urbanim područjima Hadžića i Ilijaša),
- lokalni centri: Vratnik (L₁), Medresa (L₂), Bistrik (L₃), Mahmutovac (L₄), Bjelave (L₅), Koševo II (L₆), Koševsko brdo (L₇), Pofalići (L₈), Adem Buć (L₉), Ivan Krndelj (L₁₀), Briješće (L₁₁), Hrasnica (L₁₂), Hotonj (L₁₃), Otes (L₁₄), (u urbanom području Sarajeva), Pale (L₁₅), Trnovo (L₁₆), (u urbanim područjima Pale i Trnovo).

Dalja karakteristika koncepta razvoja centara je višeslojni zoning, odnosno stvaranje polifunkcionalnih urbanih cjelina, gdje se pored svih djelatnosti društvene infrastrukture nalaze sadržaji stanovanja, privrede, sportsko-rekreacioni i ostali. Tako imamo pored poslovnih zona, koje su karakteristika isključivo specijaliziranih centara, stambeno-poslovne zone, poslovno-privredne i sportsko-rekreativno-poslovne zone.

U organizaciji sistema centara, a u skladu sa usvojenim ciljevima razvoja društvene infrastrukture, formirani su novi centri u područjima potpuno deficitarnim sadržajima društvene infrastrukture. To su prvenstveno područja na padinskim dijelovima grada i novoizgrađena stambena naselja.

Sljedeći kriterij u organizaciji sistema gradskih centara je potpuna otvorenost sistema i gravitacija svih stanovnika Grada svim centrima, što omogućuje u razvoju sistema centara prerastanje određenih nivoa centara iz nižeg u viši nivo, zavisno od koncepta razvoja Grada, odnosno predjeljujućih pravaca razvoja. Takođe wse pošlo od pretpostavke da su neophodne dobre veze između pojedinih centara kako bi sistem centara djelovao kao otvoreni i dinamički sistem, koji preuzima opterećenja jednog centra na ukupni sistem centara. U skladu sa ovim osnovnim kriterijima organizacije i funkcionisanja sistema gradskih centara, izvršena je distribucija sadržaja po centrima i po nivoima centara.

Organizacija i funkcionisanje urbanog sistema centara, tretirana je kao jedinstven sistem svih pet urbanih područja, te je i izvršena distribucija sadržaja po centrima i po djelatnostima u okviru jedinstvenog sistema.

2015. godina, 5 UP
Površina centralnih djelatnosti u m² po nivoima centara

Djelatnost	Ukupno		Gradsko jezgro		Sekundarni centar		Rejonski centar		Lokalni centar		Specijalizirani centar		Disperzno		MZ	
	m ²	m ² /st	m ²	m ² /st	m ²	m ² /st	m ²	m ² /st	m ²	m ² /st	m ²	m ² /st	m ²	m ² /st	m ²	m ² /st
Trgovina	429.700	0,70	91.220	0,15	64.550	0,10	67.520	0,11	62.270	0,10	18.390	0,03	6.130	0,01	122.620	0,20
Ugostiteljstvo	551.940	0,90	110.000	0,18	61.310	0,10	123.380	0,20	36.930	0,06	61.310	0,10	36.390	0,06	122.620	0,20
Uslužno zanatstvo	245.600	0,40	30.660	0,05	36.310	0,06	36.790	0,06	37.620	0,06	12.260	0,02	30.650	0,05	61.310	0,10
Finansijske usluge	527.300	0,86	110.360	0,18	65.440	0,11	110.360	0,18	92.040	0,15	13.260	0,02	74.530	0,12	61.310	0,10
Komerčijalne	1.754.540	2,86	342.240	0,56	224.610	0,37	338.050	0,55	228.860	0,37	105.220	0,17	147.700	0,24	367.360	0,60
Osn. obrazovanje	306.400	0,50	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	306.400	0,50
Srednje obrazovanje	214.500	0,35	67.360	0,11	37.100	0,06	67.440	0,11	18.600	0,03	6.130	0,01	17.870	0,03	0	0,00
Više i visoko obr.	306.500	0,50	61.590	0,10	73.570	0,12	55.130	0,09	0	0,00	98.100	0,06	18.110	0,03	0	0,00
Nauč.istr.djelatnost	527.490	0,42	61.310	0,10	43.920	0,07	30.640	0,05	42.920	0,07	67.440	0,11	11.260	0,02	0	0,00
Kultura, inform.	385.850	0,63	78.140	0,13	25.740	0,04	67.350	0,11	30.690	0,05	85.800	0,14	6.130	0,01	92.000	0,15
Fizička kultura	245.150	0,40	6.130	0,01	12.760	0,02	24.520	0,04	38.460	0,06	140.010	0,23	23.370	0,04	0	0,00
Zdravstvo	349.470	0,57	49.050	0,08	30.660	0,05	36.790	0,06	31.660	0,05	159.400	0,26	17.390	0,03	24.520	0,04
Dječija zaštita	98.100	0,16	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	98.100	0,16
Socijalna zaštita	79.700	0,13	6.130	0,01	24.520	0,04	12.260	0,02	24.520	0,04	0	0,00	6.070	0,01	6.200	0,01
DPO i DPZ	294.000	0,48	183.650	0,30	24.520	0,04	24.520	0,04	36.790	0,06	0	0,00	0	0,00	24.520	0,04
Društvene	2.537.160	4,14	513.360	0,04	272.900	0,44	318.650	0,52	223.640	0,37	556.880	0,91	100.100	0,17	551.740	0,90
Sveukupno	4.291.700	7,00	855.600	1,40	497.400	0,81	656.700	1,07	452.500	0,73	662.100	1,08	247.800	0,41	919.600	1,50

TRGOVINA NA MALO

Saglasno usvojenim ciljevima razvoja, predviđa se veoma intenzivan razvoj opštine i urbanog područja Hadžići. U urbanom području planira se visok porast broja stanovnika i broja zaposlenih.

S obzirom na tako značajne promjene broja stanovnika, potrebno je obezbijediti kapacitete trgovine na malo, kako bi se stepen zadovoljenja potreba stanovništva poboljšao. Kapaciteti trgovine na malo će se povećati skoro deset puta, te će se 2015.godine indeks opremljenosti po stanovniku povećati sa 0,22 m² na 0,73 m² prodajnog prostora po stanovniku.

Brži razvoj trgovine podrazumijeva određenu koncentraciju kvalitetnih objekata sa savremenim načinom prodaje.

Broj zaposlenih u trgovini će se povećati. Takođe će se povećati prosječna veličina prodavnice.

Veliki broj gravitirajućeg stanovništva Centra Hadžića upućuje na izgradnju kapaciteta trgovine kako bi se obezbijedilo zadovoljenje svakodnevnih i periodičnih potreba. U rejonskom centru predviđa se izgradnja robne kuće i niza univerzalnih i specijaliziranih prodavnica.

U cilju optimalnijeg zadovoljenja potreba stanovništva obezbijediće se ravnomjeran razmještaj kapaciteta trgovine na malo u mjesnim zajednicama.

UGOSTITELJSTVO I TURIZAM

Predviđeni urbani razvoj Hadžića ukazuje na potrebu dinamičnog razvoja ugostiteljsko-turističke privrede. U skladu s tim se predviđa intenzivan razvoj prostornih kapaciteta ugostiteljstva.

Planirano je da se do 2015.godine na području Hadžića obezbjedi 39.780 m² površina namijenjene ugostiteljstvu i turizmu, što bi iznosilo 1.33 m² po stanovniku. U okviru ove površine planirani smještajni kapaciteti nose (24.780 m²) 0,83 m² po stanovniku, restoranski (15.000 m²) 0,50 m² po stanovniku.

Na urbanom području Hadžića smještajni kapaciteti će se usmjeriti na izgradnju hotela i pansiona, koji bi zbog neposredne blizine olimpijskih planina ujedno služili i zimskom turizmu. Van centra Hadžića, na prilaznom pravcu grada, predviđa se izgradnja motela.

Restoranski kapaciteti znatno će izmijeniti strukturu sadržaja i prilagoditi se savremenim uslovima rada i zahtjevima potražnje. Razvijaće se specijalizirani restorani, snek-barovi, disko-barovi i sl., a nestajaće gostionice i krčme. Restoranski kapaciteti će se locirati u zonama koncentracije posjetilaca povezujući što veći broj jedinica u prostorne cjeline.

USLUŽNO ZANATSTVO

U narednom periodu se predviđa značajan porast stanovnika urbanog područja Hadžića, što će pratiti i izgradnja kapaciteta uslužnog zanatstva za zadovoljavanje potreba stanovništva, te će se opremljenost kapacitetima uslužnog zanatstva po stanovniku povećati sa 0,18 m² na 0,60 m².

Brži razvoj uslužnog zanatstva podrazumijeva određenu koncentraciju kapaciteta uslužnog zanatstva, te uvođenja savremene tehnologije.

Izgradnjom zanatskog centra sa raznovrsnim zanatskim uslugama i niza zanatskih radnji u rejonskom centru, obezbijedila bi se povoljnija organizacija uslužnog zanatstva i veći stepen zadovoljenja potreba stanovništva.

U narednom periodu će se povećati broj zaposlenih u uslužnom zanatstvu, a takođe će se povećati i prosječna veličina zanatske jedinice.

U cilju optimalnijeg zadovoljenja potreba stanovništva obezbijediće se ravnomjieran razmještaj kapaciteta uslužnog zanatstva u mjesnim zajednicama.

FINANSIJSKE, TEHNIČKE, POSLOVNE I DRUGE DJELATNOSTI

U narednom planskom periodu, na urbanom području Hadžići se u skladu sa ukupnim razvojem Grada i broja zaposlenih, očekuje veoma intenzivan razvoj ovih djelatnosti, naročito poslije 2000-e godine.

Prostorni kapaciteti će se povećati sa 0,37 m²/st. u 1985.godini na 0,40 m²/st. u 2015. godini tako da će do kraja ovog planskog perioda, finansijske, tehničke i poslovne usluge raspolagati sa 12.000 m² korisne površine. S obzirom na znatno povećanje broja stanovnika indeks opremljenosti po stanovniku je još uvijek ispod prosjeka Grada.

Pošto smještaj kapaciteta u prostoru opredjeljuje atraktivnost, pristupačnost i saobraćajna povezanost, a ne lokaciona povezanost sa stanovništvom, prostorni kapaciteti ovih djelatnosti su planirani uglavnom u okviru opštinskog centra.

OSNOVNO OBRAZOVANJE

U narednom periodu mreža osnovnih škola ravnomjerno će pokrivati cjelokupnu teritoriju urbanog područja Hadžići, u cilju optimalnog zadovoljavanja potreba stanovništva, i obezbjeđenja potrebnih uslova za potpuni obuhvat svih školskih obveznika.

Obuhvat osnovnoškolski populacije od 7 – 14 godina smanjuje se sa 12,8% (1985.godine) na 10,8% u 2015.godini.

Broj učenika osnovnih škola u 2015.godini iznosiće 3.240, što je za 51,0% više nego u 1985. godini (1.985 učenika).

Polazni kriterij za ujednačavanje gravitacionog područja škola je radijus kretanja učenika koji ne može biti veći od 1.500 m za centralne škole, niti veći od 4.000 m za područne škole.

Do kraja planskog perioda potrebno je izgraditi još 3 nove škole. Izgradnja novih školskih objekata će pratiti planiranu stambenu izgradnju. Prostorni standard za urbano područje iznosi 0,50 m²/stanovniku.

Kapacitet novih objekata je 500-600 učenika sa optimalnom veličinom od 16 razreda, sa redom škole u jednoj smjeni i 30 učenika po učionici. U školama se planira produženi boravak za sve učenike. Potrebno je obezbijediti školskog terena oko 8,1 ha prema normativu od 25 m²/učniku.

Osnovne škole na teritoriji urbanog područja treba da budu sastavni dio svakodnevnog života u mjesnoj zajednici kao osnovnom nukleusu društvenog života. Tako obrazovanje postaje integralna funkcija naselja, a škola opšti kulturni centar.

SREDNJE USMJERENO OBRAZOVANJE

Prema demografskoj projekciji, krajem planskog perioda, na urbanom području Hadžići biće 1980 djece uzrasta 15 do 19 godina. Uz obuhvat kontigenta od 100% znači, da se može planirati 1980 učenika u srednjim školama.

Mreža srednjih škola treba da se razvija prema konkretnim potrebama i mogućnostima društva. Potrebno je postići veću usklađenost obrazovanja sa potrebama udruženog rada, i obrazovne institucije približiti stanovništvu i udruženom radu.

Jedna vaspitno obrazovna institucija bi trebalo da obrazuje kadrove za zanimanje samo jedne struke, a da svaka struka ima nosioca tog obrazovanja. Srednje usmjereno obrazovanje kao veoma specifična djelatnost, po svojoj gravitacionoj mreži i načinu djelovanja ne može se posmatrati, niti planirati, samo u granicama urbanog područja Hadžića. Gravitaciona mreža je daleko veća i raspoređena je na cijelu opštinu Hadžići kao i na grad Sarajevo u cijelosti. U skladu s tim, sa dinamičnim razvojem Hadžića kao naselja i kao rejonskog centra, opredjeljenje je da se planira kapacitet srednje škole oko 2000 učenika. Za ovaj broj učenika će se obezbijediti 12.000 m² korisnog školskog prostora prema normativu od 6 m²/učeniku, a usmjerenje škole će biti diktirano samim razvojem opštine i Grada.

Osim postojećeg srednjoškolskog centra predviđa se izgradnja još jednog. Lokacija ovih srednjoškolskih centara će formirati nezavisne prostorne cjeline, određene na mjestu uz primarnu saobraćajnicu radi boljeg opsluživanja i organizovanja saradnje sa udruženim radom.

Za planiranje škola primijenice se normativ koji predviđa optimalnu veličinu škole za 500-600 učenika, sa 12 odjeljenja i 30 učenika po odjeljenju.

NAUČNO-ISTRAŽIVAČKA DJELATNOST

Imajući u vidu dosadašnji nivo razvoja, značaj nauke u budućem razvoju Opštine kao i planiranu strategiju razvoja u okviru Grada, potrebno je maksimalno koristiti vlastita naučno-tehnička rješenja OOUR-a i stalno se povezivati sa naučno-istraživačkim centrima u Gradu, te stvarati uslove za jačanje međunarodne naučne i tehničke saradnje.

Posebno mjesto u razvoju ove djelatnosti imaće inovatorstvo, racionalizatorstvo i različiti oblici pronalazaštva koji će se permanentno stimulirati. Za potrebe ove djelatnosti, u narednom planskom periodu treba obezbijediti cca 900 m² korisnog prostora u okviru centra Opštine i OOUR-a.

KULTURA, UMJETNOST I INFORMISANJE

Polazeći od planiranog društveno-ekonomskog razvoja Grada i Opštine, te društvenih opredjeljenja i zadovoljenja određenog nivoa potreba stanovništva, očekuje se intenzivan razvoj djelatnosti kulture, naročito u okviru centra Opštine.

Planirano je da se kapaciteti do kraja 2015.godine povećaju za tri puta, što znači da će ova djelatnost raspolagati sa cca 10.900 m² korisne površine. Usljed brže stope rasta stanovništva, standard će se smanjiti sa 0,38 m²/st. Što međutim i neće bitno uticati da se potrebe djelatnosti zadovolje u skladu sa utvrđenim normativima.

U okviru novoplanirane korisne površine, prioritet u izgradnji treba dati opštoj narodnoj biblioteci i bioskopu, te sadržajima za širenje masovne kulture građana u okviru centra mjesnih zajednica.

U okviru opštinskog centra planirana je izgradnja opšte narodne biblioteke sa cca 1.000 m² korisne površine, dva bioskopa sa po 500 sjedišta ukupne korisne površine cca 1800 m², dva manja doma kulture ukupne korisne površine 2000 m² sa po 400 sjedišta, te nekoliko izložbenih prostora.

Ostala planirana površina je raspoređeni unutar centra mjesnih zajednica gdje su planirane biblioteke i društveni domovi.

ZDRASTVENA ZAŠTITA

Intenzivan razvoj urbanog područja Hadžića, kako samog naselja, tako i opštinskog centra, uslovljava obezbjeđenje odgovarajućih prostornih kapaciteta za rad službi zdravstvene zaštite.

Planira se da se u Hadžićima do kraja planskog perioda za potrebe zdravstvene zaštite raspolaže sa 6000 m² korisnog prostora, odnosno 0,20 m²/stanovniku.

Za potrebe doma zdravlja, koji opslužuje cijelo područje opštine Hadžići kompletnom primarnom zdravstvenom zaštitom, planira se 3.800 m² (0,10 m²/st. Opštine) korisnog prostora. Za punktove doma zdravlja – ambulate u stambenim naseljima – planirano je 0,03 m²/stanovniku, s tim da se obezbijedi princip dostupnosti korisnika od 500 – max 800 m². U okviru ove površine planirane su i apoteke (0,015 m²/st.) kao i zdravstvena zaštita u radnim organizacijama i školama.

SOCIJALNA ZAŠTITA

U skladu sa demografskim kretanjima, kao i osnovnim procjenama, povećanja stepena socijalne zaštite i porasta ukupne materijalne moći društva, procjenjuje se da će za potrebe socijalne zaštite u Hadžićima trebati obezbijediti cca 4.000 m² korisnog prostora, odnosno 0,23 m²/st. Na području Hadžića izgradnja se usmjerava na obezbjeđenje kapaciteta za potrebe starih lica i penzionera, s obzirom da se predviđa znatan porast starih lica u ukupnoj strukturi stanovništva.

Na urbanom području Hadžića planirana je izgradnja doma penzionera, kapaciteta 150 mjesta korisne površine 3.000 m. Ovaj objekat bi obezbijedio smještaj za 0,05% stanovništva Hadžića starijeg od 65 godina i više.

Planirano je i obezbjeđenje prostora za klub penzionera (500 m²) sa pratećim društvenim sadržajima i servisima, te klubova penzionera po mjesnim zajednicama, kao i adekvatan prostor za rad centra za socijalnu zaštitu opštine Hadžići.

DJEČIJA ZAŠTITA

Prema demografskoj prognozi, urbano područje Hadžići će do 2015.godine imati 2.940 djece starosne dobi od 0-6 godina. Za razliku od današnjih obdaništima za samo 12% (120) djece ovog uzrasta, predviđa se, da se do kraja planskog perioda neposrednom dječijom zaštitom ostvari obuhvat za 30% (cca 880) djece.

Za potrebe dječije zaštite rezervisano je 3.500 m² korisnog prostora, što znači da će se prostorni kapacitet za potrebe dječije zaštite oko devet puta povećati.

Ovako intenzivan razvoj dječije zaštite, pored značajnog povećanja obuhvata djece neposrednom dječijom zaštitom, obezbjeđuje i značajno povećanje standarda korisnika ovih objekata. Korisna površina dječijih ustanova porasti će sa 3,7 m² na 4,0 m² po korisniku.

Objekti za predškolsko obrazovanje i vaspitanje lociraće se u sklopu stambenih naselja uz obezbjeđenje odgovarajućih otvorenih terena uz objekat (25 m²/djetetu), i radijusom opsluženja 300 m². Preporuka je izgradnja objekata 120 (240) mjesta.

Pored zbrinjavanja djece neposrednom dječijom zaštitom, razvijaće se i drugi oblici vaspitanja i obrazovanja djece predškolskog uzrasta.

DPO I DZ

U narednom periodu prostorni kapaciteti društveno-političkih organa i zajednica, društvenih organizacija, udruženja građana, vjerskih društava, udruženja, zajednica i vjerskih objekata će imati u odnosu na ostale društvene djelatnosti, nešto usporeniju stopu rasta.

Kod utvrđivanja lokacije, veličine i vrste vjerskih objekata su slijedeći kriteriji:

- razmještaj, zavisno od značaja u gradske, sekundarne, rejonske i lokalne centre, i
- nastavljjanje tradicije grada Sarajeva da na užem prostoru ima objekte svih konfesija.

U skladu sa planiranim tendencijama razvoja Opštine, predviđa se da će ove djelatnosti koristiti cca 2.820 m² korisnog prostora koji će biti smješten uglavnom u okviru opštinskog centra. Korisna površina po stanovniku će se smanjiti sa 0,21 m² na 0,09 m².

Od značajnih kapaciteta planirana je izgradnja novog objekta Skupštine opštine, jer postojeći ne zadovoljava.

2.6. URBANO ZELENILO – REKREACIJA I SPORT

Urbano područje Hadžića nalazi se u neposrednom kontaktu sa parkom prirode „Igman-Bjelašnica“, te izgrađenim olimpijskim borilištima. Potrebe za urbanim zelenilom, ograničile su se na kategoriju zelenila opšteg korištenja i to pretežno ono uz stambenu izgradnju.

Sveukupno urbano zelenilo na urbanom području zastupljeno je sa 29,5 ha ili 9,83 m²/stan.

2.6.1. REKREACIONE POVRŠINE

Najzastupljeniji oblik urbanog zelenila je zelenilo kategorije opšteg korištenja i to tzv. „blokovsko“ zelenilo uz kolektivnu, ali i individualnu stambenu izgradnju. Planiran je normativ od 8 do 10 m² po stanovniku ove kategorije zelenila uz kolektivno stanovanje, a 20 m²/stan uz individualno stanovanje, a koja je ušla kao dio prostornih cjelina i u njihov bilans.

Pored ovoga planira se formiranje gradskog parka kao nastavka glavnog gradskog centra, te bi na taj način i ova zelena površina preuzela ulogu društvenog centra sa specifičnim sadržajima i funkcijom u zelenilu. Površina ovog parka je 1,50 ha ili 0,50 m²/stan. Ona ima i zaštitni karakter jer odvaja gradski centar od magistralnog puta Sarajevo-Mostar.

2.6.2. SPORTSKO-REKREACIONE POVRŠINE

U sklopu površina namijenjenih za sport i rekreaciju planira se:

- formiranje sportsko-rekreacionog centra „Hadžići“ površine od 3,14 ha, koji bi pored postojećeg fudbalskog terena imao i druge sadržaje za organizovano bavljenje fizičkom kulturom i drugim rekreacionim aktivnostima svih kategorija stanovništva urbanog područja Hadžića;
- rekreaciono-turističko područje „Žunovnica“ je u stvari postojeći rabnjak, površine od 1,74 ha, kojeg je neophodno rekonstruisati i dopuniti novim sadržajima. Preko zaštitnog zelenila (koje je u stvari postojeća šumska vegetacija) i planiranjem šetnih staza kroz ovaj pojas, moguće je uspostaviti pješačku vezu između ovog rekreacionog područja, sportskog centra, gradskog parka i drugih oblika zelenih površina uz stanovanje, uz objekte društvene infrastrukture, te zaštitnog zelenila između i unutar radnih zona.

Sportsko-rekreacione površine u ovom planu zastupljene su sa 4,88 ha ili 1,63 m²/stan.

2.6.3. ZAŠTITNO ZELENILLO

Ubraja se u kategoriju zelenila „specijalnog“ karaktera, sa osnovnom funkcijom zaštite i razdvajanja od ređenih kategorija urbane namjene. Zbog blizine postojećih šumskih ekosistema koji se spuštaju do samog centralnog dijela urbanog područja Hadžića, zaštitni koridori nisu planirani u velikim potezima, ali su obavezni unutar radnih i industrijskih kompleksa. Formirati ih rubno u okviru ovih kompleksa, a treba da zauzimaju 30 do 40% površine ovih namjena. Ove površine su sastavni dio radnih zona u okviru kojih su i obrađene. Planiraju se i pojasevi uz magistralnu saobraćajnicu Sarajevo-Mostar. Površina zaštitnog zelenila u ovom urbanom području iznosi 11,80 ha ili 3,93 m²/stan.

2.7. SAOBRAĆAJ

2.7.1. OPŠTI ODNOSI U ZAKONITOSTIMA KRETANJA I PREDVIĐANJE SAOBRAĆAJNIH VELIČINA

Na osnovu utvrđenog stanja, ciljeva, namjene površina i rasporeda aktivnosti u prostoru, saobraćaj je proučavan, posmatran i rješavan kao jedinstven sistem, s tim da se na urbanim područjima Sarajeva, Hadžića i Ilijaša rješava kao kontinualan sistem, a poručjima Pala i Trnova kao dijelovi sistema koji su fizički dislocirani.

Prognoza na dugi rok (30 godina) ne može koristiti klasične metode, već zahtijeva šire sagledavanje od nosa u prostoru i okvire u kojima rješenja treba da se nalaze. Posebno u okolnostima nestabilnih ekonomskih i socijalnih odnosa nije jednostavno utvrditi period pada, stagnacije i rasta, kao i procijeniti trendove. Iznešene procjene treba uzeti sa rezervom u odnosu na vremensku komponentu i više cijeliti odnose koji se predlažu i uspostavljaju, a u svjetlu ciljeva i politika koje su društveno utvrđene. Visina društvenog proizvoda i dohodak po glavi stanovnika bitno će uticati na ponašanje stanovništva, a broj stanovnika i zaposlenih i stepen motorizacije na osnovne veličine koje definišu zahtjeve u saobraćaju.

Planirane aktivnosti u prostoru i odrednice društvenog i prostornog plana grada Sarajeva, uslovile su da na pet (5) urbanih područja treba očekivati povećanje saobraćajnih aktivnosti za oko 58% u odnosu na 1985.godinu, a koja obuhvata lokalna i izvorno-ciljna putnička kretanja.

Predviđa se slijedeća struktura kretanja po glavnim svrhama:

- kuća-posao-kuća	26 %
- kuća-ostalo-kuća	60,21%
- nezvezano za kuću	13,79%

Takvim kretanjima došlo bi do različitog rasta kretanja po svrhama i to: kretanja vezana za posao porasla bi za 48,8%, kretanja vezana za ostale svrhe za 5%, a kretanja nezvezana za kuću za 116,9%, što bi izazvalo i drugačiju vremensku distibudiju u odnosu na postojeću. Procjene su bazirane na elementima aktivnosti koje opredjeljuju rast kretanja, ali i na izvjesnim tranformacijama kao posljedici uticaja komunikacionih i tehnoloških unapređenja na radne procese, novim metodama u snabdijevanju stanovnika i povećanju slobodnog vremena, te kulturno-sportskih i zabavnih aktivnosti u periodu prelaska iz industrijskog u postindustrijski period.

Ukupna mobilnost, od postojeće 1,94 kretanja po stanovniku u 1985.godini (2.12 u 1981.godini), u 2015.godini porasla bi na oko 2,3 kretanja po stanovniku. Procjenjuje se porast stepena motorizacije, tako da bi u 2015.godini dostigao nivo između 250 i 320 voz./1000 stanovnika, odnosno prosječno oko 300 vozila na 1000 stanovnika.

Polazeći od procjene da će se masovni prevoz oslanjati pretežno na klasične sisteme u javnom saobraćaju sa povećanjem opsluženosti prostora javnim prevozom, dijelom nezavisnosti trasa, povećanje energetske sigurnosti, uz smanjenje ranjivosti javnog saobraćaja kao i praćenja kapacitetnih mogućnosti i smanjenja negativnih uticaja na čovjekovu sredinu, opadanju broja pješačkih kretanja zbog povećanja distanci, komfora i racionalnijeg iskorišćenja vremena, procjenjuje se da će doći do promjene raspodjele na vidove prevoza, tako da javni gradski saobraćaj, kao osnovni vid prevoza, učestvuje sa 44,03%. Individualni prevoz 29,35%, a čista pješačka kretanja 26,62% pri čemu se odnosi u mehanizovanim kretanjima očekuju u javnom gradskom prevozu 60% a u individualnom prevozu 40%.

Odnosi između kontinualnog urbanog područja (Sarajevo, Hadžići i Ilijaš) prema urbanim područjima Pale i Trnovo u kretanjima procjenjuju se na 86,3%:3,7%.

U robnom prometu planira se naglašenije usmjeravanje tereta na željeznicu, dok će se drumski saobraćaj koristiti u regionalnom transportu i za lokalne potrebe, a kao element integralnog transporta.

Prigradski i međugradski saobraćaj (regionalni) odvijaće se zavisno od pravaca, integralno, željeznica – autobus ili autobuski saobraćajem, uz povećanje kvaliteta i atraktivnosti i željezničkog i autobuskog saobraćaja.

2.7.2. SAOBRAĆAJNI SISTEM, KARAKTERISTIKE I ELEMENTI

ŽELJEZNIČKI SAOBRAĆAJ

U uslovima intenzivnog razvoja drumskog transporta, kako u rebnom i putničkom saobraćaju, tako i u odnosu na modernizaciju osnovnih kapaciteta, zatim nepovoljan ekonomski položaj u cjelini, doveo je željeznicu da posljednjih godina ima zastoje u razvoju koji se ogleda u raskoraku između kapaciteta pruga i pružnih postrojenja (koje zadovoljavaju najvećim dijelom potrebe u planskom periodu) i opremljenosti željezničkih postrojenja.

Za potrebe razvoja željezničkog saobraćaja na urbanom području Sarajeva, Hadžića i Ilijaša planiraju se prostorne potrebe za sljedeće kapacitete:

- izgradnja drugog kolosijeka, dionice Podlugovi – Alipašin most,
- izgradnja obilaznice Semizovac – Vogošća – Sarajevo,
- izgradnja obilaznice Semizovac – Vogošća – Sarajevo,
- izgradnja kontejnerskog terminala na alipašinom polju u okviru Robnotransportnog centra,
- izgradnja elektro-računskog centra u Rajlovcu,
- izgradnja priključka na željezničku prugu Vogošća – Blažuj iz Rajlovca,
- izgradnja industrijskih kolosjeka u okviru radnih zona i carinske zone,
- izgradnja terminala za rasute terete.

Pored izgradnje pruga, objekata i postrojenja, u Planu se predviđa rezervacija prostora za kordidore pruga u postplanskom periodu.

U putničkom saobraćaju, pored razvoja, u smislu poboljšanja kvaliteta uslova prevoza u postojećem sistemu željeznice, u planskom periodu postoji mogućnost uvođenja željeznice u javni gradski, odnosno prigradski saobraćaj.

MREŽA PUTEVA

Osnovnu mrežu puteva čine magistralni i regionalni putevi, te lokalni (gradski) putevi, odnosno ulice, međusobno povezani u jedinstven podsistem mreže puteva (ulica).

Zavisno od funkcionalnih i saobraćajno-tehničkih karakteristika, mreža je kategorisana u više rangova (autoput, magistrala, ulice I i II reda, sabirne), a prostorno razmještena u zavisnosti od namjene površina, te vrste, obima i svrhe saobraćajnih tokova.

Na osnovu toga, magistralni putevi, pored lokalnog saobraćaja, treba da preuzmu dio izvorno-ciljnog saobraćaja i sav tranzitni saobraćaj, a ujedno povezuju urbane prostore sa bližom i daljom regijom, Republikom i šire.

Predložena mreža magistralnih puteva, naslanja se na postojeću mrežu, odnosno putne pravce, kako je usvojeno u Prostornom planu Republike. Koridor prati dolinu rijeke Zujevine i obilazi postojeći izgrađeni dio naselja Hadžići, te na raskršću Blažuj, za odvojak na autoput ima ukrštaj van nivoa. Za navedeni put obezbijeđen je koridor koji omogućava rekonstrukciju, dogradnju i novu izgradnju zavisno od veličine i karaktera saobraćajnih tokova.

Regionalni put je zadržan na postojećoj trasi Hadžići – Igman i obezbijeđen je prostor za rekonstrukciju i dogradnju tj. povećanje kapaciteta zavisno od veličine tokova.

VAZDUŠNI SAOBRAĆAJ

Na osnovu elaborata „Studija vazdušnog saobraćaja“, utvrđeno je da Aerodrom „Sarajevo“ može još dugi niz godina efikasno da ispunjava zahtjeve u pogledu aviosaobraćaja za potrebe Grada i regije, imajući u vidu raspoloživi prostor, izgrađene kapacitete i potencijal koji posjeduje.

Prostorne mogućnosti Aerodroma obezbjeđuju uslove dugoročnog razvoja do dostizanja svog punog kapaciteta, koji se objektivno očekuje između 2000 – 2015.godine, što omogućava razvoj i drugih aktivnosti (slobodna carinska zona) na ovom prostoru za narednih 15 do 20 godina.

Naselje Hadžići (kao i cjelokupna opština) smješteno je u užem gravitacionom području Aerodrom „Sarajevo“.

TERETNI INTEGRALNI TRANSPORT

Glavni terminal teretnog saobraćaja nalazi se u robno-transportnom centru Alipašinom mostu, neposredno uz lokoteretnu stanicu sa direktnim priključkom na primarne gradske saobraćajnice i ima regionalni značaj.

Terminal za rasute terete planiran je na rubu urbanog područja Ilijaš, sa direktnim priključkom na željezničku prugu i regionalni put (br. 444) Podlugovi – Breza – Vareš, koji takođe ima regionalni značaj.

Na urbanom području Hadžića predviđa se prostor za manji robni terminal, u okviru skladišta, kao i distributivni centar namještaja na prostoru raskršća Blažuj.

2.7.3. ULIČNA MREŽA

Na osnovu utvrđenih saobraćajnih karakteristika i veličina dobivenih kroz studije, elaborate, odnosno saobraćajni plan, predložena je mreža lokalnih, odnosno gradskih ulica kao dio jedinstvene mreže puteva koja je opterećena mehanizovanim putovanjima i tako je dobijena veličina i karakter saobraćajnih tokova i izvršena provjera kapaciteta.

Na osnovu ovih podataka, predložena su rješenja gradskih (lokalnih) ulica, koja se baziraju na postojećoj (stvorenoj) mreži, te novoplaniranih ulica, zavisno od planirane namjene površina i sadržaja.

Na taj način, najveći broj postojećih ulica se zadržava, a njihovi ograničeni kapaciteti se nadopunjuju bilo rekonstrukcijom ili novim saobraćajnicama.

Saobraćajno-tehničke karakteristike mreže, prvenstveno popračni profil i kapacitet, zavise od funkcionalnog značaja ulice u mreži.

Tako je predviđeno zadržavanje postojećih ulica po položaju sa mogućnošću proširenja, kao što su i planirani koridori za nove ulice na osnovu razmjestaja aktivnosti u prostoru. Pored magistralne i regionalne ceste, koje imaju karakter primarnih saobraćajnica u urbanom području, planirane su još primarne saobraćajnice koje idu ulicama: Slobodana Principa – Selje, 27. jula, JNA, Igmanskom, te saobraćajnica sa južne strane željezničke pruge koja povezuje radnu zonu u području r. Blažuj sa centrom naselja. Ostala mreža je sekundarnog i tercijarnog karaktera.

Gradska (lokalna) ulična mreža koja je podijeljena na primarnu, sekundarnu i tercijarnu, a koja je uklopljena u jedinstvenu mrežu puteva, te veličine i karaktera tokova. Povezivanje je izvršeno u nivou na istočnoj strani u blizini mjesta gdje postojeći magistralni put presijeca r. Zujevinu, a na zapadnoj strani na mjestu gdje se obilazni put uključuje u postojeću trasu. Oba priključka su u nivou.

Ovakvo predložena gradska mreža i nivo ukrštanja, daje mogućnosti separacije saobraćaja i ravnomjernije disperzije saobraćajnih tokova.

2.7.4. JAVNI GRADSKI SAOBRAĆAJ

Sistem integralnog javnog gradskog putničkog saobraćaja bi omogućio putovanje kombinovanjem:

- željeznicom, tramvajem, trolejbusom i raznim tipovima autobusa (međugradski, prigradski, gradski-kombibus) brzim i sigurnim saobraćajem i jednostavnim presjedanjem sa jednog na drugi vid prevoznog sredstva ili,
- istim obuhvatom kako je gore navedeno bez integrisanja željeznice u javni gradski i prigradski saobraćaj, zavisno od konačnih određenja.

Sistem javnog gradskog saobraćaja sastoji se od 39,8 km tramvajskih trasa sa terminalima na Ilidži, Hrasnici, Neđarićima, Čengić Vili, Željezničkoj stanici, Dobrinji i Vogošći, trolejbuskog saobraćaja od 44 km trasa sa terminalima na Dobrinji, Trgu 6 aprila, Otoci, Rajlovcu i Pionirskoj dolini, međugradskog i prigradskog autobusnog saobraćaja kao osnovnog vida regionalnog prevoza sa 73 km trasa i sa terminalima u Saobraćajnom centru, Palama, Hadžićima i Ilijašu, gradskog autobusnog saobraćaja sa 77,9 km trasa i kombibus saobraćaja sa 40 km trasa sa terminalima na mjestima kontakata sa tramvajskim i trolejbuskim linijama.

Ponudeni sistem javnog gradskog saobraćaja (bez integracije željeznice) prevozio bi krajem planskog perioda nešto više od 1,8 puta prevezenih putnika u odnosu na 1985. godinu. Pri tome bi se osnovni efekti sistema, mjereni srednjim vremenima putovanja (pojedinačno i ukupno), u odnosu na stanje 1981. Reflektovali kako slijedi:

- Vrijeme pješaćenja do prve stanice javnog gradskog saobraćaja smanjilo bi se za 35%,
- Vrijeme vožnje tramvajem povećalo bi se za 8,9%,
- Vrijeme vožnje trolejbusom (u odnosu na autobus koji je njime zamijenjen) smanjilo bi se za 8,9%,
- Vrijeme vožnje autobusom povećalo bi se za 0,8%,
- Vrijeme vožnje kombibusom smanjilo bi se za 50,59%,
- Vrijeme vožnje prigradskim autobusima smanjilo bi se za 60,63%,
- Vrijeme čekanja na sredstvo javnog prevoza na prvoj stanici smanjilo bi se za 20,44%,
- Vrijeme presijedanja smanjilo bi se za 15,76%,
- Broj presijedanja povećao bi se za 1,55 na 1,96% puta, i

- Ukupno srednje vrijeme putovanja za jedinstveni sistem javnog gradskog saobraćaja, smanjilo bi se za 36,35%.

Na urbanom području Hadžića, pored mogućnosti uključivanja željeznice u javni gradski i prigradski saobraćaj, planirano je povezivanje sa ostalim urbanim područjima, kao i vanurbanim autobuskim linijama, čije trase idu magistralnim, regionalnim i lokalnim saobraćajnicama, kao polazne linije jedinstvenog sistema javnog gradskog prevoza.

2.7.5. MIRUJUĆI SAOBRAĆAJ

Na osnovu saobraćajne politike, utvrđivanje potreba za parkiranjem može se grupisati na slijedeće zahtjeve;

- parkinzi i garaže na području većih koncentracija radnih mjesta (javni objekti, lokalni centar i industrijska zona),
- parkinzi i garaže u naseljima koje služe za zadovoljavanje potreba stanovništva uz obezbjeđenje površina na principu jedno parking mjesto na jedan stan, a njihova realizacija saglasno planiranom stepenu motorizacije.

Pored zadržavanja postojećih prostora koji služe za zadovoljavanje potreba mirujućeg saobraćaja, predviđaju se u području lokalnog centra i industrijske zone, parking prostori i dvoetažni otvoreni parking prostori, a na ostalom području samo otvoreni parking prostor.

2.7.6. PJEŠAČKI SAOBRAĆAJ

Pješački saobraćaj predstavlja veoma značajan udio, kako po „čistim“ pješačkim kretanjima (26,62%), tako i po pješačkim kretanjima koji su sastavni dio kretanja javnim gradskim saobraćajem (dolazak i odlazak sa stanice JGS-a) i kretanja individualnim vozilima (mjesto polaska – parking i parking mjesto opredjeljenja).

Pored odgovarajućih pješačkih površina u naseljima i uz ulice koje zadovoljavaju zahtjeve, predviđaju se pješački koridori u lokalnom centru pješački koridori koji nikako nemaju uli nemaju dovoljne gabarite, pa ih treba izgraditi ili proširiti, te pješačke šetnice u ambijentalno vrijednim prostorima.

U koridorima postojećih saobraćajnica, na potezima gdje je to moguće, planirana je dogradnja ili proširenje postojećih trotoara.

2.7.7. BIKIKLISTIČKI SAOBRAĆAJ

Ovaj vid saobraćaja i u Hadžićima je isključivo vezan za rekreaciona kretanja, a ograničen na ravni dolinski dio urbanog područja. Između zona stanovanja i industrijske zone, mogu se očekivati u periodima proljeće-jesen i radna kretanja, za što su u koridoru saobraćajnica ostavljene mogućnosti za dogradnju biciklističkih staza, zavisno od razvoja ovog vida kretanja.

2.8. SISTEM VEZA

2.8.1. PTT SAOBRAĆAJ

Osnovni ciljevi razvoja PTT saobraćaja urbanog i šireg područja Hadžića su obezbjeđenje zadovoljenja potreba privrede i društva za PTT uslugama, obezbjeđenje

ubrzanog tehničkog razvoja sistema, a u skladu sa razvojem ovog sistema na nivou RO PTT Sarajevo.

Dugoročnim programom razvoja PTT kapaciteta Sarajeva, odnosno područja Hadžića za naredni period predviđa se:

- da se u poštanskom saobraćaju postigne obuhvaćenost stanovništva dostavom poštanskih pošiljaka i to u većim urbaniziranim cjelinama svakodnevno, a u ostalim najmanje 3-4 puta nedjeljno i ostvari gustoća poštanske mreže 4000-45000 stanovnika na jednu poštu;
- da se u telegrafskom saobraćaju ostvari potpuno zadovoljenje privrede i društva za telex priključcima, te modernizuje i dalje razvija gentex mreža. Pored toga, da se izgradi savremena radio-telegrafska mreža, koja će predstavljati značajnu komponentu u prilagođavanju i osposobljavanju te mreže za potrebe narodne odbrane i društvene samozaštite;
- da se u telefonskom saobraćaju smanji zaostajanje u razvijenosti telefonske mreže, u odnosu na prosječan stepen razvijenosti telefonske mreže zapadnoevropskih zemalja, tako da se do 2015.godine obezbijedi jedan telefonski priključak po domaćinstvu na urbanim područjima.

a) Poštanski saobraćaj

Osnovni pravci razvoja poštanskog saobraćaja biće usmjereni u širenje i modernizaciju sredstava poštanske mreže, izgradnju građevinskih objekata, adaptaciju postojećih i uzimanje u zakup novih poslovnih prostora, čime će se obezbijediti otvaranje novih jedinica PTT mreže, nabavka transportnih sredstava poštanske eksploatacije, poštanske opreme i poštanskog inventara. Poboljšanju usluga poštanskog saobraćaja na ovom području doprinijeće i izgradnja planirane Pošte Hadžići.

b) Telegrafski saobraćaj

Osnovni ciljevi razvoja mreže telegrafskog saobraćaja su da se podmiri potrebe javnog (gentex) i pretplatničkog (telex) saobraćaja, vodeći pri tome računa o harmoničnom uklapanju te mreže u jedinstvenu jugoslovensku mrežu.

Radi omogućenja planiranog razvoja telegrafskog saobraćaja izvršiće se proširenje postojećih komutacionih i prenosnih kapaciteta uz primjenu novih tehnoloških rješenja.

c) Telefonski saobraćaj

Za zadovoljenje potreba telefonskog saobraćaja na urbanom i širem području Hadžića, predviđa se izgradnja nove pošte i ATC – Hadžići sa ukupnim kapacitetom od 7000 glavnih telefonskih priključaka.

Planirani kapaciteti rezervišu se za naselja urbanog i vanurbanog područja Hadžića za slijedeće glavne telefonske pretplatnike – 2015.godine:

1. Dupovci	300
2. Žunovnica	1.250
3. Centar	1.370
4. Garovci	300
5. Donji Hadžići	1.250
6. suljino brdo	150
7. Potkraj	200

8. Raskršće – Mekote	
- Binježevo	900
- Mekote	430
9. Grivići	<u>850</u>
	7.000

Planiranim povećanjem kapaciteta ATC – Hadžići izvršiće se proširenje istih u odnosu na 1988.godinu (1480 GTP), za cca 473%. To će doprinjeti da se gustina pretplatnika od 6,4 GTP/100 st. u 1985.godini do 2015. poveća na 13,5 GTP/100 st.

Za navedene pretplatnike izgradiće se i potrebna kablovska TT mreža, dok će kapaciteti postojeće kablovske kanalizacije zadovoljiti potrebe za polaganje armiranih kablova na urbanom području Hadžića.

2.8.2. RTV SISTEM

U planovima razvoja RTV Sarajevo, zacrtano je opredjeljenje za dostizanje 100% pokrivanja stanovništva, kao jedno od osnovnih opredjeljenja. Realizacija ovih ciljeva zavisi i od zainteresovanosti i finansijskih mogućnosti opština koje udružuju sredstva za infrastrukturu.

RTV Sarajevo će se također angažovati zajedno sa organizacijom PTT saobraćaja, komunalnim i drugim organizacijama u zajedničkoj i sinhroniziranoj aktivnosti uvođenja kablovskih mreža za kablovsku distribuciju i televiziju.

Dugoročno opredjeljenje RTV Sarajeva je i postizanje boljeg tehničkog kvaliteta radio i TV signala.

Što se tiče programske ponude, RTV Sarajevo će povećati obim programa „Sarajevo 202“ i uvesti svakodnevni TV program za grad Sarajevo.

U posljednjoj fazi razvojnog perioda, RTV Sarajevo će postepeno, i u saradnji sa drugim informacijskim i komunikacionim sistemima i proizvođačima prijemničke baze, ulaziti u područje telematike, tj. zapoće difuziju telematičkih informacija za javno korištenje i za pojedine posebne svrhe. Očekivani razvoj tehnologije, kao što su teletekst, radiotekst, uvođenje kablovskih mreža, omogućiće gledaocu i slušaocu kontakt sa raznim izvorima informacija, što je u punom skladu s idejnim konceptom našeg društva i pozicijom pojedinaca u njemu.

Realizacija navedenih ciljeva u narednom periodu, ostvariće se putem jedinstvenog tehnološkog sistema, koji je sastavljen od studijskih produktivno.reproduktivnih kapaciteta u RTV Domu, prenosnih i emisionih sistema do prijemnika na razini domaćinstava i pojedinaca.

Centralno mjesto u infrastrukturi sistema i dalje će zauzimati RTV dom opremljen najsavremenijom tehnikom, koja omogućuje proizvodnju tri studija i dva televizijska programa, namijenjena auditoriju čitave Republike i jedan radio program – „Sarajevo 202“ lokalnog karaktera, kao i povećanje broja programa u narednom periodu. Pored stacioniranih proizvodnih kapaciteta RTV Sarajevo pored postojećih proširiće se kapaciteti mobilnih proizvodnih jedinica za programska javljanja sa raznih kulturno-umjetničkih, političkih i sportskih manifestacija u gradu i šire.

U cilju potpunog pokrivanja opštine Hadžići sa RTV programima, pored postojećih pretvarača na području Ormanja, Kopšinja i Zovika, izgradiće se i pretvarači za bilje pokrivanje područja Tarčin i Luka.

2.9. VODNA INFRASTRUKTURA

Vodni potencijali Sarajeva i njegovog bližeg okruženja odgovaraju prirodnim datostima pri čemu su primarni uticaji klime, morfologije i topografije terena. Površinski vodni resursi su uglavnom disperzno raspoređeni koncentrišući se jedino u prostoru Sarajevskog polja u nekoliko većih i manjih vodotoka od kojih su najznačajniji Bosna, Željeznica, Zujevina i Miljacka. Takođe su značajne pojave akumuliranja vode u krećnjačkim masama koje okružuju Sarajevsko polje kao i u aluvijalnim naplavinama Sarajevskog polja. Takvi prirodni uslovi ograničavaju razvoj vodoprivrede na području grada na svega nekoliko grana od kojih se najviše ispoljavaju: snabdijevanje vodom stanovništva i industrije, prikupljanje i disponiranje otpadnih i oborinskih voda, odnosno zaštita voda te uređenje korita i obala vodotoka odnosno zaštita od voda. Perspektivna proizvodnja hrane na području Grada, pri čemu će doći do izražaja naročito nekonvencionalne metode kao što su direktna fotosinteza biljne mase, uzgoj akvakultura te zatvoreni biociklusi zahtijevaće u budućnosti značajne količine vode.

Izgradnja otvorenih i zatvorenih bazena za kupanje, te opremanje terena za sport i rekreaciju na vodi dugo su vremena bili zapostavljeni. Ovi će objekti biti građeni u okviru banjsko-turističkog lječilišta Ilidža i Sportsko-rekreacionog centra „Sastavci“.

2.9.1. BILANS VODE

Vodeni resursi

U okviru Prostornog plana utvrđeni su vodni resursi namijenjeni za snabdijevanje vodom na ukupnom području Grada i u skladu sa potrebama (potrošnjom) 2015.godine izvršena je respektujući datu prostornu organizaciju Grada, distribucija u smislu njihovog korištenja.

Značajni vodni resursi, prikazani u tabelama sa karakterističnim kvantitativnim pokazateljima bitnim za eksploataciju, a čiji su korisnici potrošači na urbanim područjima – Sarajevo, Hadžići, Ilijaš, Pale i Trnovo su: planinska vrela, podzemne vode i površinske vode.

Planinska vrela

Vrelo	Srednja minimalna izdašnost l/s	Područje
Moščanica	53,2	Sarajevo
Crnil	15,0	Sarajevo
Sedrenik		
Peračko	100,0	Sarajevo
Prača	81,0	Pale
Stansko	17,7	Pale
Bistrica	32,1	Pale
Vlahovići	13,0	Pale
Paljanska Miljacka	45,0	Pale
Kovačići	67,3	Sarajevo
Tilava	130,0	Sarajevo
Toplik	68,0	Sarajevo
Vrelo Bosne	1.900,0	Sarajevo
Hrasničko	20,0	Sarajevo

Krupa	15,0	Hadžići
Žunovnica	60,0	Hadžići
Rajski do	36,0	Trnovo
Vrelo Željeznice	250,0	Trnovo

Iako se najveći dio ovih planinskih vrela nalazi već odavno u eksploataciji neka od njih se iz različitih razloga ne koriste za direktno vodosnabdijevanje. Tako je izvor rijeke Bosne sačuvan zbog izuzetne prirodne rijetkosti a izvor rijeke Željeznice zbog dovoljnog kapaciteta sadašnjeg vodovoda naselja Trnovo, Peračko Vrelo i Topolik uključice se u sistem snabdijevanja vodom uskoro. Provedbom odgovarajućih istražnih radova na planinskim vrelima, koja su u eksploataciji, utvrdit će mogućnost dobijanja dodatnih količina vode.

U navedena planinska vrela nisu uključeni izvori na kojima su zasnivani lokalni vodovodi. Ovaj vid snabdijevanja vodom je bio organizaciono zapostavljen sa vrlo oskudnim i nesistematizovanim istražnim radovima, tako da se ne raspolaže kvantitativnim podacima zahvaćenih vrela.

Podzemne vode

Vrelo	Dokazana eksploatisana količina l/s	Područje
Sarajevsko polje prostor Bačevo-Konaci, Sokolovići, Stup	2.450	Sarajevo
Blažuj – raskršće	75	Hadžići
Jelač – Zovik	30	Hadžići
Sarajevsko polje – geotermalna voda	200 – 250	Sarajevo
Pivara	70	Sarajevo

U vodne potencijale na prostoru Bačevo – Konaci uključena je i prirodna infiltracija površinske vode potoka VečERICA i rijeke Bosne kao i vještačko obogaćivanje zahvatnih objekata vodom iz otvorenog toka rijeke Bosne. Na drugim lokalitetima u aluvijonu Sarajevskog polja moguća je takođe pojava akumuliranja podzemne vode, ali bi te količine, a naročito klasifikaciju kvaliteta bilo potrebno dokazati opsežnijim istraživanjem.

Pojava juvenilnih voda iz dubljih horizonata na području Ilidže koja se od najranijih vremena koristila za liječenje, inicirala je detaljnije istraživanje ovih tokova. Ohrabrujući je podatak da je već iz prve bušotine na lokalitetu „Zmijaska stijena“ registrovano isticanje od 200-250 l/s pri temperaturi vode od 331 °K (58°C). Ova činjenica daje povod za realne pretpostavke o značajnom termoeenergetskom potencijalu čija se energija može koristiti sa jedne strane, za neposredno zagrijavanje stambenih i drugih prostora a sa druge strane, radi bogate mineralne otopine, za proizvodnju biljne i životinske biomase.

Površinske vode i akumulacije

Vodotok Akumulacija	Proticaj – l/s		Prvenstvena namjena	Područje
	Srednji	Maksimalni		
Bijela rijeka	2.200	2.500	Snabdijevanje vodom energet. odbrana od poplava	Trnovo
Crna rijeka	1.400-1.700	-	„	Trnovo
Ilovica	850-1.400	-	Izravnjanje prot. energetika	Trnovo
Kijevo	-	-	Kompenzacija dnevnog proticaja	Trnovo
Ledići	1.000	-	Spec. Namjena	Trnovo
Misoča bez akumulacije sa akumulacijom	120 500	- -	Snabdij. vodom energ.odbr.od poplava	Ilijaš Vareš
Toplica	1.000-1.500	-	„	Hadžići, Kreševo
Čeljugovići	4.140	-	Izravnjanje proticaja	Pale

Najveći vodni potencijali u bližoj okolini Grada nalaze se u gornjem slivu rijeke Bosne, odnosno Željeznice. Hidrološke prilike koje preovlađuju na ovom području ne omogućavaju direktno zahvatanje iz prirodnog toka već je neophodna (izgradnja akumulacionih bazena na pogodnim lokalitetima.

Osnovna analiza prirodnih uslova za izgradnju akumulacionih bazena izgrađena je u okviru Prostornog plana kada je određena i njihova prvenstvena namjena.

Ovakav način integralnog prikazivanja za sva urbana područja vodnih resursa proističe iz same tehničko-tehnološke povezanosti sistema snabdijevanja vodom – dominirajuće oblasti vodoprivrede, odnosno komunalne djelatnosti, u smislu optimalnog učešća u korištenju raspoloživih i potencijalno raspoloživih vodnih resursa u ovom prostoru.

Potrebe (potrošnja) vode

Za dvije osnovne kategorije potrošača – stanovništvo i industriju, po pojedinim urbanim područjima daje se slijedeći pregled potrošnje:

Urbano područje	Maksimalne dnevne potrebe vode l/s		
	Stanovništvo	Industrija	Ukupno
1. Sarajevo	4.123,7	555,2	4.678,9
2. Hadžići	232,0	53,3	285,3
3. Ilijaš	235,4	242,8	478,2
4. Pale	135,0	32,7	167,7
5. Trnovo	64,4	11,1	75,5
Ukupno	4.790,5	895,1	5.685,6
6. Sportsko-rekreaciona područja			
Jahorina	19,0	-	19,0
Bjelašnica	54,7	-	54,7
Sveukupno	4.864,2	895,1	5.759,3

Pokrivanje potreba vode

Definisane ukupne potrebe (potrošnja) vode na kraju planskog perioda podmirivaće se na slijedeći način:

a) Regionalni vodovodni sistem I. faza akumulacije Bijela rijeka	2.052 l/s
b) Centralni gradski vodovodni sistem planinska vrela, podzemna voda, zahvat iz rijeke Misoče	3.157 l/s
c) Samostani vodovodni sistem urbanog područja Trnovo Rajski Do i izvor rijeke Željeznice	57 l/s
d) Lokalni vodovodi postojeći zahvati	12 l/s
e) Individualno snabdijevanje manji izvori, bunari i sl.	7 l/s
Ukupno:	5.304 l/s

Ostatak potrebnog doticaja koji iznosi 455 l/s podmirivaće vlastiti industrijski vodovodi i to na urbanom području Sarajevo 251 l/s, Ilijaš 150, Hadžići 38 i Pale 16 l/s.

Slijedeći veći potrošač vode predstavljaće proizvodnja hrane za šta postoje svi potrebni preduslovi. Uz istraženi izvor geotermalne vode izdašnosti 250 l/s potrebno je za pilot proizvodnju osigurati još 200 l/s kvalitetne vode iz širih prostora Sarajevskog polja. Nadalje se planom utvrđuje neophodnost paralelnog utvrđivanja porasta potreba vode za ovu svrhu kao i njihovog zadovoljavanja. Proširenje mogućnosti se odnosi na efluent komunalnih postrojenja za prečišćavanje kao i na specifično građene akumulacije na manjim vodotocima.

Potrebe ostalih korisnika kao što su ribouzgajališta ili rekreacija nije potrebno posebno navoditi radi neznatne potrošnje u pravom smislu riječi a i radi komplementarnosti sa ostalih korisnicima.

Naprijed iznešeni podaci upućuju na zaključak da raspoloživi vodni resursi obezbjeđuju uslove za podmirenje potreba (potrošnje) vode na analiziranim urbanim područjima uz napomenu da je moguće jedan dio te vode uputiti prema potrošačima u području regionalnog vodovodnog sistema Gornja Bosna.

U daljenjem tekstu: saglasno izvršenom bilansiranju voda, daće se karakteristični pokazatelji podbilansa za pojedine oblasti.

2.9.2. SNABDIJEVANJE VODOM

Ograničene mogućnosti raspoloživih lokalnih vodnih resursa i sve veće potrebe unutar tradicionalnih i novih urbanih područja Grada, implicitno nalažu potrebu uključivanja u eksploataciju novih izvorišta vode za piće. Za primarno korištenje vode za piće, u pogledu kvaliteta preostaju još samo relativno očuvani površinski vodotoci: pritoke rijeke Željeznice, rijeka Lepenica i Misoča. Mora se, naime, konstatovati da na praktično svim urbanim prostorima (izuzev urbanog područja Trnovo) potrebe za vodom već prerastaju mogućnosti vodnih resursa unutar ili u bližoj okolini urbanih područja. Ukupno uzevši količine vode sa lokalnih izvorišta koja se koriste za snabdijevanje stanovništva od 3.157 l/s mogu zadovoljiti potrebe samo 401.125 stanovnika ne računajući pri tome zahtjeve ostalih korisnika, prvenstveno industrije. To bi praktično značilo da bi, bez korištenja novih izvorišta, razvoj Grada bio zaustavljen na zatečenom nivou. Potrebe za vodom koje proističu iz planskih opredjeljenja dostižu za dvije osnovne kategorije – stanovništvo i industriju, oko 5,5 m³/s, te je stoga potrebno obezbijediti razliku iz novog izvorišta. Razrješenje tehničkog praga razvoja nije moguće bez značajnih finansijskih sredstava. S obzirom na karakter novog izvorišta koje po svojim tehnološko-tehničkim karakteristikama i uticajem na područje u kojem se nalazi prevazilazi lokalne okvire, posebno u kvantitativnom smislu zahtijeva se bitno drugačiji pristup u formiranju i korištenju takvih izvorišta.

Organizovano snabdijevanje vodom potrošača na urbanim prostorima Grada vršiće se na sljedeći način:

Regionalni sistem snabdijevanja vodom Gornja Bosna
(prva etapa realizacije – vodovodni podsistem Bijela rijeka)

Centralni gradski vodovodni sistem
Urbana područja: Sarajevo, Hadžići, Ilijaš, Pale

Potrošači u dolini rijeke Bosne
nizvodno od Sarajeva

Samostalni vodovod urbanog Područja Trnovo

Lokalni vodovodi

Novi pristup u kojem zajedničko izvorište podmiruje potrebe vode na više društveno-političkih zajednica, nalaže potrebu takvog rangiranja vodovodnog sistema u kojem bi se uspostavio prvi nivo proizvodnje i primarne distribucije vode, dok bi drugi nivo predstavljali centralni gradski vodovodni sistem i drugi sistemi sekundarne distribucije. Treći nivo bi predstavljali sistemi koji ne komuniciraju sa prva dva, a to su lokalni vodovodi kao i individualno snabdijevanje u manjem obimu. Drugi nivo snabdijevanja odnosio bi se, prema tome, na urbane prostore Sarajevo, Hadžići, Pale i Ilijaš, a također i na prostor Trnova u kojem se snabdijevanje obavlja autonomnim sistemom kojem izdašni lokalni izvori omogućavaju dugoročan razvoj.

Regionalni odvodnj sistem Gornja Bosna

Studijom Regionalnog vodovodnog sistema Gornja Bosna čija je izrada u toku definisane se svi elementi tog sistema. Za sada je poznato da će zahvatni objekti odnosno vještačke akumulacije biti izgrađene na pritokama Željeznice Bijeloj i Crnoj Rijeci, rijeci Toplici, Misoči i Fojnici.

Prvu fazu u razvoju tog sistema predstavljaće akumulacija Bijela Rijeka na pregradnom profilu Kijevo koja će u svom sastavu imati odgovarajući dovodni cjevovod i postrojenje za prečišćavanje na brdu Kotorac. Srednja godišnja izdašnost akumulacije Bijela Rijeka iznosiće 2200 l/s dok će u maksimumu biti u mogućnosti da isporuči 2500 l vode u sekundi. Sa tom količinom moguće je na kraju planskog perioda podmirenje deficita vode ovdje tretiranih urbanih područja od 2052 l/s, dok bi ostatak od 448 l/s stajao na raspolaganju potrošačima u dolini rijeke Bosne nizvodno od Sarajeva. Sa ovom količinom će se uticati i na poremećaje u participaciji sa lokalnih izvorišta, u pogledu sezonskih varijacija doticaja, kvaliteta ili racionalnosti rada.

Centralni gradski vodovodni sistem

Područje na kojem se voda distribuirala preko centralnog gradskog vodovodnog sistema obuhvatilo je 1985. godine urbani prostor opština Stari grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi grad, Ilidža i Vogošća. Ekspanzija centralnog sistema već se odvija prema urbanom prostoru opštine Hadžići, a puni zamah će dobiti tek nakon izgradnje prve faze regionalnog sistema Gornja Bosna. Isti preduslov važi i za procese integracije vodovodnog sistema na prostoru Ilijaša. Na urbanom prostoru Pale pojaviće se specifična situacija, jer će centralni gradski vodovodni sistem komunicirati sa ovim urbanim prostorom samo preko izvorišta, a ne preko objekata distribucije kao na drugim navedenim područjima.

Potrebe (potrošnja) stanovništva kao i odnosi u potrošnji vode, ove osnovne kategorije potrošača, na urbanim područjima pojedinih opština snabdjevenih preko centralnog vodovodnog sistema prikazane su u slijedećoj tabeli:

Urbano područje	Ukupan broj stanovnika	Stanovnici u području snabdijevanja vodom			Učešće u ukupnoj potrošnji (%)
		Potrebe (potrošnja) vode	%	l/s	
Stari Grad	60.000	59.070	98,4	464,9	9,9
Centar	87.200	86.990	99,7	684,6	14,5
Novo Sarajevo	106.300	105.220	99,0	828,1	17,6
Novi Grad	134.000	133.000	99,2	1.046,8	22,2
Ilidža	102.830	101.660	98,9	800,1	17,0
Vogošća	37.300	36.340	97,4	286,0	6,1
1. Sarajevo	527.630	522.280	99,0	4.110,5	87,3
2. Hadžići	30.010	28.950	96,5	227,8	4,8
3. Ilijaš	30.120	29.670	98,5	233,5	5,0
4. Pale	17.150	17.150	100,0	135,0	2,9
Ukupno: 1-4	604.910	598.050	98,9	4.706,8	100,0

Može se uočiti vrlo velika zastupljenost snabdjevenog stanovništva preko centralnog gradskog vodovodnog sistema koja za ukupno urbano područje na kraju planskog perioda dostiže 98,9%, dok je za urbane prostore grada Sarajeva samo nešto veća i iznosi 99,0%. Da bi se dostigla takva zastupljenost centralnog vodovodnog sistema potrebno je uložiti značajne napore u cilju opremanja objektima za snabdijevanje vodom na nekim urbanim područjima kao što su Ilidža, Vogošća, Hadžići, Ilijaš i Pale. Porast potrebnih količina — cijeni se da će potrošnja dostići 4706,8 l/s — biće rezultat opšteg porasta broja stanovnika, ali i porasta standarda snabdijevanja.

Dostizanje jedinstvenog standarda potrošnje na ukupnom urbanom području od 590 litara po stanovniku na dan razlikovaće se po intenzitetu od područja do područja. Pojedini dijelovi urbanih područja već su dostigli ovaj nivo dok je za druge tek potrebno obezbijediti potrebne preduslove. Koeficijent neravnomjernosti potrošnje usvojen je takođe jedinstveno: $K_{dn}=1,15$ mada će njegova vrijednost varirati ovisno o koncentraciji i karakteru dominantnih potrošača.

Potrošnja većih industrijskih potrošača na ukupnom. urbanom području je posebno iskazana u narednoj tabeli:

Urbano područje	Potrebe i potrošnja vode l/s	Učešće u ukupnoj potrošnji (%)	
		Industrija	Stanovništvo i industrija
Stari Grad	-	-	-
Centar	8,0	1,9	0,1
Novo Sarajevo	29,8	6,9	0,6
Novi Grad	203,4	47,4	4,0
Ilidža	63,1	14,9	1,2
Vogošća	-	-	-
1. Sarajevo	304,3	70,9	5,9
2. Hadžići	15,0	3,5	0,3
3. Ilijaš	92,8	21,6	1,8
4. Pale	16,7	4,0	0,3
Ukupno: 1-4	428,8	100,0	8,3

S obzirom da je potrošnja industrijskih potrošača koja se vrši iz centralnog vodovodnog sistema zadržana u globalu na nivou iz 1985. godine, njeno učešće u ukupno utrošenoj vodi bi značajno opalo. Tako je za ukupno urbano područje ovo učešće 8,3% dok je za urbano područje Sarajevo 5,9%.

Ukupne potrebe koje za stanovništvo i industriju iznose 5135,6 l/s biće obezbijeđene jednim dijelom iz lokalnih izvora, dok će se razlika preuzimati iz regionalnog sistema. Struktura učešća pojedinih izvora snabdijevanja u centralnom gradskom vodovodnom sistemu, izgledala bi ovako:

- planinska vrela	557,3 l/s
- podzemna voda	2480,0 l/s
- zahvati iz rijeke Misoče	120,0 l/s
	3157,3 l/s

U 1985. godini iz lokalnih izvora bilo je obezbijeđeno 2316 l/s, što znači da će na kraju perioda planiranja, aktivnijim korištenjem lokalnih izvorišta biti obezbijeđeno dodatnih 841,3 l/s. Povećanje se odnosi na planinska vrela sa količinom od 68 l/s (vrela Toplik 50 l/s i Paljanska Miljacka 18 l/s), zahvat iz rijeke Misoče 62 l/s i podzemna voda sa 711,3 (izvorište Sokolovići 200, Bačevo-Konaci 481,3 i Jelač 30 l/s). S obzirom da su ovo krajnje mogućnosti lokalnih izvorišta. za normalno snabdijevanje vodom potrošača u ovom prostoru, potrebno je iskazati deficit u količini od 2052 l/s preuzeti iz regionalnog vodovodnog sistema.

Za dopremanje vode na sva tretirana urbana područja, potrebno je dograditi osnovne objekte sistema distribucije: rezervoare Crkvine i Semizovac, te spojni cjevovod od jahorinskog dovoda do rezervoara Pale. Navedeni objekti će omogućiti potrebno povećanje do sada nezavisnih vodovoda urbanih područja Hadžići, Ilijaš i Pale sa centralnim gradskim, vodovodnim sistemom.

U urbanom području Hadžići svoje potrebe za vodom preko centralnog gradskog vodovodnog sistema podmirivaće 28.950 stanovnika, što u odnosu na 1985. godinu predstavlja porast od 434%.

Od ukupno proizvedene i preuzete vode od 242,8 l/s pri maksimalnoj dnevnoj potrošnji odnosno 6.658.209 m³ godišnje biće upućeno potrošačima na urbanom području Hadžići na slijedeći način (iskazano u milionima m³):

	Godine 2015.	Godine 1985.
- stanovništvo, ostala privreda i ustanove	5,19 ili 77,9%	0,36 ili 37,1%
- veći industrijski potrošači	0,47 ili 7,1%	0,32 ili 33,2%
- tehnički gubici u sistemu distribucije i neregistrovana potrošnja	1,00 ili 15%	0,29 ili 29,7%
Svega:	6,66	0,97

U odnosu na 1985. godinu predviđaju se značajne promjene kod osnovnog strukturiranja potrošnje, pri čemu je najveći domet smanjenje učešća tehničkih gubitaka u sistemu, koji sa danas neodrživih 29,7%, treba da opadne na 15%. Inače se učešće gubitaka u ukupnoj potrošnji od i 5%. smatra po preporuci IWSA (Međunarodno udruženje vodovoda) tolerantnim. Učešće većih industrijskih potrošača snabdjevenih preko centralnog vodovodnog sistema neznatno, je poraslo u apsolutnom smislu, ali njihovo procentualna učešće treba da opadne na 7,1%. Povećana industrijska proizvodnja, odnosno zahtjevi za većom količinom vode, upućuju se na intenzivnije korištenje vlastitih zahvata vode. Ovisno o tehnološkim zahtjevima to mogu biti podzemne vode ili površinske vode. Sve oštriji zahtjevi za smanjenje emitovanja polutanata primorane industrijske pogone na veći stepen recirkulacije upotrijebljene vode, što će se pozitivno odraziti, na smanjenje opterećenja centralnog vodovodnog sistema.

Značajne aktivnosti će biti usmjerene na dogradnju i kompletiranje primarnog sistema distribucije, gdje se posebno ističu objekti:

- rezervoari sa ukupnom zapreminom 6.000 m³
- primarni cjevovodi ukupne dužine 9.400 m

Veličina rezervoarskog prostora obezbjeđuje dnevno izravnanje je oko 36%, a u odnosu na današnju zapreminu ostvari će se povećanje od 5.000 m³, dogradnjom postojećeg i izgradnjom dva nova rezervoara - Binježevo i Hadžići 2.

LOKALNI VODOVODI

Na urbanom području Hadžići, i pored smanjenja broja stanovnika obuhvaćenih ovim vidom snabdijevanja, preostaje i nadalje 810 ili 2,7% od ukupnog broja stanovnika na urbanom području.

U odnosu na 1985. godinu, kada se na ovaj način snabdijevalo 1.276 stanovnika, smanjenje korisnika lokalnih vodovoda pozitivno će se odraziti na standard snabdijevanja koji se danas ocjenjuje kao nezadovoljavajući.

INDIVIDUALNO SNABDIJEVANJE PUTEM MANJIH IZVORA, BUNARA I SL.

Snabdijevanje vodom preko manjih izvora ili bunara, iako nepoželjno, uslijed specifičnih topografskih karakteristika terena biće i nadalje prisutna. Na ovaj način podmirivaće potrebe vode 250 ili 0,8% od ukupnog broja stanovnika na urbanom području, a rješavaće se odgovarajućim tehničkim rješenjima. Kod ove kategorije se takođe očekuje poboljšanje snabdijevanja u smislu veće specifične potrošnje, jer je u odnosu na 1985. Godinu broj individualno snabdijevenih stanovnika opao na približno 1/3 kada je iznosio 622.

VLASTITI INDUSTRIJSKI VODOVODI

Od 53,3 l/s planirane ukupno potrebne tehnološke vode na kraju perioda planiranja, moguće je 38,3 l/s podmiriti iz vlastitih izvora. Ova će se količina obezbijediti u najvećoj mjeri zahvatanjem podzemne vode iz priobalja rijeke Zujevine, a u manjoj korištenjem brdskih izvora, naravno uz uređenje necirkulacije upotrebljene vode u većem stepenu i daljih napora u cilju smanjenja upotrebe pitke vode u industrijske svrhe.

2.9.3. ODVODNJA I DISPOZICIJA OTPADNIH I OBORINSKIH VODA

KONCEPCIJA RAZVOJA

Budući razvoj kanalizacionog sistema uobličen je Prostornim planom prema kojem se razlikuju dvije zone prikupljanja i disponiranja otpadnih voda:

- formirani centralni gradski kanalizacioni sistem sa proširenjem na prostore uzvodno od gradskog postrojenja za prečišćavanje – urbano područje Hadžića i
- jedinstveni kanalizacioni sistem u dolini rijeke Bosne nizvodno od gradskog postrojenja za prečišćavanje, u čijem su području odvodnje korisnici sa dijela urbanog područja Sarajevo (urbano područje Vogošća) i urbano područje Ilijaš.

Kanalizacioni sistem u dolini rijeke Bosne imaće sve oblike regionalnog sistema pošto će njegovo područje odvodnje obuhvatiti, pored navedenih područja, i područje opština Vareš, Breza, Fojnica, Kiseljak i Visoko. Elementi tog regionalnog sistema, kao i lokacija postrojenja za prečišćavanje, definitivno će biti utvrđeni nakon izrade odgovarajuće dokumentacije. Pošto će ovaj regionalni sistem biti u funkciji zaštite rijeke Save, u kojoj je takođe izgrađeno gradsko postrojenje za prečišćavanje, iz čega proističe njihov širi društveni i vodoprivredni značaj, realizaciju kolektora i postrojenja za prečišćavanje (za grad Sarajevo je to II faza izgradnje) kao i njihovo održavanje, preuzeće Vodoprivreda.

Pregled broja stanovnika obuhvaćenih kanalizacijom na urbanim područjima Sarajevo, Hadžići i Ilijaš dat je u slijedećem pregledu:

Kanalizacioni sistem	Stanovništvo u području odvodnje		
	1985.	2015.	2015-1985.
Centralni gradski	333.954	517.199	1,54
Jedinstveni u dolini rijeke Bosne	11.985	65.886	5,50

U tretiranom prostoru dominantan je centralni gradski kanalizacioni sistem. Na porast broja stanovnika, u periodu planiranja priključenih na kanalizaciju, najviše će uticati opremanje urbanog prostora Hadžića, kao i disperznog prirasta na ukupnom prostoru obuhvaćenom centralnim kanalizacionim sistemom.

Iako se 1985. godine ne može govoriti o jedinstvenom kanalizacionom sistemu u dolini rijeke bosne, dati broj stanovnika se odnosi na danas samostalni kanalizacione sisteme Vogošće i Ilijaša.

Količine otpadnih voda su date u narednom prilogu:

Kanalizacioni sistem	Stanovništvo		Maksimalna količina otpadnih voda	
	U području odvodnje	Stanovnici l/s	Industrija l/s	Ukupno l/s
Centralni gradski	517.199	4.174,7	347,2	4.521,9
Jedinstveni u dolini rijeke Bosne	65.886	650,4	65,0	715,4

Postrojenje za prečišćavanje otpadne vode centralnog gradskog kanalizacionog sistema realizovano je svojevremeno za hidrauličko opterećenje od 3,9 m³/s kao 1 faze. U 1985. godini dostignuto je svega 1,2 m³/s te će, s obzirom na planiranu količinu otpadne vode od 4,52 m³/s potreba za njegovim proširenjem, odnosno realizacijom II faze nastupiti tek krajem planskog perioda.

CENTRALNI GRADSKI KANALIZACIONI SISTEM

Danas, kada je otpadna voda sa urbanog područja Hadžići disponirana u rijeku Zujevinu, pogoršanje njenog kvaliteta postaje smetnja nizvodnih korisnicima. Situaciju pogoršava i disponiranje otpadne vode na isti način sa sportsko-rekreacionog područja Igman–Bjelašnica. Stoga se optimalno rješenje sastojalo u proširenju centralnog kanalizacionog sistema na urbano područje Hadžići. Ovo će biti ostvareno na tavkom izgradnje kolektora u dolini rijeke Zujevine koji će obezbijediti uslove da se daljnjom dogradnjom sekundarne kanalske mreže prihvate sve količine otpadne vode i transportu do centralnog gradskog postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda.

S obzirom na nizak stepen izgrađenosti postojeće kanalske mreže, zatim neadekvatno primijenjenog sistema odvodnje, biće potrebno uložiti znatne napore da bi se obezbijedili uslovi za priključenje planiranog broja od 29.760 stanovnika, koliko se nalazi u području odvodnje. To u odnosu na ukupan broj stanovnika od 30.010 čini 99,1%.

INDIVIDUALNA ODVODNJA-DISPOZICIJA OTPADNIH VODA, IZVAN PODRUČJA ODVODNJE KANALIZACIONOG SISTEMA

Individualni način odvodnje, i pored činjenica koje govore o budućoj značajnoj ekspanziji opisanih sistema za prihvatanje i disooniranje otpadnih voda, a koji sami po sebi imaju viši nivo organizacije i nadzora funkcioniranja, će i ubuduće biti prisutna kategorija, tako da će jedan dio korisnika urbanog područja i nadalje biti upućen na vlastito rješavanje problema kanalizacije.

Oni se uglavnom nalaze na periferiii obuhvata pomenutih sistema ili pak između njih. Zaštita tla i toka podzemne vode od zagađenja vršiće se putem individualnih septičkih jama, a u slučajevima gdje je moguće grupisanje korisnika, putem malih postrojenja za prečišćavanje. Strogim zakonskim sankcijama sprečavaće se direktno ispuštanje otpadne vode u tlo ili vodotoke.

Sa aspekta zaštite voda, ova nepovoljna kategorija neće biti prisutna u tako značajnom obimu kao 1985. godine (4763 stanovnika) jer će biti reducirana na svega 250 stanovnika.

2.9.4. REGULACIJA VODOTOKA

U slivu rijeke Zujevine ne predviđa se izgradnja akumulacionih bazena kojim bi se moglo uticati na smanjenje velikih voda. Regulacije vodotoka zbog toga treba da prihvate prirodne velike vode i da ih bezštetno provedu nizvodno. Zbog uske doline predviđaju se regulacije za koje je potrebno rezervisati minimalan prostor. Za rijeku Zujevinu potrebno je za oko 4,5 km regulacije rezervisati površinu od 10,69 hektara, za rijeke Vihricu, Žunovnicu, Ušivak i Griviće teba rezervisati još 4,55 hektara.

2.9.5. UREĐENJE BUJICA I ZAŠTITA ZEMLJIŠTA OD EROZIJE

Stanje erozije zemljišta na ovom području je gotovo idealno. Naime, pod slabom i vrlo slabom erozijom se nalazi 99,9% svih površina, dok se pod vrlo jakom erozijom nalazi samo 0,1% površina. Ukoliko bi se i taj zanemarljivi dio površine u narednom periodu priveo u povoljniju kategoriju erozije, došlo bi se do slijedeće strukture površina:

Kategorija erozije	1985.		2015.	
	km ²	%	km ²	%
I – vrlo jaka	0,14	0,1	-	-
II – jaka	-	-	-	-
III – srednja	0,01	-	0,14	0,1
IV – slaba	2,02	1,9	0,01	-
V – vrlo slaba	97,33	92,5	99,35	94,4
Površine bez erozije	5,80	5,5	5,80	5,5
Ukupno	105,30	100,0	105,30	100,0

Smanjivanjem erozionih procesa došlo bi i do smanjenja produkcije nanosa po jedinici površine i ukupno. U slijedećoj tabeli dat je uporedni pregled sadašnje produkcije nanosa i produkcije koja je očekuje 2015. godine.

Kategorija erozije	1985.		2015.		Indeks 4 : 2
	Prosječna godišnja podukcija nanosa m ³	Specifična produkcija nanosa m ³ /km ²	Prosječna godišnja podukcija nanosa m ³	Specifična produkcija nanosa m ³ /km ²	
1	2	3	4	5	6
I	743	5.307	-	-	-
II	-	-	-	-	-
III	12	1.239	173	1.239	-
IV	964	477	5	477	-
V	22.703	231	23.615	231	-
Ukupno	24.703	235	23.793	225	96

Kao što se vidi produkcija nanosa bi se smanjila samo 4% od današnje produkcije. Veće smanjenje se ne može postići zbog sadašnjeg povoljnog stanja.

2.9.6. NAVODNJAVANJE

U okviru kompleksnog Programa proizvodnje hrane na području grada Sarajeva predviđeno je da se na urbanom području Hadžići konvencionalnim i nekonvencionalnim metodama na površini od 415,3 ha realizuje jedan segment Programa. Daljnjim istraživanjem koje će se provoditi u okviru realizacije samog Programa, definiše se karakter proizvodnje i potrebe vode, kao i način njihovog obezbjeđenja za šta postoje realni uslovi s obzirom na blizinu korita rijeke Zujevine.

2.9.7. RIBNJACI

Pored postojećeg ribnjaka na izvoru potoka Žunovnica nije planirano formiranje drugih ribnjaka na urbanom području. Postojeći ribnjak će se i nadalje intenzivno koristiti na ograničenoj površini od 0,6 ha sa doticajem vode iz potoka Žunovnica od 60 l/s.

2.10. ENERGETSKA INFRASTRUKTURA

KONCEPT RAZVOJA ENERGETIKE

Kao polazne osnove za izradu koncepta razvoja energetike urbanog područja opštine Hadžići, poslužili su materijali koji su korišteni za analizu i ocjenu mogućnosti razvoja energetike Grada u okviru DDP i PP Grada do 2000. odnosno 2015. godine, ažurirani podaci subjekata nosilaca razvoja energetike u Gradu, te rezultati Studije »Usmjeravanje razvoja energetike i energetske opskrbe grada Sarajeva do 2015. godine«, koji se odnose na urbano područje Hadžića.

Globalni ciljevi i smjernice razvoja energetike koji su zacrtani u navedenim dokumentima, odnose se kako na urbano područje Grada, tako i na područje Hadžića. Detaljnija opredjeljenja razvoja energetike na urbanom području Hadžića, a na osnovu rezultata Studije o usmjeravanju energije i razvoja energetike Grada do 2000, odnosno 2015. godine, daće se u ovom materijalu.

To podrazumijeva da se postojeće i ranije zacrtane trase i koridori za energetske sisteme zadrže u dokumentima za Urbanistički plan.

Osnovni elementi koji su nam poslužili za određivanje koncepta razvoja energetike U.P. Hadžića, ogledaju se u sljedećem:

- Na području opštine Hadžići nema izvora ni primarnih ni sekundarnih oblika energije, nego se snabdijevanje energijom ostvaruje preko sistema za kontinuiranu dobavu i distribuciju (elektroenergetski i gasni sistem), kao i punktova za skladištenje i prodaju tečnih i čvrstih goriva.
- Postojeći sistem za kontinuiranu dobavu i distribuciju (električna energija i gas) dijele sudbinu sistema za kontinuiranu dobavu i distribuciju Republike, tj. ne obezbjeđuju potrebne količine kako električne energije, tako ni prirodnog gasa.

S obzirom na. nestašice električne energije (zbog nedostajućih kapaciteta primarnih izvora i prirodnog gasa, zbog nedovoljnih transportnih kapaciteta u Republici) koji se očekuju do 1992. godine, to pored širih sistemskih mjera, rješenja treba tražiti u racionalnijem korištenju postojećih energetskih kapaciteta i supstituciji električne energije drugim raspoloživim oblicima energije prvenstveno biomase (pilanski otpad) koja će se u planskom periodu znatno više koristiti.

ENERGETSKE POTREBE I IZVORI ENERGIJE

U skladu sa projekcijom društveno-ekonomskog i prostornog razvoja urbanog područja grada i Hadžića, a uz uvažavanje energetskih bilansa SRBiH i SFRJ, utvrđenim mjerama štednje i racionalizacije, te rezultatima Studije, definišu se globalne energetske potrebe, kao što je i prikazano u narednoj tabeli:

Energetske potrebe

Energent	Jed. mjera	1985.	1990.	2015.
Električna energija	GWh	26,3	35,4	61,4
Prirodni gas	10 ⁶ /Nm ³	0,3	0,56	4,8
	GWh	3,1	5,5	34,2
Tečna goriva	10 ³ t	4,5	5,1	4,5
	GWh	51,7	59,7	52,7
Čvrsta goriva	10 ³ t	6,4	7,8	8,8
	GWh	26,7	32,7	86,8
Ukupno	GWh	107,8	133,3	195,1

Opšta je ocjena da će ukupna potrošnja energije rasti usporenim trendom u odnosu na trend u posljednjih 10 godina, zbog preduzimanja planiranih mjera štednje i racionalizacije

potrošnje energije, poboljšanja toplinske zaštite objekata, smanjenja utroška energije po jedinici proizvoda itd. Takođe će se promijeniti odnosi učešća pojedinih energenata u ukupnom energetsom bilansu u korist veće upotrebe prirodnog gasa i čvrstih goriva, ravnomjernije upotrebe električne energije i smanjenja potrošnje tečnih goriva, što je prikazano u narednoj tabeli:

Učešće energenata u energetsom bilansu

Energent	1985.	1990.	2015.
Električna energija	24,4	26,5	33,2
Prirodni gas	2,9	4,1	16,4
Tečna goriva	47,9	44,8	28,5
Čvrsta goriva	24,8	24,6	19,9

U funkciji učešća pojedinih energenata u ukupnom energetsom bilansu urbanog područja Hadžića, mijenjaće se i dostignuti nivoi potrošnje, kao što je prikazano u tabeli:

Energent	1985.	1990.	2015.
Električna energija	1.134	1.388	1.616
Prirodni gas	134	215	900
Tečna goriva	2.229	2.341	1.386
Čvrsta goriva	1.151	1.285	968
Ukupno	4.648	5.227	4.871

S obzirom na raniju konstataciju da na području Hadžića nema značajnijih energetskih izvora za zadovoljenje energetskih potreba, iz gore navedenog energetskog bilansa, poslužiće i uvođenje korištenja nekonvencionalnih oblika energije (biomasa, energija vjetra i drugo) i malih hidroelektrana.

2.10.1. ELEKTROENERGETSKI SISTEM

Razvoj elektroenergetskog sistema na urbanom području Hadžića odvijać se u cilju zadovoljenja naraslih elektroenergetskih potreba postojećih i novoplaniranih potrošača, a kroz izgradnju novih i proširenja postojećih primarnih i sekundarnih elektroenergetskih izvora i mreža. Prema zacrtanim standardima, očekuje se da će potrebna snaga primarnih elektroenergetskih izvora (TS 110/10 kV) za urbano područje Hadžića iznositi cca 28,9 MVA, zbog čega će se izvršiti proširenje postojeće TS 110/10 kV Hadžići, na ukupnu snagu od 2x20 MVA.

Ukupna snaga sekundarnih izvora (TS 10/0,4kV) na urbanom području Hadžića iznosiće cca 36,9 MVA, što će zahtijevati ukupan broj od cca 57 TS 10/0,4 kV svedene snage od 630 kVA. Ovo je u odnosu na stanje iz 1985. godine (33 TS 10/0,4 kV, ukupne instalisane snage 9,4 MVA) značajno povećanje.

Specifična snaga transformacije sekundarnih izvora dostići će iznos od 2,17 MW/km², odnosno 0,94 kW/stanovniku, što je u odnosu na 1985.godinu (0,57 kW/km i 0,41 kW/st) značajno povećanje.

Uz činjenicu da je i sredjenaponska i niskonaponska mreža izuzev priključaka za nove objekte, izgrađena kao pretežno zračna, malih presjeka, velike dužine i stepena dotrajalosti, na području Hadžića izvršiće se rekonstrukcija i kabliranje elektrodistributivne mreže u cilju obezbjeđenja kontinuiteta i sigurnosti napajanja postojećih i novih potrošača električne energije.

2.10.2. TOPLIFIKACIJA

S obzirom na sadašnji stepen izgrađenosti toplifikacionih sistema, zatim planirani obim gradnje stambenih, pratećih i industrijskih objekata, te predložena rješenja iz Studije, na urbanom području Hadžića, pored postojećih, izgradiće se sistemi za daljinski prenos toplote u naseljima Žunovnica, Centar, i Binježevo, te individualno rješenje zagrijavanja na bazi prirodnog gasa u naseljima Dupovci, Garovci, Donji Hadžići, Raskršće, Binježevo i Mekote.

Toplifikacija ostalih naselja biće rješena na bazi individualnih rješenja upotrebom čvrstih goriva.

Obuhvat područja koja se zagrijavaju putem centralnih toplifikacionih sistema ili individualnim sistemima prikazan je na situaciji u prilogu.

2.10.3. GASNI SISTEM

Pored izgrađenog gasovoda 8 (14,5) bara koji može da zadovolji potrebe u prirodnom gasu urbanog područja Hadžići do 2015. Godine izgradiće se i potrebna niskotlačna gasna mreža 100 (200) bara za priključenje naselja: Baskršće, binježevo, Mekote, Garovci, Dupovci i donji Hadžići. Prikaz gasovoda visokog pritiska niskotlačnom gasnom mrežom, dat je u situaciji u prilogu.

2.10.4. SNABDIJEVANJE TEČNIM I ČVRSTIM GORIVIMA

Snabdijevanje tečnim gorivima odvićaće se preko postojećih benzinskih stanica „INA“ i „Energopetrol“, te direktnom nabavkom za industrijske potrošače.

Snabdijevanje čvrstim gorivima odvićaće se i dalje preko postojećih skladišta čvrstih goriva („Unima“ i „Šipad“).

2.11. OSTALE KOMUNALNE DJELATNOSTI

2.11.1. DEPONIJA

Deponovanje otpadaka sa urbanog područja Hadžići će se obavljati na gradskoj deponiji Buća potok u Sarajevu.

2.11.2. GROBLJE

Opservacijom nekih prirodnih karakteristika (geologije, pedologije i hidrogeologije), kao uslova za utvrđivanje potencijalne lokacije za groblje na urbanom području Hadžića, određena je lokacija „Kopišanj“.

Lokacija se nalazi zapadno od centra Hadžići na nadmorskoj visini od cca 608 mnm, na I, kategoriji pogodnosti za građenje, na IV b kategoriji poljoprivrednog zemljišta, ukupno površine 6,8 ha.

Do privođenja planiranoj namjeni na zemljištu Planom namijenjenom za gradsko groblje utvrđuje se režim zabrane gradnje.

Posebnom odlukom će se zabraniti sahranjivanje na svim ostalim grobljima, koja se danas nalaze u upotrebi na urbanom području.

2.11.3. TRŽNICE I PIJACE

Na urbanom području Hadžića postoji jedna pijaca sa površinom 560 m², a što predstavlja 0,092 m²/st, u 1985.godini. Za planirani period potrebno je obezbijediti 0,093 m²/st otvorenih i zatvorenih tržno-pijačnih prostora ili 2.800 m².

2.12. ZAŠTITA I UNAPREĐENJE ČOVJEKOVE SREDINE

2.12.1. ŽIVOTNA SREDINA

Kod izrade koncepcije urbanizacije Hadžića životnoj sredini se posvetio ravnopravan tretman s ostalim funkcijama u prostoru. Parcijalno praćenja kvaliteta života sredine se objedinjuje po prvi put, čime se ne dobiva samo uvid u kompleksno stanje životne sredine, nego se obezbjeđuje uticaj zahtjeva životne sredine u planiranju funkcija i namjena prostora (razmještaj stanovanja, snabdijevanje energijom, saobraćajem i dr.). Ovakav način istraživanja je dao pravu sliku stanja, kao i uticaja, odnosno promjena koje će nastupiti s neophodnim intervencijama u prostoru, odnosno obezbijedio je poštovanje – uvažavanje zakonitosti prirodnih sistema i predočio mjere koje je neophodno preduzimati da bi se postigao željeni cilj, obezbjeđenje zdrave i kvalitetne životne sredine. Iz tog razloga se kod izrade Urbanističkog plana krenulo da se suzbiju i otklone sadašnji negativni trendovi u razvoju, stvarajući uslove za razvijanje pozitivnih trendova, kroz optimalnu organizaciju urbanog područja i svih funkcija u njemu.

Kako se urbano područje Hadžića malo degradirano pošlo se od uslova da se sadašnje stanje životne sredine ovog prostora ne smije pogoršati bez obzira na planirano povećanje stanovnika na ovom prostoru.

Zbog toga se krenulo da se sačuvaju postojeći prirodni sistemi, unaprijede i poboljšaju, sačuvaju unošenjem novih kvalitetnih energetske medija, obezbjeđenjem odgovarajućeg režima saobraćaja, rekonstrukcijom postojećih i izradom novih saobraćajnica, rekonstrukcijom postojećih i izradom novih saobraćajnica, adekvatnom zaštitom planinskih izvorišta vode za piće, izgradnjom uređaja za prečišćavanje otpadnih voda s urbanog područja, sanacijom i uvođenjem novih malo zagađujućih tehnologija, sadnjom autohtonih vrsta postojećih visokoproduktivnih biljnih zajednica, sve sa ciljem da se sadašnji kvalitet životne sredine urbanog područja Hadžića prevode na viši nivo kvaliteta.

VREDNOVANJE ŽIVOTNE SREDINE

Vrednovanjem životne sredine na "urbanim područjima Sarajeva (pet urbanih područja) dobivene numeričke vrijednosti ukazale su:

- da je ukupno stanje životne sredine na urbanom području Sarajeva — urbanom području Ilijaša, svrstano u drugu kategoriju, a što znači da je životna sredina nekvalitetna s potrebom sanacije i unapređivanja,
- da je životna sredina na području Hadžića, Pala i Trnova svrstana u treću kategoriju umjereno kvalitetne životne sredine.

Uvažavajući ove dobivene ocjene o stanju, u procesu planiranja pošlo se od toga da se devastirani - degerativni urbani prostori unaprijede, poboljšaju, dovedu na viši nivo kvaliteta, uz pomoć optimalne prostorne organizacije, odgovarajuće tehnike i tehnologije, odnosno da se stvore uslovi za razvijanje pozitivnih trendova na svim urbanim područjima.

Da bi se obezbijedili uslovi za prevođenje dobivenih vrijednosti — kvaliteta na viši, neophodan nivo kvaliteta po urbanim područjima, utvrđeni su ciljevi i mjere po svakoj komponenti životne sredine zbog specifičnih, kako prirodnih tako i stvarnih uslova.

2.12.2. KLIMA (KVALITET KLIME)

Dosadašnja urbanizacija na ovom prostoru nije ostavila trag, odnosno nije uticala na izmjenu klime ovog urbanog područja, a kako se predviđa porast stanovništva na ovom prostoru, treba računati sa porastom toplotnog otoka (to je istovremeno i termički inverziono područje). Da bi se obezbijedio pozitivan efekat urbanizacije a klimu ovog područja (uz sve preduzete tehničke, tehnološke i energetske mjere) neophodno je:

- kod planiranja rasporeda objekata strogo voditi računa, što do sada nije bio slučaj, da se objektima ne sprečava prirodna ventilacija, horizontalno kretanje vazduha osim doline, te obezbijedi strujanje noćnog i dnevnog vjetrova, uz i niz padinu na obodima doline.
- izbjegavati gradnju visokih objekata, jer oni u uslovima toplotnog otoka utiču na pojačanje vertikalnog strujanja (efekat dimnjaka), izazivaju turbulenciju i snažno lokalno strujanje, koje je neugodno i doprinosi porastu koncentracije štetnih materija u okolini i uz sam objekat,
- kod rekonstrukcije pojedinačnih objekata i postojećih urb. cjelina ispravljati dispoziciju objekata koji sprečavaju prirodnu ventilaciju,
- unutar inverzionog sloja ići na apsolutno eliminisanje emisije, jer se time stiču uslovi za smanjenje magle, porast vidljivosti i prozračnosti atmosfere, povećan efekat sunčanog zračenja i osunčanja.

Sve ove mjere planirane su da se izbjegne negativan efekat čovjeka — urbanizacije na mikroklimat ovog područja.

2.12.3. KVALITET VAZDUHA (OČUVANJE KVALITETA VAZDUHA)

Vazduh na urbanom području Hadžića je u kategoriji tolerantne zagađenosti, međutim postoje uslovi da se prevede na nivo SGVZ (strogih graničnih vrijednosti zagađenosti). Shodno prostornoj organizaciji, uz predviđene tehnike, tehnologije, energetske medije i saobraćaj, stvoreni su uslovi za ostvarivanje postavljenog cilja u ovoj oblasti, odnosno obezbijeđen je pozitivan efekat urbanizacije na kvalitet vazduha i to putem:

- korištenja gasa kao energetskog medija,
- korištenja visokokvalitetnih ugljeva i drveta VI sobnim pećima, a gasa i biomase u kotlovnica.

2.12.4. VODA (KVALITET VODE)

Uticao vode na uslove življenja, kao i na razvoj urbane aglomeracije je višestruk, voda je prije svega neophodna za svakodnevni život stanovništva u naseljima, bilo da se koristi kao voda za piće, za sanitarne i komunalne potrebe ili kao tehnološka voda od strane industrijskih potrošača. Iz tog razloga je neophodno da se obezbijedi voda u potrebnim količinama i zahtjevanim kvalitetama, jer življenje i djelovanje u urbanoj sredini može njenim nedostatkom biti ugroženo ili poremećeno.

Stoga je neophodno stvoriti odgovarajuće uslove za obezbjeđenje dovoljnih količina vode, odgovarajućeg kvaliteta, te zaštitu izvorišta vode za piće i to:

u kategoriji, planinskih izvora putem:

- obezbjeđenja uslova za donošenje odluke o zaštiti vrela Krupe, Ormanjskih vrela i predviđenog izvora za kaptiranje Jelač, (dok se ne donese ova odluka propisati zone zaštite na bazi procjene uz uzimanje u obzir lokalnih specifičnosti).

u kategoriji površinskih voda putem:

- zaštite buduće akumulacije Toplica na Lepenici, izgradnju kanalizacije u dolini Zujevine,

- obezbjeđenja uslova za prevođenje otpadnih voda Tvornice »Bosanka« i COCA-COLA na gradski kanalizacioni sistem.

2.12.5. BIOECENOZA (KVALITET BIOECENOZE)

Zelenilo urbanog prostora područja Hadžići, kako po površini koju zahvata i rasporedu u prostoru, tako i po strukturi, dinamici, proizvodnja; kiseonika a organskih materija uopšte, filtracionim sposobnostima, adsorpcionim mogućnostima, te po estetskim vrijednostima ne zadovoljava. Iz tog razloga je neophodno da se što je moguće prije unaprijedi ovo stanje.

- popravljajanjem kvalitativno-kvantitativne strukture postojećih zelenih površina, koje su najčešće veoma neracionalno komponovane, te daju daleko manje efekte u funkcionalnom pa i estetskom smislu od onih koje bi inače mogle dati,
- formiranjem novih zelenih površina koje će biti racionalno raspoređene u urbanom prostoru i tako komponovane da ostvaruju najoptimalnije funkcionalne i estetske efekte,
- povezivanjem sistema urbanog zelenila sa prirodnim šumskim ekosistemima u okolini, preko zelenih koridora koji će se spuštati sa okolnih planina u urbane sredine,
- što intenzivnijim razvijanjem terasnog kućnog zelenila, kao i zelenila radnih sredina, vodeći računa ne samo o estetskim već i o funkcionalnim vrijednostima i ovog oblika zelenila,
- racionalnim razvijanjem baštenskog i dvorišnog zelenila.
- formiranjem uvijek zelenih i po mogućnosti autohtonih vrsta u svim oblicima zelenila, kako bi se zimski aspekt u urbanom prostoru podigao na viši nivo, kako funkcionalno, tako i estetski.

2.12.6. KONTAMINACIJA TLA

Istraživanjima kocentracija teških metala i sumpora u tlu na području urbanog dijela Hadžića, utvrđeno je da se u nedozvoljenoj koncentraciji pojavljuje Cd (kadmijum), odnosno veći je za 6% od dozvoljene koncentracije. Od ostalih elmenata olovo (Pb) i Ni (nikl) se pojavljuju u koncenraciji 75% od dozvoljenih cink (Zb) 43%, bakar (Cu) 32%, Hrom (Hr) 42% i sumpor 57% od tolerantnih koncentracija.

Dobiveni podaci ukazuju na neophodnost obezbjeđenja uslova da se ove koncetracije dovedu do nivoa dozvoljenih koncentracija i to putem:

- korekcije kisele reakcije zemljišta,
- kontrole primjene hebricida i drugih zaštitnih sredstava,
- kontrole primjene mineralnih đubriva (prema nalazima je utvrđeno da se kadmij nalazi u mineralnim đubrivima, čime se povećava njihova koncentracija u zemljištima. Primjenom mineralnih đubriva na bazi egzaktnih analiza, spriječiće se nekontrolisano unošenje kadmijuma u zemljište),
- humizacija tla.

2.12.7. RADIOAKTIVNOST (RADIOAKTIVNA KONTAMINACIJA)

Radio nukleidi kao zagađivači životne sredine, zbog svojih specifičnih osobina imaju posebno mjesto, jer se pri relativno niskim koncentracijama ovih materija mogu javiti kasne posljedice u vidu deponovanih na tlo na teritoriji urbanog područja Hadžići poveća u odnosu na predčernobilski period, to je neophodno da se obezbijedi aktivna zaštita populacije tako da:

- na lokalitetima koji se predviđaju za stambenu izgradnju, izgradnju industrijskih objekata ili privođenje zemljišta za poljoprivrednu proizvodnju, potrebno je, prije obavljanja bilo kakvih zahvata, izvršiti simanje »nultog stanja« radioaktivnosti (pirodne i vještačke),
- poslije poduzetih zahvata u prostoru ponovo izvršiti snimanje stanja radioaktivnosti, radi utvrđivanja koliko je neki zahvat doprinio povećanju ili smanjenju nivoa radioaktivnosti,
- vršiti kontrolu sadržaja radioaktivnih materijala u građevinskom materijalu, u cilju sprečavanja građenja sa materijalima koje sadrže povećan nivo radioaktivnih materijala.

2.12.8. ZAŠTITA OD BUKE

Na osnovu izvršenih mjerenja buke na urbanom području konstatovano je da se najveći dio centralnog urbanog područja nalazi u zoni koja prelazi maksimalno dozvoljene nivoa bučnosti. Zbog toga je neophodno da se izvrši sanacija svih prostora koji su „opterećeni“ povećanom bučnošću, putem odgovarajućih, tehničkih, tehnoloških i administrativno-upravnih mjera, te na taj način obezbijede uslovi za dostizanje dozvoljenih nivoa bučnosti.

NAJVIŠI DOPUSNI NIVOI VANJSKE BUKE (dba) EKVIVALENTNI NIVO

Leq		Vršni nivo	
Dan 6,00-22,00	Noć 22,00-6,00	L ₁₀	L ₁
45	40	55	60
50	40	60	65
55	45	65	70
60	50	70	75
65	60	75	80
70	70	80	85

Područje (zona)	Namjena područja
I	bolničko, lječilišno
II	turističko, rekreacijsko, oporavišno
III	čisto stambeno, odgojno obrazovne i zdravstvene institucije, javne zelene rekreacione površine
IV	trgovačko, poslovni, stambeno i stambeno uz saobraćajne koridore, skladišta bez teškog transporta
V	poslovno, upravno, trgovačko, zanatsko, servisno (komunalni servis)
VI	industrijsko, skladišno, servisno i prometno područje bez stanova

2.12.9. PROCJENA STANJA ŽIVOTNE SREDINE NA KRAJU PLANSKOG PERIODA

Uvažavanjem predložene prostorne organizacije, unošenjem kvalitetnih energetskeg medija, obezbjeđenjem odgovarajućeg režima saobraćaj, rekonstrukcijom postojećih i izgradnjom novih saobraćajnica, adekvatnom zaštitom vodotokova, sadnjom autohtonih

visoko produktivnih vrsta preantropogenih zajednica, poboljšanjem kvaliteta zemljišta, odnosno smanjenjem prisutnih toksičnih materija u zemljištu putem obezbjeđenja datih kriterija, stvoriće se uslovi da se sadašnji kvalitet životne sredine, umjereno kvalitetna, na pogoršava, bez obzira na planirano povećanje stanovnika na ovom području, na viši nivo kvaliteta, ali uz uslov striktnog provođenja – poštovanja svih usvojenih pravila ponašanja na ovom prostoru, u suprotnom, kvalitet životne sredine će se pogoršavati.

2.13. KULTURNO-ISTORIJSKO I PRIRODNO NASLJEĐE

KULTURNO-ISTORIJSKO NASLJEĐE

Poznato je da je urbani prostor Hadžića već od praistorije bio važna komunikacija između Bosne i doline Neretve. U srednjem vijeku ova oblast je bila u posjedu bosanskih banova, da bi u kasnijem periodu jedan njen dio prešao u ruke Kosača. Na ovom prostoru u okviru župe Lepenice postoji mala župa Smučka. Dolaskom Turaka i razvojem susjednom Sarajeva Smučka gubi značaj raskrsnice, a pojavljuje se Pazarić kao najvažnija raskrsnica turskih drumova. Naselje na ovom prostoru se formira u turskom periodu. Današnji oblik naselja je formiran tek sa dolaskom austrougarskih okupacionih vlasti. Svoj današnji izgled Hadžići su dobili u periodu između dva rata, a pogotovu u periodu poslijeratne izgradnje.

GRADITELJSKA BAŠTINA

U tretiranom obuhvatu Urbanističkog plana locirani su slijedeći pojedinačni objekti:

- Srpsko-pravoslavna crkva (sv. Bogorodice), izgrađena početkom ovog vijeka.

Mjere zaštite

Potrebno je istražiti istoriografske podatke i predložiti pravnu zaštitu.

- Džamija u Donjim Hadžićima – izgradnja u 18. Vijeku.

Mjere zaštite

Potrebno je objekat detaljno istražiti, tehnički snimiti i provesti pravnu zaštitu.

- Zgrada starog mekteba

Mjere zaštite

U Postupku predlaganja pravne zaštite neophodno je provođenje istoriografskih istraživanja i tehničkog snimanja objekta.

- Kašikovića vila izgrađena početkom ovog vijeka.

Mjere zaštite

U cilju pune zaštite bilo bi neophodno istražiti istoriografske podatke i tehnički snimiti objekat.

- Stambena zgrada porodice Hrnjić posjeduje karakteristične elemente bosansko-orijentalne arhitekture.

Mjere zaštite

Neophodno je istraživanje i izrada tehničkog snimka postojećeg stanja, te izrada prijedloga za pravnu zaštitu.

Objekti spomenici

- Rodna kuća narodnog heroja Slobodana Principa-Selje, danas zgrada SO Hadžići.
Objekat je pod pravnom zaštitom, prve spomeničke kategorije.
Mjere zaštite
Dozvoliti samo one radove koji će objektu vratiti izgled iz perioda u kojem je živjela ličnost, a zbog koje je proglašen spomenikom kulture.

ARHEOLOŠKA MJESTA

Od arheoloških lokaliteta na ovom prostoru nalaze se:

- Lokalitet: Tinovo brdo III kategorije III režim zaštite.
Mjere zaštite
Ukoliko dođe do građevinskih radova na platoima na vrhu gradine potrebno je prethodno izvršiti probne arheološke radove.
- Lokalitet Gradelj III kategorija/II režim zaštite.
Mjere zaštite
Lokalitet je potrebno pravno zaštititi da ne bi došlo do razaranja i uništavanja.

GROBLJA

Na ovom prostoru se nalazi 19 grobalja s vrijednim i značajnim nadgrobnicima.

Sva su u III kategoriji s trećim režimom zaštite.

Znamenita mjesta, spomen obilježja i spomenici NOB-a i Revolucije.

Znamenita mjesta

- Spomen kosturnica palih boraca u dvorištu Osnovne škole, spomenik III kategorije i III režima zaštite.
Objekti spomenici
- Rodna kuća narodnog heroja Slobodana Principa – Selje, spomenik I kategorije i I stepena zaštite.

PRIRODNO NASLJEĐE

Na području obuhvaćenim granicom Urbanističkog plana nema prirodnog nasljeđa koje bi trebalo posebno štititi i čuvati.

2.14. NARODNA ODBRANA I DRUŠTVENA SAMOZAŠTITA

2.14.1. PROCJENA UGROŽENOSTI PODRUČJA OD RATNIH DEJSTAVA I ELEMENTARNIH NEPOGODA

Procjena ugroženosti je jedan od polaznih parametara za utvrđivanje uslova za urbanističko planiranje koje treba da obezbijedi što povoljnije prostorne uslove za vođenje opštenarodnog odbrambenog rata za provođenje mjera zaštite od elementarnih nepogoda i

tehničko-tehnoloških katastrofa, kao i zaštitu stanovništva materijalnih dobara u svim eksczesnim prilikama.

Tendencija koncentracije od 30.010 stanovnika i 19.000 zaposlenih u planskom periodu, koju će pratiti adekvatna stambena izgradnja i zone rada, znatno će uvećati gustine naseljenosti i stepen izgrađenosti urbanog područja Hadžića, a time i stepen ugroženosti.

Iz analize prirodnih karakteristika, stvorenih vrijednosti i planskih opredjeljenja, te aspekta razmatranih ugroženosti sa posebnim osvrtom na znatan broj kritičkih tačaka u cestovnom i željezničkom saobraćajnom lijevku prema jugu, procjenjuje se da se Hadžići u vrijeme ugroženosti naći u specifičnim uslovima.

Urbano područje Hadžića se nalazi u zonama male indirektnu ugroženosti, a industrijske zone i zone oko kritičnih tačaka saobraćaja u zoni srednje ugroženosti područja.

2.14.2. OBRAZLOŽENJE PLANSKIH RJEŠENJA SA ASPEKTA UREĐENJA PODRUČJA ZA POTREBE NARODNE ODBRANE I DRUŠTVENE SAMOZAŠTITE

Na urbanom području Hadžića površine 1.655 ha živi 8.570 stanovnika i radi 2.644 zaposlenih (prema podacima iz 1985. godine). U planskom periodu predviđa se da će biti 30.010 žitelja od kojih 13.000 zaposlenih. Od ukupnog broja zaposlenih u industriji i građevinarstvu će raditi oko 11.500 ili 60%- Ovakav porast zaposlenih uticaće znatno na ugroženost radnika i objekata u industrijskim zonama.

Površine posebne namjene, industrijske zone i saobraćajne kritične tačke predstavljaju osnovne ciljeve napada.

Znatan broj kritičnih tačaka u saobraćaju kao i koncentracija radnika u zonama rada zahtijevaju posebno uređenje područja radi lakšeg provođenja mjera zaštite.

2.14.3. IZGRADNJA SKLONIŠTA I DRUGIH OBJEKATA

Prema predloženim kriterijumima za III (male) ugroženosti za osnovnu zaštitu stanovništva predviđena je izgradnja skloništa osnovne zaštite otpornosti od 100 kPa sa dužinom boravka do 7 dana u zonama sa stambenim zgradama sa više od 10 stanova. Za individualne stambene zgrade predviđena je izrada skloništa dopunske zaštite sa dužinom boravka do 6 časova.

Dopunski oblik zaštite planira se upotrebom pogodnih podrumskih prostorija i izgradnjom rovovskih skloništa dopunske zaštite i zaklona.

U industrijskim zonama (koje su u zoni srednje ugroženosti područja) osnovna zaštita radnika obezbijediće se izgradnjom stalnih skloništa osnovne zaštite otpornosti 100 kPa sa dužinom boravka do 7 dana.

Dinamika realizacije skloništa pratiće dinamiku realizacije stambenih, privrednih i drugih objekata.

Na osnovu sintezne procjene ugroženosti zona ugroženosti plana potreba, izradiće se mreža skloništa Opštine.

3. OKVIRI ZA NANOŠENJE MJERA I AKTIVNOSTI ZA PROVOĐENJE URBANISTIČKOG PLANA

Institucionalni okviri za donošenje i primjenu mjera i aktivnosti na provođenju ovog planskog dokumenta upućuju prvenstveno na uslove i odnose koji su prisutni na početku planskog perioda, a koje je samo postupno i po određenom redu prioriteta moguće i potrebno mijenjati i poboljšavati.

Uvažavaju se ocjene da su ti uslovi vrlo složeni teški i upravo zbog toga podložni sve naglašenijim društvenim zahtjevima za značajne promjene koje je moguće izvesti jedino svjesnom i organizovanom aktivnošću subjektivnih činilaca na liniji opšteprihvaćenih idejnih usmjerenja, dejstva ekonomskih zakonitosti i punog uvažavanja njihovih zahtjeva. Zahtjevi uspješnog ostvarivanja razvoja Grada kao razvijenog i u odgovarajućoj mjeri samosvojnog upravljačkog mehanizma upućuju na normativno-pravne, organizacione i druge konstitutivne elemente njegovog subjektiviteta od kojih ovise uslovi i mogućnosti uspješnog utvrđivanja i primjene mjera za realizaciju utvrđenih ciljeva i koncepcije urbanog uređenja na području Grada u cjelini i urbanog područja Sarajeva posebno.

Uvažavajući zakonske odredbe o uslovima i načinu utvrđivanja mjera za ostvarivanje planova u domenu prostornog uređenja, prema kojima srednjoročni društveni planovi utvrđuju konkretne smjernice i mjere, ovim dokumentom se daju samo okviri za tu konkretizaciju prvenstveno u funkciji urbane izgradnje i prostornog uređenja, a to znači konstituisanja i realizacije jedinstvenih osnova politike urbanog razvoja, usmjeravanja tokova razvoja (posebno u normativno-pravnom određenju i sankcioniranju i izgrađivanju planerske prakse) i organizacije i kontrole ostvarivanja planiranih ciljeva i zadataka.

Izgrađivanje okvira za mjere i utvrđivanje konkretnih mjera i aktivnosti obezbjeđuje uslove za uspješnu realizaciju, usmjeravanje i kontrolu toka aktivnosti. Kao cjelina ovaj upravljački mehanizam urbanog razvoja na području Grada djeluje istovremeno na svih pet gradskih urbanih područja, pri čemu se specifični zahtjevi svakog od njih posebno izdvajaju i za njihovo zadovoljavanje utvrđuju adekvatne mjere. U osnovi u svim fazama realizacije planiranih opredjeljenja i ciljeva neophodno je obezbijediti put i način za uspješno i efikasno:

- korištenje prirodnih i stvorenih prednosti i pogodnosti urbanog razvoja,
- otklanjanje ili ublažavanje nedostataka,
- podsticanje razvoja,
- vođenje i usmjeravanje toka aktivnosti (raznim stimulativnim, sanacionim, kolektivnim, a i represivnim mjerama).

Sve mjere i aktivnosti u funkciji realizacije ciljeva i zadataka ovog plana su u osnovi vezani za ekonomsku, socijalnu i zemljišnu politiku i za planiranje.

3.1. MJERE EKONOMSKE I SOCIJALNE POLITIKE

Društvenim planom grada Sarajeva za period od 1986. do 2000. godine i Društvenim planom grada Sarajeva za period od 1986. do 1990. godine, zajedno sa Programom izgradnje i prostornog uređenja utvrđene su aktivnosti za ostvarivanje dugoročnih ciljeva razvoja i smjernica za ostvarivanje razvoja u periodu 1986. do 1990. godine.

Na tim osnovama i na zahtjevima i opredjeljenjima za značajne promjene u društvenom i privrednom razvoju širih društvenih političkih zajednica obezbijediće se:

- programirano usmjeravanje demografskih kretanja, zasnovano na zahtjevima i potrebama planiranja porodice, izgrađivanja primjerenije fizionomije domaćinstava u smislu ublažavanja tendencije smanjivanja i raslojavanja, izgrađivanja socijalne politike, mijenjanja stambenih odnosa i politike izdvajanja i usmjeravanja sredstava za zadovoljavanje stambenih potreba, politike produktivnog zapošljavanja, politike zadovoljavanja opštih i zajedničkih potreba, poreske, zemljišne i drugih politika, koje će smanjivati migraciona kretanja i usmjeriti ih prema, za to planiranim, područjima,
- jedinstvene osnove poreske politike za ukupno područje Grada koje će uvažavati opšte i posebne zahtjeve urbanog razvoja, s tim što će se na selektivnim osnovama izgrađivati instrumenti i mjere izdvajanja i usmjeravanja sredstava svih oblika ekstra dohotka.
- usmjeravanje investicionih aktivnosti prema zajedničkim područjima i sadržajima u prostoru i prema djelatnostima od posebnog, odnosno zajedničkog interesa na

osnovama zajedničkih investicionih programa, udruživanja sredstava, jačanja solidarnosti i uzajamnosti, s tim što će se obim i struktura investicija stavljati prvenstveno u funkciju uspješnog obnavljanja i održavanja postojećih, a potom i selektivne izgradnje novih kapaciteta,

- društveno angažovaniji i odgovorniji odnos u zapošljavanju koji će pored socijalnih sve više uvažavati i ekonomske zahtjeve, s tim što će se poboljšati odnos između zaposlenih i nezaposlenih lica u smislu otklanjanja zatečenog stanja pune sigurnosti zaposlenih i izrazite, nesigurnosti nezaposlenih za lični i društveni status i egzistenciju,
- racionalizacija opšte i zajedničke potrošnje, a skladu sa širim društvenim opredjeljenjima i odgovarajućim zahtjevima urbanog područja Sarajevo u okviru koga postoje sadržaji, djelatnosti i funkcije vezane za ove vidove potrošnje, a koji su uslovljeni zahtjevima i potrebama stanovništva odnosno područja i istovremeno zahtjevima i potrebama Grada u cjelini, a i šire, uključivo i određenim zahtjevima ostvarivanja nekih funkcija Republike,
- jačanje ekonomske snage Grada u cjelini, s tim što će se ekonomska snaga urbanog područja Sarajevo izgrađivati prvenstveno preko ekonomskih zahtjeva samoreprodukcovanja njegovih komunalnih, stambenog i drugih fiksnih građevinskih fondova,
- izmjene u prostornom razmještaju privrede, posebno u funkciji boljeg i racionalnijeg korištenja prirodnih i stečenih uslova i pogodnosti i zaštite i unapređenja životne sredine,
- transformacija stambenih odnosa u smislu uvažavanja stambenih potreba kao prioritetno ličnih potreba, a što će usloviti promjenu vlasništva u zatečenom društvenom stambenom fondu, ekonomske cijene korištenja društvenih stanova, stambenu izgradnju koja će se zasnivati na ličnim sredstvima, uz izmijenjenu politiku i mjere solidarnosti i uzajamnosti i u sticanju prava na stan i u korištenju stana,
- jačanje ekonomskih odnosa sa inostranstvom na osnovi izmjene privredne strukture, jačanja ekonomske efikasnosti i produktivne sposobnosti privrede, potpunije turističke ponude i njene uspješnije prezentacije, angažovanja deviznih sredstava stranih ulagača i drugih zainteresovanih lica, posebno u okviru realizacije programa razvoja male privrede, organizacionim istupom na inostranom tržištu, posebno u domenu pružanja konzalting i inženjering usluga, graditeljstva i nekih drugih, usluga visokog stepena složenosti.

Mjere socijalne i ekonomske politike će se izgrađivati prvenstveno na liniji širih društvenih opredjeljenja, s tim što će se činiti maksimalan napor da se specifični i samosvojni zahtjevi urbanog područja Sarajevo identifikuju i rješavaju što više u skladu sa utvrđenim ciljevima njegovog razvoja.

3.1. ZEMLJIŠNA POLITIKA

Zemljišnom politikom, kao značajnim instrumentom usmjeravanja prostornog i ukupnog društveno-ekonomskog razvoja Grada, stvoriće se uslovi za zaštitu i namjensko korištenje zemljišta u skladu sa planskim opredjeljenjima, utvrđenim u urbanističkim planovima,

U urbanim područjima grada, pribavljanje, uređivanje, ustupanje na korišćenje i korišćenje građevinskog zemljišta, utvrđivanje javnih oblika gradske rente, načina ubiranja i korišćenja sredstava pojedinih oblika te rente i preduzimanje mjera za društveno prisvajanje i namjensko trošenje rente, te usklađivanje prostornog razvoja grada, sa tako obezbjeđenim sredstvima, omogućiće ravnomjerniji i skladniji razvoj urbanih područja.

Tako koncipirana zemljišna politika polazi od činjenice da građevinsko zemljište daje rentu koja se ispoljava u raznim pojavnim oblicima (naknada za ustupanje i korišćenje građevinskog zemljišta, komunalne naknade i takse, zakupnine, porezi, doprinosi i dr.), a čijim se društvenim prisvajanjem može obezbijediti programirano uređivanje građevinskog zemljišta, kao jednog od bitnih uslova skladnijeg urbanističkog razvoja gradskih naselja.

Ranije izvršena društvena ulaganja u komunalno opremanje građevinskog zemljišta, položaj tog zemljišta i druge pogodnosti koje se pružaju u njegovom korišćenju, valorizovaće se putem rente kao oblika društvenog prisvajanja, koje će se u pretežnom dijelu usmjeravati na uređenje građevinskog zemljišta, razvoj i unapređenje drugih objekata komunalnih djelatnosti kao i za izradu prostorno-planske dokumentacije. Ujednačavanje uslova razvoja društvenih subjekata i uslova života građana na urbanim područjima, doprinijeće bržem ostvarivanju planskih opredjeljenja, kako demografskog, tako i privrednog razvoja.

Zemljišnom politikom obezbijediće se ostvarivanje utvrđenih opredjeljenja u demografskoj politici Grada, tako što će se destimulisati rast broja stanovnika u urbanom području »Sarajevo«, a stimulisati rast broja stanovnika u urbanim područjima opštinskih centara Hadžići, Ilijaš, Pale i Trnovo, kao i razvoj privrednih djelatnosti na tim područjima.

Pri tom će se polaziti od opredjeljenja da na dijelovima urbanog područja opština Stari grad, Centar i Novo Sarajevo, broj stanovnika raste samo za prirodni priraštaj, a na dijelovima urbanog područja opština Novi grad, Ilidža i Vogošća, broj stanovnika se uvećava za prirodni priraštaj i dio mehaničkog priliva.

Ostvarivanje ovih opredjeljenja, u domenu mjera zemljišne politike, obezbijediće se solidarnim učešćem Grada i udruženih opština u troškovima pripremanja i opremanja građevinskog zemljišta, utvrđivanju nižeg nivoa rente, podizanju urbanog standarda i drugim pogodnostima, koje će opredijeliti društvene subjekte i građane za razvoj i život i rad na ovim područjima.

U tom cilju obaviće se cjelovita istraživanja prostornih lokaliteta i njihovo vrednovanje, a istraživanje kriterija za zahvatanje rente po lokalitetima i po nosiocima, a nakon toga će se konstituisati instrumenti zemljišne politike za naredni period.

Zaštita zemljišta obezbijediće se njegovim korišćenjem, u skladu sa propisima, ovim planovima, šumsko-privrednim osnovama, vodoprivrednim, saobraćajnim i drugim razvojnim planovima i osnovama.

U tom cilju preduzimaće se aktivnosti na zaštiti zemljišta od neplanske i bespravne izgradnje, sprečavati pretvaranje obradivih površina u građevinsko zemljište, utvrđivati režimi zaštite ugroženih dijelova urbanih područja, zabrane i ograničenja za rad djelatnosti koje mogu zagaditi zemljište, vršiti pošumljavanje zemljišta, uspostavljanje zaštitnih zona oko izvorišta vodosnabdijevanja i drugih objekata, koji se štite ili od kojih se štiti, utvrditi zaštitne pojaseve vodotoka, sprečavati zagađivanje zemljišta otpadnim vodama, regulisati ograničenu upotrebu, proizvodnju i promet štetnih materija, graditi sanitarne deponije i dr.

3.3. OBAVEZE U DALJEM PLANIRANJU

U skladu sa važećom zakonskom regulativom iz oblasti prostornog uređenja i uopšte planiranja nakon donošenja Urbanističkog plana za urbana područja Sarajevo. Hadžići, Ilijaš, Pale i Trnovo nastaviće se aktivnosti na njegovom provođenju, praćenju i ažuriranju. S tim u vezi slijedi:

- Usklađivanje Prostornog plana grada Sarajeva za period od 1985. do 2000. odnosno 2015. godine, u dijelovima koji su promijenjeni u procesu njegove razrade izradom i donošenjem urbanističkih planova Sarajevo, Hadžići, Ilijaš, Pale i Trnovo;
- Izrada etapnog plana realizacije urbanističkih planova usklađeno sa srednjoročnim društvenim planovima udruženih opština, odnosno Grada;.

- Izrada srednjoročnih programa izgradnje, prostornog uređenja koji obuhvataju izgradnju stambenih i privrednih objekata, komunalne infrastrukture, urbane opreme, zaštitu i unapređenje čovjekove sredine, uređenje građevinskog zemljišta, istraživanje, planiranje i izradu dokumentacije, dinamiku izvršenja i ostale mjere;
- Izrada programa razvoja u slučajevima kada se provedbeni planovi rade za dijelove zaštićenih područja kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa koji se izgrađuju, dijelove turističkih i banjskih naselja, sportskih, rekreacionih ili zdravstvenih područja;
- Izrada planova parcelacije za područja gdje se u smislu primjene drugog stepena režima građenja direktno primjenjuje Urbanistički plan kao osnov za izdavanje urbanističke saglasnosti;
- Usklađivanje donesenih provedbenih planova sa ovim planom u dijelovima koji su u suprotnosti sa njim, ili njihovo stavljanje van snage ukoliko se zbog izmjene namjene isti ne mogu uskladiti sa ovim planom;
- Izrada provedbenih planova za područja za koja ovi planovi nisu doneseni.

Sprovođenje Urbanističkog plana u svemu se usklađuje sa potrebama opštenarodne odbrane i društvene samozaštite kao i sa mjerama zaštite stanovništva i materijalnih dobara od elementarnih nepogoda i ratnih dejstava.

Građevinska zemljišta na kojima se, u planskom periodu mogu graditi objekti i vršiti drugi radovi utvrđena su u cjelini i po namjenama u grafičkom dijelu Plana, a opisana u Odluci o sprovođenju urbanističkog plana.

U cilju obezbjeđenja što racionalnijeg korištenja prostora, kontinuiteta procesa planiranja i uvažavanja tekuće prakse, sve u cilju stvaranja optimalnih uslova urbanizacije nastaviće se istraživanja relevantna za prostorno i urbanističko uređenje.

Stručno tumačenje Urbanističkog plana daje nosilac izrade Zavod za planiranje razvoja Grada na zahtjev i u dogovoru sa nosiocem pripreme Plana.

Originalan primjerak Urbanističkog plana sa kompletnom analitičko-dokumentacionom osnovom, potpisan i propisno ovjeren čuva se kod nosioca izrade Plana - Zavoda za planiranje razvoja grada Sarajevo.

Nadležni organi za ovu oblast udruženih opština i Grada raspolažu sa odgovarajućim brojem primjeraka - kopija Plana podrazumijevajući tekstualni i grafički dio.

Urbanistički plan je javni dokument i kao takav je dostupan svim zainteresovanim,

U skladu sa urbanim uređenjem utvrđenim u ovom Planu izvrši će se usklađivanje gradskih i opštinskih propisa iz oblasti prostornog uređenja.

4. GRAFIČKI DIO PLANA

Grafički dio Urbanističkog plana rađen je na odgovarajućem broju tematskih karata na ažurnim geodetskim planovima u razmjeru 1 :5000 i čini sastavni dio ovog Plana.

Grafički dio Plana sadrži sljedeće teme:

1. SINTEZNI PRIKAZ POSTOJEĆEG STANJA
2. IZVOD IZ PROSTORNOG PLANA GRADA SARAJEVA
3. SISTEM GRADSKIH CENTARA
4. SINTEZNI PRIKAZ KORIŠTENJA PROSTORA
5. GRAĐEVINSKO ZEMLJIŠTE PO NAMJENAMA
6. STANOVANJE
7. PRIVREDA — ZONE RADA SA NAZNAKOM ZAGAĐIVAČA
8. DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA
9. URBANO ZELENILO
10. SAOBRAĆAJNA INFRASTRUKTURA
11. VODNA INFRASTRUKTURA

12. ENERGETSKA INFRASTRUKTURA I SISTEM VEZA
13. KULTURNO-ISTORIJSKO I PRIRODNO NASLJEĐE
14. ZAŠTITA I UNAPREĐENJE ČOVJEKOVE SREDINE
15. ZAŠTITA STANOVNIŠTVA I MATERIJALNIH DOBARA (ONO I DSZ)

Urbanistički plan objaviće se u »Službenim novinama grada Sarajeva«,

Broj 13-363-8/90

15. februara 1990. godine Sarajevo

Na osnovu člana 110. stav 2. Zakona o prostornom uređenju - Prečišćeni tekst (»Službeni list SRBiH«, br. 9/87 i 23/83). Uputstva o obaveznoj jedinstvenoj metodologiji za pripremu i izradu prostornih i urbanističkih planova i urbanističkih redova (»Službeni list SRBiH«, broj 22/87) i člana 167. tačka 4. Statuta grada Sarajeva (»Službene novine grada Sarajeva«, br. 3/82, 1/85, 28/85 i 17/86), Skupština grada Sarajeva, na sjednici Vijeća Udruženog rada od 15. februara 1990. god., sjednici Vijeća opština od 15. februara 1990. god. i sjednici Društveno-političkog vijeća od 8. februara 1990. god., donijela je

ODLUKU
O PROVOĐENJU URBANISTIČKOG PLANA GRADA SARAJEVA ZA URBANO
PODRUČJE HADŽIĆI ZA
PERIOD 1986 - 2015. GODINA

I - OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovom odlukom utvrđuju se uslovi korištenja, izgradnje, uređenja i zaštite prostora i dobara u granicama Urbanističkog plana grada Sarajeva za urbano područje Hadžići (u daljem tekstu: Urbanistički plan) i na taj način obezbjeđuje realizacija ovog plana.

Član 2.

Granica urbanog područja utvrđenog urbanističkim planom Hadžići počinje na raskršću puteva Sarajevo-Kiseljak k.č. 459 K.O. Blažuj opština Ilidža i Sarajevo – Mostar k.č. 1185 K.O. Binježevo opština Hadžići. Naprijed navedeno raskršće nalazi se na sjeveroistočnom dijelu urbanog područja opštine Hadžići.

Od pomenutog raskršća granica ide u pravcu juga granicom između opštine Ilidža sa lijeve i Hadžići sa desne strane te dolazi do tromeđe parcele k.č. 2674 k.o. Binježevo 787/1 K.O. donji Hadžići opština Hadžići i k.č. 1146 K.O. Blažuj opština Ilidža. Od navedene tromeđe granica nastavlja na jug u pravoj liniji sijekući parcele k.č. 787/1 i 761 (put) te dolazi na tromeđu parcela k.č. 784, 761 (put) i 786. Putem k.č. 761 granica nastavlja na jug do njegovog raskršća sa putem k.č. 1438. Putem k.č. 1438 granica nastavlja na jugoistok do njegovog raskršća sa putem k.č. 939. Putem k.č. 939 granica produžava na jug zatim zapad do njegovog raskršća sa putem k.č. 1440. Putem k.č. 1440 K.O. donji Hadžići granica nastavlja na jugoistok i dolazi do tromeđe parcela k.č. 873, 1440 (put) i 871. Od naprijed navedene tromeđe granica produžava u pravcu jugozapada idući međom parcele k.č. 873 (obuhvata je) presijeca potok Ušivak k.č. 1052/3 te nastavlja na jug međama parcela k.č. 1066 i 1084 koje obuhvata i dolazi na četveromeđu parcela k.č. 1084, 1068, 1070 i 1071. Od navedene četveromeđe granica produžava u pravcu juga idući međama parcela k.č. 1071 i 1072 koje ne obuhvata te izlazi na put k.č. 1444, kojim nastavlja na istok, te dolazi na tromeđu parcela k.č. 1294, 1444 (put) i 1316 K.O. Donji Hadžići.

Granica dalje nastavlja na jugozapad idući međama parcela k.č. 1294, 1295 i 1296 (obuhvata ih) te dolazi do četveromeđe parcela k.č. 1301, 1296, 1316 i 1302 nastavlja na zapad sijekući u pravoj liniji parcelu k.č. 1301 dolazeći na tromeđu parcela k.č. 1308, 1301, i 1304 K.O. Donji Hadžići. Granica dalje nastavlja na sjeverozapad idući međom parcele k.č. 1302 koju ne obuhvata i izlazi međom parcele k.č. 1303 koju ne obuhvata i izlazi na tromeđu parcela k.č. 1340, 1301 i 1303 sa koje nastavlja u pravoj liniji na jugozapad sijekući parcelu k.č. 1340 i dolazi na raskršće puteva k.č. 1284 i 1283. Putem k.č. 1294 granica nastavlja na zapad te se lomi u pravcu jugozapada, idući međama parcela k.č. 1336, 1337, 1445 (put) i 1340 (ne obuhvata ih) K.O. Donji Hadžići, nastavlja takođe na jugozapad, idući međama

parcela k.č. 2416 (put) 1570, 1569 i 1565 (ne obuhvata ih) K.O. Žunovnica te dolazi na tromedu parcela k.č.

1565, 2387 i 853 K. O. Žunovica. Sa pomenute tromede granica u pravoj liniji nastavlja na jugozapad sijekuci parcelu k. č. 2387 i dolazi na četveromedu parcela k. č. 1560/1, 2387, 1626 i 1550 (put). Putem k. č. 1550 granica nastavlja na jugozapad te dolazi na tromedu parcela k. č. 1549/1, 1552/2 i 1550 (put). Granica dalje nastavlja na jugozapad iduci međama parcela k. č. 1552/2, 1552/1, 1553, 1555 i 1558 koje obuhvata i dolazi na tromedu parcela k. č. 1558, 1532 i 2420 (put), nastavlja dalje na sjever iduci putevima Zujevina), 1827 (put Sarajevo - Mostar) i 1826 K. O. Hadžići te dolazi na tačku broj 2 koja se nalazi na parceli k. č. 1826 udaljenoj od sjeveroistočnog ishoda - nastavlja dalje na zapad iduci sjevernim međama 2417 (put), 1527/2 i 1531. Od navedene tromede granica nastavlja u pravcu zapada iduci međama parcela k. č. 1531 i 1530 koje obuhvata te izlazi na put k. č. 2418 kojim nastavlja na sjever i dolazi na tromedu parcela k. č. 1405, 1875 i 2418 (put). Granica k. č. 2420 i 2417 pa dolazi na tromedu parcela k. č. 1405, 1407, 1408, 1444 i 1445 (ne obuhvata ih) te izlazi na tromedu parcela k. č. 1447, 1875 i 1445. Dalje granica nastavlja na sjeverozapad sijekuci u pravoj liniji parcele k. č. 1875, 1453 i 1454 te dolazi na tačku broj 1 koja se nalazi na parceli k. č. 1875 udaljenoj od jugozapadnog ishodišta lista R - 1:2500 Hadžići-58 po $y=636$ m a po $x=687$ m. Sa tačke broj i granica nastavlja na sjeveroistok u pravoj liniji sijekuci parcele k. č. 1875 i dolazi na poligonu tačku broj 309 koja se nalazi na tromedi katastarskih opština Hadžići, Žunovica i Zovik. Od navedene tromede katastarskih opština granica nastavlja na zapad te jugozapad granicom između katastarskih opština Hadžići sa desne i Zovik sa lijeve strane te dolazi na tromedu parcela k.č. 1830, 1829 (željeznička pruga Sarajevo-Kardeljevo) K.O. Hadžići i k.č. 166 K.O. Zovik. Sa naprijed opisane tromede granica se lomi na zapad sijekuci u pravoj liniji parcele k.č. 1829 (željeznička pruga Sarajevo-Kardeljevo), 1828 (rijeka dišta lista R=1:2500 Hadžići – 57 po $y = 407$ m a po $x = 520$ m. Od tačke broj 2 granica se lomi na sjeverozapad sijekuci u pravoj liniji parcele k.č. 1826 te dolazi na tromedu parcela k.č. 1817, 1816/1 i 1826. Od gore navedene tromede granica nastavlja na sjever iduci međama parcela k.č. 1817, 1821 i 1820 (obuhvata ih) te dolazi na tromedu parcela k.č. 1822/1, 1826 i 1820. Dalje granica produžava na sjeverozapad sijekuci u pravoj liniji parcele k.č. 1826 K.O. Hadžići i 3990 K.O. Drozgometa te dolazi na tromedu parcela k.č. 3991 i dolazi do njegovog raskršća sa putem k.č. 3970. Sa pomenutog raskršća granica se lomi u pravoj liniji na sjever sijekuci parcelu k.č. 3967 i dolazi na tromedu parcela k.č. 3957, 3956 i 3967 K.O. drozgometa. Od navedene tromede granica produžava na sjeverozapad iduci međama parcela k.č. 3956 i 3955 (obuhvata ih) pa izlazi na put k.č. 3959 kojim nastavlja na sjeveroistok do njegovog raskršća sa putem k.č. 4205. Sa navedenog raskršća granica nastavlja u pravcu sjevera iduci međama parcela 4205 (put), 3853, 3948, 3947, 3943, 3942/1, 3942/2 i 3927 K.O. Drozgometa koje ne obuhvata pa izlazi na put k.č. 3928 kojim nastavlja na sjeverozapad, sjever te istok, zatim produžava u pravcu sjevera iduci međama parcela u k.č. 3923/2, 3920, 3919, 3918/2, 4203 (put), 2927, 2926, 2922, 2921, 2918, 3038 (Vranički potok), 2889 i 2888 K.O. drozgometa koje ne obuhvata te dolazi na tromedu parcela k.č. 2888, 10 i 11. Od navedene tromede granica produžava na sjever iduci zapadnim međama parcela k. č. 2/2, 5/3, 5/1 i 5/2 (obuhvata ih) i dolazi na četveromedu parcela k. č. 2873, 2870, 2/1 i 5/2. Granica produžava dalje na sjever iduci međama parcela k. č. 2870, 2827, 2805, 2795, 2866, 2792/2, 2792/1 i 2791/2 (obuhvata ih) K. O. Drozgometa i dolazi na tromedu parcela k. č. 2787, 4183 (Drozgometski potok) i 2791/2. Dalje granica nastavlja na sjeveroistok sijekuci parcele k. č. 4183 (Drozgometski potok) i 4198 (put Hadžići-Drozgometa) te dolazi na tromedu parcela k. č. 2532, 2501/2 i 4198 (put). Dalje granica produžava na sjeveroistok iduci međama parcela k. č. 2501/2, 2502, 2509, 2510/3, 2515, 2523, 2512/3 i 2519 K. O. Drozgometa (obuhvata ih) te izlazi na put k. č. 4197 kojim nastavlja na jugoistok do njegovog raskršća sa putem k. č. 4196. Granica dalje

nastavlja na jugoistok putem k. č. 4196 te istok putem k. č. 716 do njegovog raskršća sa putem k. č. 4192. Putem k. č. 4192 K. O. Drozgometa granica nastavlja na sjeveroistok te sjever (kojim ujedno ide i granica katastarskih opština Drozgometa sa lijeve i Hadžići i Binježevo sa desne strane i dolazi do raskršća puteva k. č. 4192 K. O. Drozgometa i 2680 K. O. Binježevo. Putem k. č. 2680 K. O. Binježevo granica nastavlja na sjeveroistok do njegovog raskršća sa putem k. č. 2676. Putem k. č. 2676 granica nastavlja na istok do njegovog raskršća sa putem k. č. 2673, zatim putem k. č. 2673 granica produžava na sjeveroistok i dolazi na tromeđu parcela k. č. 2673 (put), 1750 (put) K. O. Binježevo Opština Hadžići i k. č. 846 K. O. Gladno polje opština Ilidža. Od pomenute tromeđe parcela granica produžava na jugoistok idući granicom između opština Ilidža sa lijeve i Hadžići sa desne strane te dolazi na raskršće puteva Sarajevo-Kiseljak k. č. 459 K. O. Bložuj opština Ilidža i puta Sarajevo-Mostar k. č. 1185 K. O. Binježevo opština Hadžići, odnosno mjesto odakle je opis urbanog područja opštine Hadžići i počeo.

Član 3.

U svrhu utvrđivanja režima građenja, posebnih uslova za izdavanje urbanističke saglasnosti, odobrenja za građenje i sl. u okviru urbanog područja utvrđenog Urbanističkim planom za djelove naselja koji su intenzivno izgrađeni ili su Urbanističkim planom predviđeni da tako budu izgrađeni utvrđuje se granica užeg urbanog područja koja počinje na sjeveroistoku naselja kod mosta preko rijeke Zujevine na magistralnom putu Sarajevo-Mostar koji se nalazi cca 150 m južno od benzinske pumpe tj. na mjestu gdje se od magistralnog puta odvaja nova trasa magistralnog puta kroz Hadžiće.

Sa tog mjesta granica ide ka jugu postojećim magistralnim putem, a zatim južnom ogradom »Šipad Jahorina OOUR Primarna prerada drveta BJELAŠNICA« do željezničke pruge Sarajevo-Kardeljevo, lomi se i ide ka jugoistoku pomenutom prugom cca 400 m i dolazi do tromeđe k. č. 1781. K. O. Hadžići, k. č. 215 i 259 K. O. Žunovica. Tu granica skreće na jugoistok, ide u pravoj liniji u dužini cca 185 m sijekući parcele k. č. 259 put, 216, 218 put i 232 sve K. O. Žunovica i dolazi na jugoistočni ugao stambene zgrade k. č. 222 koju obuhvata, lomi se u pravcu jugozapada jugoistočnim zidom pomenute zgrade i u istom pravcu produžava sijekući parcele k. č. 232, 259 put, 264, 263/2 put, 1380 rijeka Žunovica, 1175, 1176 i dolazi na put k. č. 1178 tj. na tromeđu k. č. 1178 put, 1363 put i 1359. Sa te tromeđe granica se lomi na sjever idući putem k. č. 1178 K. O. Žunovica, siječe granicu K. O. Žunovica i K. O. Hadžići, produžava putem k. č. 1782 K. O. Hadžići do tromeđe k. č. 1732 put 1520, 1519 sve K. O. Hadžići, odvaja se od puta obuhvatajući k. č. 1519 i 1518 i dolazi na tromeđu k. č. 1518, 1520 i 1511 ulica VI Crnogorske brigade. Sa te tromeđe granica ide na sjever, siječe pomenutu ulicu i izlazi na prugu k. č. 1181 k. o. Hadžići, lomi se i pomenutom prugom ide na zapad u dužini cca 1000 m, ispod rezervoara skreće na zapad, napušta prugu i izlazi na magistralni put Sarajevo-Mostar, tj. na mjesto gdje se od pomenutog puta odvaja novoprojektovani magistralni put kroz Hadžiće. Tu se granica lomi na sjever, te istok, idući novoprojektovanim magistralnim putem kroz Hadžiće do mjesta gdje se isti spaja sa postojećim magistralnim putem kod mosta preko rijeke Zujevine cca 150 m južno od benzinske pumpe, tj. do mjesta odakle je opis granice užeg urbanog područja i počeo.

II - GRAĐEVINSKO ZEMLJIŠTE

Član 4.

Opis granice građevinskog zemljišta utvrđenog Urbanističkim planom počinje na sjeveroistočnom dijelu opštine Hadžići na mjestu gdje granica između opština Hadžići i Ilidža siječe magistralni put Sarajevo-Mostar (Raskršće). Sa tog mjesta granica ide u pravcu istoka, te juga granicom opštine Hadžići do mosta na rijeci Zujevini koju presijeca pruga Sarajevo-

Kardeljevo. Na tom mjestu granica skreće ka zapadu idući desnom, obalom korita rijeke Zujevime k. č. 1182 koju obuhvata i idući istom dolazi do tromede k. č. 2182 rijeka Zujevina 1181 i 2581 k. o. Binježevo. Od te tromede granica ide u pravcu zapada obuhvatajući parcele k. č. 1181, 1180, 1177, 1176, 1175, 1174, 1171, 1170, 1169. 1166. 1168, 1165, 1158, 1152. 1149, 1148. 1139. 1138, 1128, 1129 put, 1137. 1136, 1135, 1131, 1133, 1134, 1105, 1097/2, 1096, 1085, 1084, 1082, 1081, 1080. 1079, 1078, 1061. 1060, 1059, 1058, 1040. 1039. 1038. 1037. 1036, 1021, 1019, 1018, 998. 999, 992, 996, 994. 984, 983, 1182 rijeka Zujevina, 934/2, 932. 920, 918, 917, 916, 912, sve k.o. Binježevo, presijeca granicu k.o. Binježevo i k.o. Donji Hadžići produžava ka jugu istočnom međom k. č. 514 Željeznička pruga Sarajevo-Kardeljevo dužinom cca 150 m do granice sa k. č. 508 k.č.. Donji Hadžići. Tu granica skreće ka istoku, te jugu obuhvatajući k. č. 508, 509. 483 put, 510, 511. 512/1 503, 502, 501, 491, 488, 487, 486 izlazi na put k. č. 516, nastavlja istim do puta k. č. 517 i tim putem ide ka istoku do tromede k.č. 517 put, 622/7 i 607 put skreće putem k. č. 607 ka sjeveru cca 130 m, zatim skreće ka istoku obuhvatajući parcele k. č. 630, 629, 633, 603/2, 638, 637, 636, sječe put k. č. 641, obuhvata k.č. 646 i 631, siječe put k. Č. 1439 i k. č. 647/2 i dolazi na tromedu k. č. 647/2, 667 i 651.

Granica nastavlja ka jugoistoku, obuhvata k. č. 651, 660 i 664 skreće na jug putem k. č. 673/3 do puta k. č. 1440 kojim skreće na istok cca 120 m i lomi se na jugoistok idući sjeveroistočnim međama obuhvatajući parcele k. č. 981/3, 916, 975. 945, 942, 941, 939, 938, 889/3, 890, 887, dolazi do tromede k. č. 887, 886 i 891/1 k. o. Donji Hadžići. Tu se lomi na sjever sijekući k. č. 891/1, 891/3 i 894 i dolazi na jugozapadni ugao parcele k. č. 895, nastavlja ka sjeveru obuhvatajući k. č. 895, 908, 910, 914, siječe put. .k. č. 877 i obuhvata k. č. 844, 845, 846, 847, 848, 849 i 859, izlazi na put k. č. 877 i ide njime ka jugoistoku do potoka Ušivak k. č. .1437, skreće ka zapadu pomenutim potokom do parcele k. č. 1044 koju obuhvata i nastavlja na zapad obuhvatajući k. č. 1044, 1043, 1041, 1039, 1032, 1027, 1028, 1029 i izlazi na put k. č. 1442 i ide istim na zapad, te sjever cca 230 m i dolazi do parcele k. č. 1162 koju obuhvata. Tu se lomi ka zapadu južnim međama parcela obuhvatajući k. č. 1162, 1190, 1101, 1195, 1194, 1199 i 1200 siječe put k. č. 1202 i obuhvata k. č. 1214/2, siječe k. č. 1214/1 i dolazi na tromedu k. č. 1214/1, 1214/5 i 520 put i nastavlja putem do tromede k. č. 250, 263, 520 put. Sa tromede k. č. 250, 263 i 520 put k. o. Donji Hadžići granica ide ka jugozapadu do tromede k. č. 250, 262 i 256, tu se lomi na zapad, sijekući u pravoj liniji k. č. 256, dolazi do tromede k. č. 256, 249 i 246. Granica dalje nastavlja ka zapadu idući sjevernim međama k. č. 246, 245, 239 i 238 i na kraju sjeverne međe k. č. 238 lomi se ka jugozapadu sijekući u pravoj liniji k. č. 233/2 dolazi na tromedu k. č. 233/2, 230 i 232, produžava južnim međama k. č. 231 i 232 koje obuhvata i dolazi na tromedu k. č. 230, 231 i 521, put, skreće ka sjeveru putem k. č. 521 u dužini cca 18 m do tromede k. č. 521 put, 222 i 208. Tu granica skreće na zapad i sjever i obuhvata k. č. 280, te ka zapadu i jugu obuhvatajući k. č. 207, 206, 205/2, 210, 211/2 i 211/1 i dolazi na četveromeđu k.č. 211/1, 212, k. o. Donji Hadžići i k. č. 17 i 20 k. o. Žunovica, odnosno na granicu između k. o. Donji Hadžići i Žunovica. Granica dalje nastavlja na jug, istok, te opet jug granicom između navedenih k.o. obuhvata Matiče i idući uzvodno potokom Milinjača dolazi na jugoistočni ugao parcele k. č. 579 k.o. Žunovica koju obuhvata i sa tog mjesta skreće ka jugozapadu južnim međama k. č. 579, 633 put i idući u istom pravcu siječe put k.č. 640 i parcelu k.č. 657 i dolazi na tromedu k. č. 657, 660/2 i 1383 Brezovačke cesta. Od te tromede granica ide ka jugozapadu Brezovačkom cestom u dužini cca 650 m tj. do tromede k.č. 1383 put, 850 i 851/2, skreće na zapad potesom Potočića obuhvatajući k. č. 850, 849/3, 846, 845, 979, 977, 976. 971, 970. 968. 967/3. 967/1, 967/2, 966, 922, 925/1, 925/2. 908, 906. 897, 901 i 902 i dolazi na potok Žunovicu k.č. 1380 koju obuhvata i izlazi na ulicu Žunovica k. č. 1381. Sa tog mjesta granica ide na jug ulicom Žunovica k. č. 2417 u dužini od cca 250 m, nastavlja istočnom stranom puta k. č. 1560/2, obuhvata Ribnjak k.č. 1564, 1562. 1563 te se vraća zapadnom stranom puta k. č. 1560/2 i u

istom pravcu zapadnom stranom puta k. č. 2417 dolazi na tromedu k. č. 2417 put, 1388/2 i 1381 ulica Žunovica. Tu se granica lomi ka zapadu idući južnim međama i obuhvatajući parcele k.č. 1388/2, 1388/1, 1390, 1283/1 sve k.o. Žunovica, prelazi u k.o. Hadžići i obuhvata k.č. 1624/1, siječe put k.č. 1784 i idući na sjever obuhvata k. č. 1623, 1626, 1631 i izlazi na put k. č. 1784 k. o. Hadžići. Granica nastavlja na sjever putem k. č. 1784 do puta k. č. 1646, kojim ide u pravcu sjevera, te juga i dolazi na tromedu k. č. 1646 put, 1648 i 1652. Od te tromede granica ide ka zapadu južnim međama i obuhvatajući parcele k. č. 1652, 1654, 1655, 1661/2, 1660, 1659, 1664, 1668/3, 1670/2, 1670/1, 1668/1, 1673, siječe put k. č. 1783 i nastavlja južnim međama parcela k.č. 1682, 1684 i dolazi na tromedu k. č. 1684, 1683 i 1793 k. o. Hadžići. Sa ove tromede granica ide ka sjeveroistoku siječe parcelu k. č. 1793 i dolazi na tromedu k.č. 1793, 1750 i 1753 i nastavlja južnim međama parcela k. č. 1750 i 1752 dolazi do željezničke pruge Sarajevo-Kardeljevo koju tangira u pravcu jugozapada u dužini cca 220 m, odvaja se od pruge obuhvatajući k.č. 1753, 1757, 1761, 1763, 1765/2, 1766/2 i 1767, dolazi opet na prugu Sarajevo-Kardeljevo, nastavlja prugom ka jugu u dužini cca 400 m, te na mjestu gdje pruga izlazi iz tunela napušta prugu i ide u pravcu zapada južnom međom k. č. 1830 k.o. Hadžići, presijeca magistralni put Sarajevo-Kardeljevo i rijeku Žunovicu i nastavlja sjevernom granicom k. č. 1826 koja je van obuhvata i dolazi na tromedu k.č. 1826, 1823/2 i 1824, skreće na sjever zapadnim međama k. č. 1323/2 i 1823/1 i dolazi na tromedu k.č. 1823/1, 1824 i 1326, produžava u istom pravcu do trase vodovoda i nastavlja trasom vodovoda sijekući parcelu k.č. 1826, ka sjeveroistoku do granice k.č. 1826, skreće granicom ka zapadu do mednog kamena 19 na granici k.o, Hadžići i k.o. Drozgometa. Granica nastavlja ka zapadu sjevernom međom k. č. 3990 k.o. Drozgometa u dužini cca 660 m do tromede k. č. 3390, 289/3 i 210 put, siječe put k. č. 240 i dolazi na potok k. č. 244 kojim ide nizvodno do potoka k. č. 708, presijeca ga i izlazi na put k. č. 225/3 kojim ide na sjeverozapad do puta k. č. 213, sve k. o. Drozgometa. Granica presijeca put k. č. 213 i dolazi na tromedu k. č. 213 put, 195 i 198, te nastavlja ka sjeveru zapadnim granicama parcela obuhvatajući k. č. 198, 199, 194, 129, 128/2, 128/1 i 126, presijeca put k. č. 98 i produžava na sjever međom parcela koje obuhvata i to 97/1, 93 siječe potom Čivoševac k. č. 708 i ide u pravoj liniji obuhvatajući parcele k.č. 85, 84, 83, 81, 80, 79, izlazi na put k. č. 78 kojim ide na istok do raskršća puteva k. č. 78, 61 i 76. Od raskršća ide upotem k. č. 76 u dužini cca 60 m, do tromede k. č. 76, put, 63 i 75 tu se odvaja od puta i idući jugozapadnim međama obuhvata parcele k.č. 63, 64 i 65, presijeca put k. č. 55 i parcele 25, 24 i 26 u pravoj liniji i dolazi na tromedu k. č. 26, 22 i 28/1, nastavlja u istom pravcu obuhvatajući k. č. 28/1 i 28/2, i sijekući k. č. 2019, 29 i 109 potok Vihrica i izlazi na tromedu k. č. 109, potok Vihrica, 2468 i 2470. Od tromede parcela ide na sjeveroistok te jugoistok obuhvatajući parcele k.č. 2468, 388, 389, 391, 392, 393 i 398, te izlazi na put Hadžići Drozgometa k.č. 716 kojim ide na istok do parcele k.č. 522, tu granica skreće ka jugu i obuhvatajući parcele k.č. 522 i 524/1 izlazi na put k.č. 549, ide istim ka jugu, nastavlja južnim međama i od tromede k. č. 2443 put, 2441 i 2442 k. o. Binježeva granica ide na sjever, te na sjeveroistok obuhvata k. č. 2442 i idući putem k. č. 2435 i obuhvatajući parcelu k. č. 2374 izlazi na put k. č. 2344, skreće na sjever, te na istok obuhvatajući parcelu 2327 i dolazi na tromedu k.č. 2327, 2326 i 2331, produžava u pravcu istoka u pravoj liniji sijekući k.č. 2326 i 2325 i dolazi na zapadnu među k.č. 2003 na mjestu koje je udaljeno od južne međe 40 m, tu skreće na sjever zapadnim međama obuhvatajući parcele k. č. 2003, 2011 put i izlazi na put k.č. 2676 kojim skreće na istok u dužini cca 40 m i dolazi na tromedu k. č. 2676 put, 2093 i 2091. Od te tačke granica ide na istok, obuhvata parcele k.č. 2091, 2090, 2039, 2086 i 2085 i ponovo izlazi na put k.č. 2676 kojim nastavlja u istom pravcu u dužini cca 165 m do tromede k.č. 2676 put 2040 i 1982, skreće na sjever obuhvatajući k. č. 1932, 1946, 1945, 1943, 1935, 1934 i 1933 i izlazi na put k.č. 1920 i skreće istim na istok do puta k.č. 1902 kojim ide u dužini cca 20 m i skreće

međama obuhvatajući parcele k.č. 1889, 1885/1 1890, 1891 i 1888 i dolazi na tromedu k.č. 1889, 1887 i 44. Od te tačke granica skreće na istok idući sjevernim međama k. č. 44, 1186 put i 45 i dolazi na tromedu k.č. 45, 51 i 1827. Od te tromede granica ide na jugoistok sijekuci parcelu k.č. 51, dolazi na dalekovodni stub koji se nalazi u sredini navedene parcele i produžava na istok sijekuci parcele k. č. 51, 73 i 74 na udaljenosti od cca 60 metara južno od sjevernih međa istih i dolazi na sjeverozapadni ugao parcele k.č. 80. Granica dalje nastavlja sjevernim međama parcela k. č. 80, 79, 78, koje obuhvata i dolazi na tromedu k.č. 78, 77 i 90, dalje nastavlja na istok sijekuci parcele k.č. 91, 93 i 99, dolazi na tromedu k.č. 99. 97/2 i 97/3, produžava na istok sijekuci k.č. 97/3 i 98, te dolazi na tromedu k.č. 97/3, 101 i 1826. Tu se granica lomi na jugoistok, te na sjeveroistok idući sjevernim međama i obuhvatajući parcele k.č. 101, 143, 144, 146/2, 148, 149, 152, 153, 154, 155, 202, 206, 208/2, 208/1, siječe k.č. 213, obuhvata k. č. 211, 212 i 214, dolazi na put Sarajevo-Kiseljak odnosno na granicu opština Hadžići i Ilidža. Granica dalje nastavlja navedenim putem odnosno granicom opštine Hadžići i Ilidža i dolazi do Raskršća odnosno mjesta odakle je opis granice građevinskog zemljišta i počeo obuhvatajući k.č. 539/1, 539/2 540 i dolazi na granicu k.o. Drozgometa i k.o. Hadžići, lomi se na sjever granicom k.o. u dužini 80 m, napušta granicu i ide ka sjeveru i jugu obuhvatajući parcele k.č. 512/1, 526, 516, 517/3, 515/1, 514, 504, 505, 506. 498/1 siječe put k.č. 715, ide sjevernim međama k.č. 487 i 488, koje obuhvata i dolazi na put 714 sve k.o. Drozgometa. Granica siječe put k.č. 714, prelazi u k.o. Hadžići i nastavlja ka istoku sjevernim međama parcela k. č. 423, 499, 450 koje obuhvata, skreće na sjever, te na istok, obuhvata parcele k.č. 534, 533, 531. 530, 524 i dolazi na sjeverni ugao parcele k.č. 522, nastavlja ka sjeveru i sijekuci k.č. 513/1 obuhvata k.č. 514 sijekuci k.č. 513/1 ide ka jugu na sjevernu među k.č. 513/2 koju obuhvata i dolazi na put k.č. 1774 sve k.o. Hadžići. Dalje granica ide ka jugu putem k.č. 1774, zatim ka istoku putem 552. te na sjever putem k.č. 1773 do puta k.č. 322. Dalje nastavlja putem k.č. 322 u dužini cca 10 m, dolazi do tromede k. č. 322 put, 312 i 319, lomi se ka sjeveroistoku obuhvatajući parcele k.č. 319. 320. 314. 315, 330. 333 i 332 i izlazi na put k.č. 1772, istim skreće ka istoku navedenim putem u dužini cca 380 m i dolazi do tromede k. č. 1772 put. 278 i 259, lomi se ka sjeveru obuhvatajući parcele k. č. 259, 261 i 274. izlazi na k.č. 1771 Gorovački potok i nastavlja potokom uzvodno u dužini cca 260 m do tromede k.č. 1771 potok 35 i 36, skreće ka sjeveru obuhvatajući parcele k.č. 36, 37/1, 38. te ka jugoistoku obuhvatajući parcelu k.č. 39 i dolazi na put k.č. 2428 skreće putem ka sjeveroistoku cca 80 m, sijekuci parcelu k.č. 2434. skreće do. k.č. 2429 koju ne obuhvata i lomi se na istok do četveromeđe k.č. 2400, 2401, 2434 i 2423 put. Granica dalje nastavlja ka istoku i sjeveroistoku, obuhvata k.č. 2427. put, 2399. 2398 i u pravoj liniji siječe k.č. 2434 do tromede k.č. 2434, 2425 i 1185 put Mostar-Sarajevo, lomi se ka sjeverozapadu sjevernim međama k.č. 2425, 2423. 2422. 2421, 2420. 241C, 2418. 2416. 2414 5 dolazi na tromedu k.č. 2414, 2434 i 799 k. o. Binježevo. Sa te tromede granica ide na sjever sijekuci k. č. 2434. 2445, 2444/1 i 2443 put i dolazi na tromedu k. č. 2443 put, 2441, put i 2442.

Član 5.

Opis građevinskog zemljišta opisanog u članu 4. ove Odluke, kao građevinsko zemljište utvrđeno je i zemljište na područjima Obrovac I, Obrovac II i Mejdan namijenjeno za izgradnju kuća za odmor u sljedećim granicama:

OBROVAC I

Opis granice počinje kod groblja u Miševićima na tromeđu k.č. 2082, put, 2053 i 2049 k.o. Binježevo. Sa tog mjesta granica ide na sjeveroistok putem k. č. 2082 cca 50 m zatim se odvaja od puta sijekući k.č. 1740 i obuhvatajući k. č. 1744, 1745, 1746, 1747, 1748 i 1749, izlazi na put k.č. 1750 kojim produžava cca 100 m na sjeveroistok do k. č. 1751. Tu skreće na jugoistok obuhvatajući k. č. 1751, siječe k.č. 1761 i dolazi na put k.č. 1762, nastavlja putem na jug do puta k.č. 2679 kojim skreće na istok do puta k.č. 1920. Tu se granica lomi na jug siječe k. č. 2074 i 2082 put i dolazi na tromeđu k.č. 2082 put, 2072 i 2049 i nastavlja obuhvatajući k.č. 2072, 2073, 2070 siječe k.č. 2049, obuhvata k.č. 2066 i sijekući k.č. 2049 u pravoj liniji dolazi na jugozapadni ugao k.č. 2062/1, produžava na jugoistočni dio k.č. 2052, lomi se istim na zapad, te na jug obuhvata k.č. 2051 i 2050, skreće na sjever do sjeverozapadnog ugla k. č. 2053 tj. do tromeđe k.č. 2053, 2049 i 2082 put tj. do mjesta odakle je opis granice i počeo.

OBROVAC II

Opis granice počinje od izvora Petrovac tj. na istočnom uglu parcele k.č. 1848 k.o. Binježevo. Sa tog mjesta granica ide na jug, obuhvata k.č. 1848 i put k.č. 1840 siječe put k.č. 2679, produžava južnim međama k.č. 1878, 1877, 1876, 1905, izlazi na put k.č. 1920 i ide istim na sjeverozapad do puta k.č. 2679, tu se lomi na istok putem k.č. 2679 do puta k.č. 1765 i ide istim cca 180 m do parcele k.č. 1834. obuhvata je, skreće na jug, obuhvatajući k.č. 1846 i 1848 i dolazi na istočni ugao parcele k.č. 1848, koji je pored izvora Petrovac tj. na mjesto odakle je opis granice i počeo.

MEJDAN

Opis granice počinje na sjevernom dijelu obuhvata tj. na tromeđi k.č. 753, 1439 put i 1438 put k.o. Donji Hadžići. Sa te tromeđe granica ide na jug putem k.č. 1848 u dužini cca 130 m, skreće na istok te jug obuhvatajući k.č. 759 i 760/2 i izlazi na put k.č. 761 k. o. Donji Hadžići. Dalje granica ide putem na istok, te na jug do puta k.č. 1438 kojeg siječe i obuhvatajući k.č. 803/2 i 803/1 skreće ka zapadu obuhvatajući k.č. 805, 892/2, 891/1 i 808/4, izlazi na k.č. 1438 kojim ide ka sjeveru do puta k.č. 814/2. Tu se granica lomi na jug putem k.č. 814/2 idući u dužini cca 120 m do tromeđe k.č. 814/2, 737/1, 73772 lomi se, ide južnim međama obuhvatajući k.č. 787/1, 729, 728/1, 728/2, 727, 721, lomi se na jugoistok obuhvatajući k. č. 696/1, 697, 687, te na zapad i sjever obuhvatajući k.č. 686, 683, 682 i 681 i izlazi na put k.č. 1439 lomi se na istok putem k.č. 1439 do njegovog kraja tj. do tromeđe k. č. 753, 1439 put i 1438 put, tj. do mjesta odakle je opis granice i počeo.

Član 6.

Građevinsko zemljište u granicama opisanim u članu 4. i 5. ove odluke utvrđuje se za slijedeće namjene i to:

1. mješovito stanovanje,
2. individualno stanovanje,
3. stambeno-poslovne,
4. poslovne,
5. privredne (uključujući i kompleks male privrede),
6. saobraćajnu i energetska infrastrukturu,
7. vodnu infrastrukturu,
8. sport i rekreacija,
9. društveni standard,
10. kuće za odmor (komplekse),

11. komunalne objekte (grobља, deponije, otvorene pijace i si.),
12. kulturno-istorijsko nasljeđe.

III - REZIM GRAĐENJA

Član 7.

Na površinama rezervisanim za budući razvoj, na kojima je ovim planom utvrđena namjena, etapnim planom se utvrđuje vrijeme kad će se te površine angažovati.

Član 8.

Na užem urbanom području utvrđuje se režim građenja prvog stepena.

Režim građenja prvog stepena utvrđuje se i na ostalim površinama građevinskog zemljišta iz člana 4. ove odluke, izuzev građevinskog zemljišta na području Milinjača namijenjenog za izgradnju kuća za odmor gdje se utvrđuje režim građenja drugog stepena.

Član 9.

Režim građenja drugog stepena utvrđuje se i na površinama građevinskog zemljišta iz člana 5. ove odluke na područjima Mišević, Obrovac i Mejdan.

Član 10.

Na objektima izgrađenim na drugom zemljištu, koje se nalazi van granica opisanih u ovoj odluci, može se vršiti dogradnja, nadzidivanje, rekonstrukcija i zamjena postojećih građevina, kao i izgradnja novih građevina i uređaja koji služe neophodnom održavanju postojećeg dijela naselja.

Urbanistička saglasnost na građevinskom zemljištu iz prethodnog stava izdaje se na osnovu Urbanističkog plana, plana parcelacije i ove odluke.

Član 11.

Objekti koji su izgrađeni van granica građevinskog zemljišta ili na građevinskom zemljištu, ali suprotno njegovoj namjeni zadržavaju se do privođenja zemljišta namjeni utvrđenoj Urbanističkim planom.

Na objektima iz stava 1. ovog člana može se vršiti tekuće održavanje, konzerviranje stanja građevine i poboljšanje uslova stanovanja građenjem higijensko-sanitarnih prostorija.

IV - ODNOS PREMA BESPRAVNO IZGRAĐENIM OBJEKTIMA

Član 12.

Za objekte koji su do stupanja na snagu Zakona o građevinskom zemljištu (»Službeni list SRBiH«, broj 34/86) izgrađeni bez odobrenja nadležnog organa (za koje je prema propisima bilo potrebno odobrenje za građenje), može se izdati naknadna urbanistička saglasnost i odobrenje za građenje pod slijedećim uslovima:

1. da se izgrađeni objekat uklapa u odgovarajuće planove u skladu sa utvrđenim režimom građenja ili da je posebnom odlukom omogućeno izdavanje odobrenja za građenje,
2. da se uz zahtjev za izdavanje urbanističke saglasnosti i odobrenja za izgradnju priloži zakonom propisana dokumentacija,
3. da investitor plati naknadu za ustupljeno građevinsko zemljište i da snosi troškove uređenja građevinskog zemljišta.

Član 13.

Objekti koji su izgrađeni bez odobrenja nadležnog organa, na zemljištu koje ima utvrđenu drugu namjenu od one koja je predviđena Urbanističkim planom, mogu se privremeno zadržati do privođenja zemljišta krajnjoj namjeni.

Ukoliko su objekti izgrađeni na područjima za koje je predviđena izrada provedbenih planova, privremeno zadržavanje ovih objekata urediće se tim planovima i odlukama o njihovom provođenju.

Član 14.

Zahtjev za privremeno zadržavanje objekata iz Člana 10. ove odluke sadrži:

- vrstu i opis objekta,
- kopiju katastarskog plana,
- fotografije fasade objekta

Član 15.

Na objektima za koje je utvrđeno privremeno zadržavanje ne mogu se odobriti nikakvi radovi.

Član 16.

Za objekte koji su izgrađeni bez odobrenja nadležnog organa u zaštitnim infrastrukturnim pojasevima i zaštićenim područjima koja predstavljaju rezervisane površine ili na površinama na kojima je utvrđena namjena od opšteg interesa za prostorni razvoj Grada, na zaštićenom prirodnom području i područjima prirodnih vrijednosti, u zonama izvorišta, na zaštićenim istorijskim područjima, područjima graditeljskog nasljeđa, u zonama zaštitnog tla i na ugroženim područjima ne može se izdati naknadna urbanistička saglasnost niti odobriti privremeno zadržavanje.

V - IZGRADNJA KUĆA ZA ODMOR

Član 17.

Izgradnja kuća za odmor, na područjima na kojima je takva izgradnja predviđena Urbanističkim planom, može se odobriti na osnovu. Urbanističkog plana i plana parcelacije (režim građenja II stepena), a pod sljedećim uslovima:

- da se gradnja vrši od tvrdog materijala (zidani elementi, drvena oblovina ili prefabrikovani elementi),
- da korisna površina objekta ne prelazi 80 m²,
- da spratnost objekta ne bude veća od P + 1+M,
- da površina građevinske parcele bude 500 m².

VI - IZGRADNJA GOSPODARSKIH I POMOĆNIH OBJEKATA

Član 18.

Izgradnja gospodarskih i pomoćnih objekata u sklopu domaćinstva može se, u skladu sa uslovima utvrđenim ovom odlukom, vršiti na građevinskim zemljištima individualne stambene izgradnje.

Izgradnja objekata iz stava 1. ovog člana ne može se vršiti u granicama užeg urbanog područja i na zaštićenim površinama.

Pod objektima iz stava 1. ovog člana podrazumijevaju se: objekti za držanje, odnosno smještaj stoke i živine (štale, svinjci, kokošinjci, đubrišta i dr.) i objekti za smještaj stočne hrane, poljoprivrednih proizvoda, alata i mašina.

Član 19.

Gospodarski objekti ne mogu se graditi uz stambene zgrade na rastojanju manjem od 15 metara, kao ni između stambenih zgrada i puteva.

Rastojanje između stambenih i gospodarskih objekata može biti i manje od 15 metara ako su time obezbijeđeni higijensko-tehnički uslovi koji su propisani za tu vrstu objekata i ako je obezbijeđena zaštita sredine od takvih objekata.

Član 20.

Septičke jame i gospodarski objekti koji mogu biti izvor zagađenja sredine, ne mogu se graditi na rastojanju manje od 20 metara od lokalnih objekata za snabdijevanje vodom za piće.

Lokalni objekti za snabdijevanje vodom za piće (bunari, pumpe i si.) ne mogu se graditi na rastojanju manjem od 20 metara od gospodarskih objekata koji mogu biti izvor zagađenja vode za piće. Izuzetno, može se odobriti izgradnja lokalnih objekata za snabdijevanje vodom za piće i na manjem rastojanju od propisanog u prethodnom stavu, samo ako ti objekti ispunjavaju higijensko-tehničke i druge uslove za zaštitu vode za piće u takvim uslovima.

Član 21.

Na područjima na kojima se snabdijevanje vodom za piće vrši iz podzemnih tokova putem bunara, pumpi i sl., đubrišta i septičke jame moraju se graditi kao vodonepropusni objekti. Đubrišta i septičke jame moraju biti pokriveni i obezbijeđeni od pristupa ljudi i životinja.

Član 22.

Objekti za smještaj i spremanje stočne hrane, koji se grade od tvrdog materijala, ne mogu se graditi na rastojanju manjem od 10 metara od susjednih stambenih zgrada.

VII - IZGRADNJA PRIVREMENIH OBJEKATA

Član 23.

Izgradnja privremenih objekata kao što su: objekti za snabdijevanje stanovništva voćem i povrćem, kiosci, trafike, stajališta gradskog saobraćaja i drugi manji objekti za snabdijevanje stanovništva, može se vršiti samo ako takva izgradnja po svom načinu, upotrijebljenom materijalu i drugim osobinama ne kvari estetski izgled ulice i okoline, niti svojim položajem ometa saobraćaj.

Član 24.

Privremeni objekti mogu ostati na mjestu na kome je odobrena njihova izgradnja, odnosno postavljanje, onoliko vremena koliko je to određeno u urbanističkoj saglasnosti, a najviše 5 godina. Po isteku roka iz prethodnog stava, objekat se na zahtjev organa uprave, koji je izdao urbanističku saglasnost mora ukloniti, odnosno porušiti, bez prava na naknadu, a prostor na kojem se objekat nalazio mora se urediti prema uslovima utvrđenim u urbanističkoj saglasnosti.

Izuzetno, objekat se može ukloniti i prije isteka roka iz stava 1. ovog člana, u slučaju privođenja zemljišta konačnoj namjeni ili promjeni privremeno namjene.

Rok iz stava 1. ovog člana može se u opravdanim slučajevima produžiti.

VIII - POSEBNI USLOVI KORIŠTENJA ZEMLJIŠTA

Član 25.

Korištenje poljoprivrednog zemljišta u III i IV agrozoni utvrđuje se shodno njegovim agroekonomskim vrijednostima.

Član 26.

U skladu sa namjenom zemljišta iz prethodnog člana, iskazivanje površina (katastarski podaci) uskladiće se sa utvrđenom agroekonomskom vrijednošću i površinom tih agrozona.

Član 27.

Upotreba poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe može se vršiti samo uz obeštećenje vrijednosti poljoprivrednog zemljišta, shodno njegovom kvalitetu - kategoriji.

Član 28.

U šumama, i na šumskim zemljištima koja su Urbanističkim planom utvrđena kao zaštitne šume (zaštitne šume zbog specifičnih orografsko-adafskih uslova i ostale zaštitne šume) mogu se vršiti samo sanitarno-uzgojni radovi.

Član 29.

U skladu sa namjenom šuma utvrđenom Urbanističkim planom, za šume u društvenoj svojini, čiji je način korištenja regulisan šumsko-privrednom osnovom, izvršiće se usklađivanje postojeće šumsko-privredne osnove sa namjenom šuma i šumskog zemljišta: Korištenje i uređenje šuma u vlasništvu građansko-pravnih lica i drugih subjekata, uskladiće se sa namjenom utvrđenom Urbanističkim, planom.

Član 30.

U zaštitnim infrastrukturnim zonama i pojasevima, zaštićenim područjima, zaštitnim zonama objekata i površina posebne namjene, zemljište se može privremeno koristiti u svrhu uređenja zelenih i rekreacionih površina i drugih objekata koji služe u svrhu rekreacije, uz uslov da se ne ometa zaštita, a niti ugrožava osnovna namjena zemljišta.

Privremena namjena se odobrava sa ograničenim rokom važenja i obavezom korisnika da po isteku roka objekat ukloni, odnosno poruši bez naknade, a prostor uredi prema uslovima utvrđenim u urbanističkoj saglasnosti, odnosno odobrenju za građenje.

IX - UREĐENJE GRAĐEVINSKOG ZEMLJIŠTA

Član 31.

Uređenje građevinskog zemljišta za pojedina naselja ii i njihove dijelove vrši se prema Programu uređenja građevinskog zemljišta, koji se radi na osnovu etapnog plana Urbanističkog plana. U slučaju da za pojedina područja nije donesen Program uređenja građevinskog zemljišta, kao minimum uređenja za pojedina naselja ili njihove dijelove, smatra se onaj obim u kome su izvedeni ili će se uporedo sa izgradnjom izvesti radovi koji obezbjeđuju: snabdijevanje vodom i odvod otpadnih voda prema mjesnim prilikama, prilazni put za pješački i kolski saobraćaj, priključak na električnu mrežu.

Na područjima na kojima je utvrđen režim građenja I stepena, urbanistička saglasnost se ne može izdati ukoliko zemljište nije uređeno ili donesen Program kojim je predviđeno uređenje zemljišta do kraja izgradnje objekta.

Član 32.

Izgradnja i korištenje lokalnih vodovoda vrši se na način i pod uslovima propisanim za centralni vodovodni sistem.

Izgradnja i korištenje lokalnih izvora vode za piće vrši se pod uslovom da kvalitet vode zadovoljava higijensko-sanitarne uslove i druge uslove utvrđene u tehničkoj dokumentaciji u skladu sa urbanističkom saglasnošću.

Član 33.

Izgradnja i korištenje septičke jame može se vršiti samo na područjima gdje ne postoje uslovi za priključenje na kanalizacionu mrežu. Septičke jame grade se kao vodonepropusni objekti.

Član 34.

Uslovi i način izdavanja odobrenja za korištenje zemljišta za postavljanje objekata u svrhu logorovanja i rekreacije, sječu stabala, uređenja fasada, postavljanje ograda, zamjenu krovšta, postavljanje stubova i samostalnih reklamnih objekata, privremeno zauzimanje zemljišta radi izgradnje i izvođenja drugih radova i obavljanje ugostiteljske djelatnosti na područjima za koja je utvrđen režim građenja I stepena, utvrđuju se provedbenim planovima i odlukama o njihovom provođenju. Na područjima za koja je utvrđen režim građenja II stepena, uslovi za svaku pojedinu vrstu radova utvrđuju se u urbanističkoj saglasnosti u skladu sa odgovarajućim planom, odlukom o njegovom provođenju i zakonom.

X - IZGRADNJA SKLONIŠTA

Član 35.

Radi zaštite stanovništva od ratnih dejstava utvrđuje se obaveza obezbjeđenja skloništa i drugih zaštitnih objekata sa stepenom zaštite, u zavisnosti od stepena ugroženosti pojedinih područja grada.

Član 36.

Prvi stepen zaštite utvrđuje se u I zoni ugroženosti koja obuhvata uža urbana područja grada, u cilju zaštite stanovništva, u ovoj zoni obavezna je izgradnja skloništa osnovne zaštite otpornosti 20 KPa, za dužinu boravka od sedam dana.

Za objekte od posebnog značaja za narodnu odbranu i industrijske objekte, obavezna je izgradnja skloništa otpornosti 300 KPa odnosno veće, u zavisnosti od konkretne namjene objekata. Za individualne stambene zgrade obavezna je izgradnja porodičnih skloništa otpornosti 100 KPa, sa dužinom boravka od sedam dana.

Član 37.

Drugi stepen zaštite utvrđuje se u II zoni ugroženosti koja obuhvata područje užih urbanih područja grada.

U cilju zaštite stanovništva, u ovoj zoni obavezna je izgradnja skloništa osnovne zaštite otpornosti 100 KPa, sa dužinom boravka od sedam dana.

Za individualne stambene zgrade obavezna izgradnja skloništa dopunske zaštite otpornosti 50 KPa, sa dužinom boravka od sedam dana.

Član 38.

Treći stepen zaštite utvrđuje se u III zoni ugroženosti koja obuhvata dijelove urbanog područja sa malim gustinama naseljenosti. U cilju zaštite stanovništva u ovoj zoni, obavezna

je izgradnja skloništa osnovne zaštite otpornosti 100 KPa, sa dužinom boravka do sedam dana u stambenim zgradama sa više od deset stanova.

Član 39.

Investitor se može osloboditi obaveze izgradnje skloništa u skladu sa zakonom.

XI - USLOVI ZA IZDAVANJE URBANISTIČKE SAGLASNOSTI I ODOBRENJA ZA IZGRADNJU - REŽIM GRAĐENJA DRUGOG STEPENA

Član 40.

Urbanistička saglasnost za izgradnju objekata na područjima iz člana 9. ove odluke, u skladu sa Zakonom, izdaje se na osnovu Urbanističkog plana, plana parcelacije i uslova utvrđenih u ovoj odluci.

Izuzetno, za rekonstrukciju, dogradnju i nadziđivanje zgrade, urbanistička saglasnost se izdaje i bez plana parcelacije, ako se radovi izvode na objektu kojem je određena parcela koja služi za njegovu upotrebu.

Član 41.

Na područjima iz člana 9. ove odluke mogu se graditi individualni stambeni objekti čija visina ne prelazi prizemlje i dvije etaže tlocrtno površine najviše do 120 m². Veličina građevinske parcele utvrđuje se od 300-500 m².

Izgradnja društvenih objekata može biti sa većim gabaritom i većom spratnošću.

Član 42.

Objekti se lociraju tako da od njihovih vanjskih zidova leže plohe rastojanja na kojima nisu izgrađeni objekti, osim ako se posebno ne dozvoljava izgradnja do granice zemljišta.

Ploha rastojanja mjeri se okomito na podužne vanjske zidove objekta (dubina) i paralelno sa zidom (širina) i iznosi najmanje visinu objekta.

Dubina plohe rastojanja ovisna je o visini objekta.

Visina zidova objekta mjeri se od prirodnog terena, do gornje ivice stropa zadnjeg sprata objekta.

Član 43.

Upotreba tipskih projekata za izgradnju objekata i izvođenje drugih radova može se dozvoliti ako su ti projekti prilagođeni terenu na kojem se gradi objekat, odnosno izvode radovi.

Član 44.

Stambeni, poslovni i privredni objekti mogu se graditi samo ukoliko je za iste moguće obezbijediti kolski ili pješački pristup, a ukoliko terenski uslovi ne omogućavaju kolski pristup, objekti mogu imati i pješački pristup, ali ne duži od 50 metara i ne užu od 3 metra.

Član 45.

Izgradnja objekata mora biti u skladu sa okolinom i ispunjavati estetske uslove.

Član 46.

Rješenje o urbanističkoj saglasnosti sadrži:

1. Izvod iz Urbanističkog plana,

2. Namjenu objekta, položaj u odnosu na susjedne objekte ili granice susjednih građevinskih ili katastarskih parcela, sa građevinskom parcelom, veličine od 300-500 m²,

3. Oblikovanje objekta sa gabaritom objekta (tlocrt i višima),

4. Za radove i izmjene, opis radova, njihov cilj i obim, odnosno svrhu i obim izmjene,

5. Propisane saglasnosti:

- za objekte za koje se snabdijevanje vodom za piće može vršiti iz lokalnih izvora (otvorena izvorišta, bunari, pumppe i izgrađeni lokalni vodovodi) - saglasnost sanitarne inspekcije i organizacije koja upravlja lokalnim vodovodom, da se snabdijevanje vodom za piće može vršiti na predviđeni način,
- za objekte za koje se odvođenje otpadnih voda može vršiti putem septičkih jama (objekata) - saglasnost sanitarne inspekcije da se otpadne vode mogu ispuštati u septičku jamu sa uslovima izgradnje septičke jame (nepropusnost, dimenzija i ostali uslovi za izgradnju),
- za objekte koji se grade u neposrednoj blizini površine specijalne namjene - saglasnost nadležnih organa Narodne odbrane, Službe bezbjednosti i sl.,
- ostale saglasnosti u skladu sa propisima.

6. Urbanističko-tehničke uslove izgradnje, i to:

- građevinsku i regulacionu liniju na grafičkom prilogu urbanističke saglasnosti, sa mjerama i drugim podacima,
- nivelaciju kota poda prizemlja objekta u odnosu na javni put ili drugu javnu površinu,
- uslove uređenja građevinskog zemljišta, a posebno obavezu, način i mjesto priključenja na javni put, vodovod, kanalizaciju i električnu mrežu, a ako nema mreže vodovoda, odnosno kanalizacije, mjesto i način snabdijevanja vodom za piće i mjesto i uslove izgradnje septičke jame, kao i njen kapacitet, materijal, način održavanja i sl.,
- podatke za pravilnu izradu tehničke dokumentacije, odnosno projekta za izvođenje,
- bliže uslove za arhitektonsko oblikovanje objekta (obrađivanje vidnih dijelova objekta, boja, pokrov, nagib krova, pomoćni objekti i sl.),
- uslove za zaštitu sredine.

Sastavni dio rješenja o urbanističkoj saglasnosti je grafički dio prilog lokacija objekta sa svim potrebnim elementima i drugi uslovi propisani zakonom.

XII – PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 47.

Provedbeni planovi doneseni prije stupanja na snagu Urbanističkog plana i ove odluke, a koji su u suprotnosti sa njima, usaglasiće se sa Urbanističkim planom i ovom odlukom od pristupanja realizaciji planova.

Ocjenu o potrebi i stepenu usaglašavanja planova iz prethodnog stava daje Zavod za planiranje razvoja grada Sarajeva.

Član 48.

Opis granica građevinskog zemljišta po pojedinim namjenama iz člana 6. Ove odluke, utvrdiće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ove odluke.

Član 49.

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenim novinama grada Sarajeva.